

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Τμήμα Οικονομικών Επιστημών

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών: Οργάνωση και
Διοίκηση Δημοσίων Υπηρεσιών, Δημοσίων Οργανισμών
και Επιχειρήσεων

Μεταπτυχιακή Εργασία με θέμα:

**Η Κοινωνική Ασφάλιση στην Ελλάδα:
Το παρόν και το μέλλον της Επικουρικής
Ασφάλισης**

Επιμέλεια:

Καρτσακλή Παναγιώτα

Επιβλέπουσα καθηγήτρια:

Δασκαλοπούλου Ειρήνη

Η Συμβουλευτική Επιτροπή:

Λιαργκόβας Παναγιώτης

Πέτρου Αναστασία

Φεβρουάριος 2013

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στην επιβλέπουσα καθηγήτριά μου κα Δασκαλοπούλου Ειρήνη, για την άψογη συνεργασία που είχαμε, στους γονείς μου για την ηθική συμπαράσταση και ενθάρρυνση και στον Νάσο για την πολύτιμη βοήθεια και στήριξη που μου παρείχε καθ' όλη τη διάρκεια συγγραφής της εργασίας αυτής.

Περιεχόμενα

Κατάλογος Πινάκων	iv
Κατάλογος Διαγραμμάτων	iv
Περίληψη	vi
Summary	vii
Εισαγωγή.....	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	3
ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ	3
1.1. Η διάκριση των κοινωνικοασφαλιστικών συστημάτων	3
1.1.1. Οι βασικές αρχές των κοινωνικών προγραμμάτων	4
1.1.2. Διανεμητικά και κεφαλαιοποιητικά συνταξιοδοτικά συστήματα.....	6
1.2. Το εθνικό μοντέλο κοινωνικής προστασίας	7
1.2.1 Η διάρθρωση και ο χαρακτήρας του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης	7
1.3. Ιστορική εξέλιξη	13
1.3.1. Η εξέλιξη και καθολίκευση της επικουρικής ασφάλισης	16
1.4. Η κατοχύρωση της κοινωνικής ασφάλισης στο ελληνικό Σύνταγμα-Διεθνώς	20
1.4.1. Στο ελληνικό Σύνταγμα	20
1.4.2. Σε Διεθνές και Ευρωπαϊκό Επίπεδο	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	24
ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΗ – ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	24
2.1. Έννοια της Επικουρικής Ασφάλισης	24
2.2. Ισχύον σύστημα	25
2.2.1. Νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου	25
2.2.2. Νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα .	26
2.3. Είδος προστασίας	28
2.4. Διοίκηση των επικουρικών φορέων	29
2.5. Οργάνωση των φορέων επικουρικής ασφάλισης	30
2.6. Χρηματοδότηση	34
2.6.1. Εισφορές	35
2.6.2 Κοινωνικοί πόροι	36
2.7. Αριθμητικά στοιχεία των φορέων επικουρικής ασφάλισης	39
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	44
Η ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ	44

3.1. Τα ενδογενή προβλήματα της επικουρικής ασφάλισης.....	44
3.2. Εξωγενείς παράγοντες που επιδρούν αρνητικά στο σύστημα επικουρικής ασφάλισης	47
3.2.1. Η δημογραφική γήρανση.....	47
3.2.2. Η ανεργία - τα ποσοστά απασχόλησης	55
3.3. Σημαντικότεροι νόμοι - μεταρρυθμίσεις για τους φορείς επικουρικής ασφάλισης	63
3.4. Κριτική προσέγγιση των νόμων-μεταρρυθμίσεων	67
3.5. Το παράδοξο του θεσμού της επικουρικής ασφάλισης στη χώρα μας.....	68
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	70
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ – Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ	70
4.1. Οι προκλήσεις των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης διανεμητικού χαρακτήρα	70
4.2. Μεταβολές στα συνταξιοδοτικά συστήματα.....	79
4.3. Προτάσεις για μικτά-πολυαξονικά συνταξιοδοτικά συστήματα.....	80
4.3.1. Η πρόταση της Παγκόσμιας Τράπεζας: Το σύστημα των τριών πυλώνων	82
4.3.2. Το πρότυπο με πολλούς ασφαλιστικούς πυλώνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης	84
4.3.2.1. Η ανάγκη ύπαρξης ενός ρυθμιστικού πλαισίου	86
4.4. Η διεθνής εμπειρία με τα επαγγελματικά ταμεία	88
4.5. Εισαγωγή κεφαλαιοποιητικών στοιχείων στο ελληνικό συνταξιοδοτικό σύστημα	91
4.5.1. Προτάσεις διεθνών και ευρωπαϊκών οργανισμών - εγχώριων φορέων	91
4.5.2. Ο θεσμός της επαγγελματικής ασφάλισης στην Ελλάδα	93
4.5.3. Γιατί η επαγγελματική ασφάλιση δεν έχει αναπτυχθεί στην Ελλάδα..	98
4.6. Το Μνημόνιο Συνεννόησης - Η μεταρρύθμιση της επικουρικής ασφάλισης	100
4.6.1. Η αναγκαιότητα της μεταρρύθμισης.....	100
4.6.2. Η σύσταση του Ενιαίου Ταμείου Επικουρικής Ασφάλισης (ΕΤΕΑ)....	101
4.6.2.1. Εισαγωγή καινοτομιών στο σύστημα επικουρικής ασφάλισης	102
4.6.3. Κριτική προσέγγιση του νέου θεσμικού πλαισίου	104
4.7. Συμπεράσματα.....	106
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	117

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1: Οριοθέτηση του ελληνικού συστήματος στο σύστημα τριών πυλώνων

Πίνακας 2: Φορείς Επικουρικής Ασφάλισης

Πίνακας 3: Φορείς-Τομείς-Κλάδοι επικουρικής ασφάλισης με το μεγαλύτερο ποσοστό εσόδων από κοινωνικούς πόρους

Πίνακας 4: Μεταβολή στις ακαθάριστες δημόσιες δαπάνες για συντάξεις (% του ΑΕΠ) για το διάστημα 2010-2060.

Πίνακας 5: Μερίδιο των συνταξιούχων στις δημόσιες δαπάνες για συντάξεις κατά ομάδα ηλικίας στην ΕΕ27 (% στο σύνολο των συνταξιούχων του δημοσίου)

Πίνακας 6: Ταμεία Επαγγελματικής Ασφάλισης στην Ελλάδα

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1: Παροχές επικουρικής σύνταξης κατά είδος παροχών

Διάγραμμα 2: Ασφαλισμένοι επικουρικής ασφάλισης κατά ομάδα απασχόλησης

Διάγραμμα 3: Εξέλιξη της σχέσης ασφαλισμένων/συνταξιούχων σε φορείς επικουρικής ασφάλισης

Διάγραμμα 4: Εξέλιξη της σχέσης ασφαλισμένων προς συνταξιούχους φορέων επικουρικής ασφάλισης κατά ομάδα απασχόλησης

Διάγραμμα 5: Συνταξιούχοι Επικουρικής Ασφάλισης κατά ομάδα απασχόλησης

Διάγραμμα 6: Αριθμός ατόμων ηλικίας 65 ετών και άνω ανά 100 παιδιά κάτω των 15 ετών, παγκοσμίως και ανά βαθμό ανάπτυξης περιοχών

Διάγραμμα 7: Αριθμός ατόμων ηλικίας 65 ετών και άνω ανά 100 παιδιά κάτω των 15 ετών, κυριότερες περιοχές κατά τα έτη 2000 και 2050.

Διάγραμμα 8: Προβολή των μεταβολών στη διάρθρωση του πληθυσμού ανά κύρια ηλικιακή ομάδα στην ΕΕ27, (%).

Διάγραμμα 9: Προβολή των συνολικών ποσοστών γονιμότητας στα μέλη της ΕΕ (αριθμός των γεννήσεων ανά γυναίκα).

Διάγραμμα 10: Προβολή του προσδόκιμου ζωής κατά τη γέννηση στα μέλη της ΕΕ, άντρες (σε χρόνια).

Διάγραμμα 11: Προβολή του προσδόκιμου ζωής κατά τη γέννηση στα μέλη της ΕΕ, γυναίκες (σε χρόνια).

Διάγραμμα 12: Δείκτης εξάρτησης ηλικιωμένων (ο λόγος των ατόμων 65 ετών και άνω σε σχέση με τον πληθυσμό σε ηλικία εργασίας)(σε ποσοστό)

Διάγραμμα 13: Ποσοστά ανεργίας, εποχικά διορθωμένα, Ευρωζώνη και ΕΕ27.

Διάγραμμα 14: Ποσοστά ανεργίας, εποχικά διορθωμένα, Νοέμβριος 2012

Διάγραμμα 15: Ποσοστά ανεργίας των νέων, (ΕΕ27 και Ευρωζώνη) εποχικά διορθωμένα στοιχεία Ιανουάριος 2000-Νοέμβριος 2012

Διάγραμμα 16: Ποσοστά ανεργίας κατά τη διάρκεια του 2011 (%)

Διάγραμμα 17: Ποσοστά μακροχρόνια ανέργων 2000- 2011 (%)

Διάγραμμα 18: Ποσοστό απασχόλησης για την ηλικιακή ομάδα 20-64 (%) με βάση τον τιθέμενο από τη Στρατηγική Ευρώπη 2020 στόχο.

Διάγραμμα 19: Δείκτης απασχόλησης (ηλικίες 20-64) την περίοδο 2000-2011 και εθνικός στόχος απασχόλησης μέχρι το 2020.

Διάγραμμα 20: Μερίδιο των υπο-τομέων στις ενοποιημένες συνολικές δαπάνες της γενικής κυβέρνησης και σωρευτικό ποσοστό της συνολικής δαπάνης για το 2011.

Διάγραμμα 21: Η εξέλιξη των συνολικών δαπανών της γενικής κυβέρνησης ανά τομέα για τα έτη 1999-2011(ως % του ΑΕΠ).

Διάγραμμα 22: Μεταβολή στις ακαθάριστες δημόσιες δαπάνες για συντάξεις (% του ΑΕΠ) για το διάστημα 2010-2060.

Διάγραμμα 23: Μεταβολή στις ακαθάριστες δημόσιες δαπάνες για συντάξεις (% του ΑΕΠ) για το διάστημα 2010-2060.

Διάγραμμα 24: Οι δημόσιες δαπάνες για συντάξεις κατά ομάδα ηλικιών στην ΕΕ27 για τα έτη 2010-2060 (% του ΑΕΠ)

Διάγραμμα 25: Το σύστημα των τριών πυλώνων κατά την Παγκόσμια Τράπεζα

Διάγραμμα 26: Σχετικό μερίδιο της περιουσίας των DB και DC επαγγελματικών ταμείων σε επιλεγμένες χώρες του ΟΟΣΑ, Ιούνιος 2011 (% της συνολικής περιουσίας)

Διάγραμμα 27: Δημόσιες και ιδιωτικές δαπάνες για τις συντάξεις σε επιλεγμένες χώρες του ΟΟΣΑ, 2011 (ή το τελευταίο διαθέσιμο έτος) (% του ΑΕΠ)

Διάγραμμα 28: Η σημασία των ιδιωτικών συντάξεων (pension funds) σε σχέση με το μέγεθος της οικονομίας στις χώρες του ΟΟΣΑ, 2011 (% στο ΑΕΠ)

Διάγραμμα 29: Ποσοστά αναπλήρωσης εισοδήματος

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να παρουσιάσει το ελληνικό σύστημα Επικουρικής Ασφάλισης και τις ιδιαιτερότητες που αυτό εμφανίζει προκειμένου να κατανοηθεί ο έντονος προβληματισμός που υπάρχει τα τελευταία χρόνια για το ρόλο και τη θέση της επικουρικής ασφάλισης στο ασφαλιστικό σύστημα.

Ειδικότερα, κρίνεται σκόπιμο να διερευνηθούν οι λόγοι που οδήγησαν στη δημιουργία του θεσμού της επικουρικής ασφάλισης και να εξεταστούν οι αρχές οργάνωσης και λειτουργίας αυτής, προκειμένου να αξιολογηθεί η πορεία της στο ασφαλιστικό σύστημα της χώρας.

Ζητούμενο της εργασίας είναι να εντοπιστούν τα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο θεσμός και τα οποία έχουν οδηγήσει στην κρίση του συστήματος επικουρικής ασφάλισης.

Μέσω εκτεταμένης μελέτης της βιβλιογραφίας συμπεραίνεται η τεράστια σημασία του ρόλου της επικουρικής ασφάλισης στο σύνολο της κοινωνικής ασφάλισης. Ιδιαίτερα στις μέρες μας, εν μέσω οικονομικής κρίσης η οποία έχει επιβάλλει σημαντικούς περιορισμούς στα εισοδήματα από συντάξεις, η επικουρική ασφάλιση, ως συμπληρωματική ασφάλιση, αποκτά όλο και μεγαλύτερη σημασία για τους ασφαλισμένους και είναι ανάγκη να αποκτήσει διακριτό ρόλο στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης και να συμβάλει στην εξασφάλιση ενός επαρκούς εισοδήματος για τους σημερινούς και τους αυριανούς συνταξιούχους.

Summary

The purpose of this thesis is to present the Greek Supplementary Insurance system and the particularities it displays in order to understand the intense reflection for the role and its position to the insurance system in recent years.

In particular, it is appropriate to investigate the reasons which led to the creation of the institution of supplementary insurance and to examine the principles of its organization and function, in order to evaluate its progress in the social security system of the country.

Aim of this study is to identify the problems faced by the institution and which have led to the crisis of the supplementary insurance system.

Through extensive study of the literature it is concluded the enormous importance of the supplementary insurance to the whole of social security. Especially nowadays, amid economic crisis that has imposed significant restrictions on income from pensions, supplementary insurance, as additional insurance, it is becoming increasingly important for insured persons and it is necessary to acquire a distinct role in the social security system and to contribute ensure an adequate income for today's and tomorrow's retirees.

Εισαγωγή

Το σύστημα επικουρικής ασφάλισης διέρχεται βαθύτατη κρίση τις τελευταίες δεκαετίες στη χώρα μας εξαιτίας σωρείας προβλημάτων τα οποία πηγάζουν κυρίως από τον άναρχο και αποσπασματικό τρόπο της δημιουργίας και ανάπτυξης του θεσμού και τις χρόνιες διαρθρωτικές ανεπάρκειές του τα οποία ασκούν έντονες πιέσεις απειλώντας τη βιωσιμότητά του.

Η κατάσταση στο χώρο της επικουρικής ασφάλισης έχει προκαλέσει έντονο προβληματισμό για το μέλλον του θεσμού και το ρόλο που καλείται να διαδραματίσει στο ασφαλιστικό σύστημα.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι, μέσα από την παράθεση προτάσεων που αφορούν την αναμόρφωση του ασφαλιστικού συστήματος, να διαπιστώσει τις προοπτικές μεταρρύθμισης του συστήματος επικουρικής ασφάλισης προκειμένου αυτό να καταστεί βιώσιμο και να συμβάλλει στη στήριξη του εισοδήματος των ασφαλισμένων.

Η εργασία διαρθρώνεται σε τέσσερα κεφάλαια.

Στο πρώτο κεφάλαιο περιγράφεται η λειτουργία του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης της χώρας μας όπου μέσα από μια ιστορική αναδρομή διαπιστώνονται οι ιδιαίτερες συνθήκες κάτω από τις οποίες δημιουργήθηκε και αναπτύχθηκε το σύστημα επικουρικής ασφάλισης, στις οποίες μπορούν να αποδοθούν και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του.

Στο δεύτερο κεφάλαιο επιχειρείται μια εκτενής παρουσίαση του υπάρχοντος συστήματος επικουρικής ασφάλισης και παρατίθενται στοιχεία που αφορούν τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας αυτού δίνοντας έμφαση στις έντονες ανισοροπίες και ανεπάρκειές του.

Αντικείμενο του τρίτου κεφαλαίου αποτελεί η αναλυτική παρουσίαση και καταγραφή των προβλημάτων που οδήγησαν στην κρίση του συστήματος επικουρικής ασφάλισης ενώ παρουσιάζονται οι κυριότερες, αποσπασματικές κατά κύριο λόγο, μεταρρυθμιστικές παρεμβάσεις που

έγιναν προς την κατεύθυνση του εξορθολογισμού και της εξυγίανσης του συστήματος.

Τέλος, το τέταρτο κεφάλαιο επικεντρώνεται στην ανάγκη αναμόρφωσης του ελληνικού ασφαλιστικού συστήματος, ιδιαίτερα ενόψει της οικονομικής κρίσης και των πιέσεων που το συνταξιοδοτικό μας σύστημα δέχεται από τη συρρίκνωση των κοινωνικών και ειδικότερα των συνταξιοδοτικών δαπανών του κράτους, και διαπιστώνεται η σπουδαιότητα του ρόλου της επικουρικής ασφάλισης, η οποία ως συμπληρωματική ασφάλιση, καλείται να συμβάλει στην εξασφάλιση ενός επαρκούς εισοδήματος για τους σημερινούς και τους αυριανούς συνταξιούχους.

Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε περιλαμβάνει ανασκόπηση ελληνικής και ξενόγλωσσης βιβλιογραφίας και αρθρογραφίας, συλλογή στοιχείων από την ελληνική νομοθεσία καθώς και από ηλεκτρονικές πηγές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ

1.1. Η διάκριση των κοινωνικοασφαλιστικών συστημάτων

Η κοινωνική προστασία των πολιτών αποτελεί θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα. Στη Χάρτα του Ατλαντικού το 1941 διατυπώθηκε η αρχή της κοινωνικής ασφάλισης για όλους και μετέπειτα, κατά τη Διεθνή Διάσκεψη Εργασίας το 1944, στη Διακήρυξη της Φιλαδέλφειας διακηρύσσεται ότι κάθε άνθρωπος, ως μέλος της κοινωνίας, έχει δικαίωμα για κοινωνική ασφάλιση. Επίσης η ασφαλιστική κάλυψη του πληθυσμού κατοχυρώνεται από την Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του 1948 των Ηνωμένων Εθνών και από τα εθνικά συντάγματα.

Η κοινωνική προστασία, λόγω της οικονομικής και κοινωνικής αστάθειας κατά την περίοδο του Μεσοπολέμου και της μεγάλης ύφεσης στη δεκαετία του '30, αναπτύσσεται μεταπολεμικά με την αναγνώριση σημαντικού κοινωνικού ρόλου στο κράτος. Η κοινωνική προστασία κατά κανόνα καλύπτει τους κινδύνους: α) γήρας, αναπηρία και θάνατο, β) ασθένεια και μητρότητα, γ) επαγγελματικά ατυχήματα, δ) ανεργία και ε) οικογενειακά βάρη. Τα εθνικά συστήματα κοινωνικής προστασίας χαρακτηρίζονται από μεγάλες διαφορές ενώ το επίπεδο της κοινωνικής προστασίας σε κάθε χώρα αντανακλά την παράδοση, την πολιτική και οικονομική φιλοσοφία, καθώς επίσης και την οικονομική ανάπτυξή της. Οι παροχές για συντάξεις απορροφούν στις περισσότερες χώρες το μεγαλύτερο ποσοστό του συνόλου των κοινωνικών δαπανών.

Η ασφαλιστική κάλυψη του γήρατος, της αναπηρίας και του θανάτου παρέχεται με προγράμματα κοινωνικής ασφάλισης (*social insurance*) ή κοινωνικής ασφάλειας (*social security*), τα οποία διαφέρουν μεταξύ τους ως προς τις αρχές και τη φιλοσοφία. Η φιλοσοφία που διαπνέει τα σύγχρονα δημόσια συνταξιοδοτικά συστήματα, τόσο διεθνώς όσο και στην ΕΕ, είναι αυτές που προέρχονται από το πρότυπο κοινωνικής ασφάλισης που

προτάθηκε στη Γερμανία από τον Bismarck, σύμφωνα με το οποίο οι εργαζόμενοι φροντίζουν για τα γηρατιά τους, και αυτές που πηγάζουν από το πρότυπο κοινωνικής ασφάλειας που προτάθηκε στη Μεγάλη Βρετανία από τον Beveridge, σύμφωνα με το οποίο το κράτος εγγυάται ένα ελάχιστο εισόδημα για όλους τους ηλικιωμένους. Οι συντάξεις που παρέχουν τα συστήματα αυτά αποβλέπουν σε μερική ή ολική αναπλήρωση του απολεσθέντος εισοδήματος λόγω γήρατος, αναπηρίας και θανάτου και διαφέρουν από τις άλλες κοινωνικές παροχές γιατί έχουν μακροχρόνιο χαρακτήρα. (Ζερβού, 2009:20,23)

1.1.1. Οι βασικές αρχές των κοινωνικών προγραμμάτων

Σύμφωνα με το γερμανικό ασφαλιστικό πρότυπο που εφαρμόζεται στις περισσότερες χώρες της ηπειρωτικής Ευρώπης, η κοινωνική ασφάλιση είναι αναγκαίο συμπλήρωμα της εργασιακής σχέσης ή, ακριβέστερα, της σχέσης απασχόλησης. Η κοινωνική ασφάλιση αποβλέπει στην αναπλήρωση του επαγγελματικού εισοδήματος των εργαζομένων σε περίπτωση προσωρινής ή οριστικής αδυναμίας ή ανικανότητας για εργασία. Κατευθυντήρια αρχή του γερμανικού μοντέλου είναι η ευθύνη των ίδιων των ενδιαφερομένων (ασφαλισμένων και εργοδοτών) για την ασφαλιστική προστασία, ευθύνη η οποία μεταφράζεται στις αρχές της αυτονομίας και αυτοχρηματοδότησης των ασφαλιστικών φορέων. (Νικολακοπούλου-Στεφάνου, 1992:13-14) Δηλαδή, η ασφάλιση παρέχεται από αυτοδιοικούμενους οργανισμούς υπό την εποπτεία του κράτους ενώ η προστασία των εργαζομένων έναντι των ασφαλιστικών κινδύνων-γήρατος, αναπηρίας και θανάτου-εξασφαλίζεται με έσοδα που προέρχονται από τις εισφορές των εργοδοτών και των ασφαλισμένων. Ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά του υποδείγματος Bismarck, είναι η σύνδεση της σύνταξης με το μισθό. Δηλαδή η ασφαλιστική εισφορά και αποζημίωση είναι υποχρεωτικές, ενώ υπάρχει η δυνατότητα είτε υποχρεωτικής υπαγωγής των εργαζομένων σε συγκεκριμένο ασφαλιστικό ταμείο, είτε εναλλακτικής επιλογής από τον εργαζόμενο ενός οποιουδήποτε ταμείου από τα νομίμως υπάρχοντα. Αυτοί

οι φορείς ασφάλισης λειτουργούν με τις αρχές της ανταποδοτικότητας και της αλληλεγγύης.

Σύμφωνα με την αρχή της ανταποδοτικότητας οι παροχές είναι ανάλογες των αποδόσεων της ασφαλιστικής εισφοράς. Στα ανταποδοτικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης οι παροχές των ασφαλισμένων καλύπτονται από τις εισφορές, τις οποίες οι ίδιοι έχουν καταβάλει, και συνήθως αναπληρώνουν την απώλεια εισοδήματος λόγω γήρατος, αναπηρίας ή θανάτου. Σύμφωνα με την αρχή της κοινωνικής αλληλεγγύης το ποσοστό αναπλήρωσης μειώνεται σταδιακά καθώς ανέρχονται οι αποδοχές. Το ανταποδοτικό σύστημα, το οποίο λειτουργεί και με κοινωνική αλληλεγγύη, οδηγεί σε αναδιανομή εισοδήματος υπέρ των ασφαλισμένων που είχαν τις μικρότερες αμοιβές και βρίσκονται στις χαμηλότερες ασφαλιστικές κλάσεις, όσον αφορά τον υπολογισμό της σύνταξής τους. (Ζερβού, 2009:21-22)

Σε αντίθεση με τη γερμανική αντίληψη των κοινωνικών ασφαλίσεων, κατευθυντήρια αρχή του βρετανικού ασφαλιστικού προτύπου ή μοντέλου Beveridge που εφαρμόζεται με διάφορες παραλλαγές στις χώρες της Κοινοπολιτείας και τις Σκανδιναβικές χώρες, είναι η ευθύνη της πολιτείας για την κοινωνική ασφάλεια των πολιτών. (Νικολακοπούλου-Στεφάνου, 1992:14) Σύμφωνα με το υπόδειγμα του Beveridge η κοινωνική ασφάλεια υλοποιείται από σύστημα καθολικής κάλυψης ή από γενικά συστήματα, στα οποία καλύπτονται για τους κινδύνους γήρατος, αναπηρίας, ασθένειας, ανεργίας και θανάτου όλοι οι πολίτες και τα οποία παρέχουν, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, παροχές, με έσοδα που προέρχονται από ειδικό φόρο ή από τα γενικά φορολογικά έσοδα του Κρατικού Προϋπολογισμού. Το σύστημα κοινωνικής ασφάλειας δεν είναι ανταποδοτικό και δεν συνδέεται με το μισθό αλλά με τις βασικές ανάγκες. Στην κοινωνική ασφάλεια οι παροχές αποσκοπούν στην εξασφάλιση ενός ελάχιστου ορίου διαβίωσης ή συμπληρώνουν το εισόδημα το οποίο έπρεπε να φροντίσουν να έχουν οι εργαζόμενοι, όταν απομακρυνθούν από την αγορά εργασίας. Τα συνταξιοδοτικά συστήματα που βασίζονται στο υπόδειγμα Beveridge λειτουργούν και διευθύνονται από το ίδιο το κράτος. (Ζερβού, 2009:22-23)

Συγκρίνοντας τα δύο κοινωνικοασφαλιστικά συστήματα ως προς την ασφαλιστική κάλυψη σε σχέση με το προσωπικό πεδίο εφαρμογής τους, το γερμανικό κοινωνικοασφαλιστικό πρότυπο αποβλέπει στην κάλυψη των εργαζομένων, κατά επαγγελματικές κατηγορίες και ονομάζεται επαγγελματικό. Από την άλλη πλευρά, το βρετανικό πρότυπο αποβλέπει στην κάλυψη όλου του πληθυσμού και ονομάζεται καθολικό. (Νικολακοπούλου- Στεφάνου, 1992:16-17)

1.1.2. Διανεμητικά και κεφαλαιοποιητικά συνταξιοδοτικά συστήματα

Μέχρι σήμερα, στο πλαίσιο της κοινωνικής ασφάλισης έχουν αναπτυχθεί δύο κυρίως ασφαλιστικά μοντέλα στις χώρες της ΕΕ και της Υψηλίου. Το πρώτο, που είναι και το επικρατέστερο, είναι το «Διανεμητικό Σύστημα» (pay-as-you-go system). Στο σύστημα αυτό, οι παροχές των συντάξεων χρηματοδοτούνται από τις εισφορές που καταβάλλουν οι εργαζόμενοι. Με άλλα λόγια, η παρούσα γενιά αναλαμβάνει τη συντήρηση και την κοινωνική προστασία της γενιάς που αποχώρησε από την εργασία. Οι προσανατολισμοί του συστήματος εντοπίζονται στην εξασφάλιση της αλληλεγγύης των γενεών, που εκφράζεται μέσω της διαχρονικής αναδιανομής του εισοδήματος. Η επιτυχία και η αποδοτικότητα του αναδιανεμητικού συστήματος να εξασφαλίζει υψηλό ποσοστό απόδοσης στους ασφαλισμένους, στηρίζονται στην ευνοϊκή εξέλιξη ορισμένων παραγόντων όπως ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού, το ποσοστό ανεργίας, η παραγωγικότητα και η οικονομική ανάπτυξη, οι οποίοι πρέπει να έχουν θετική εξέλιξη. Αν αυτή η προϋπόθεση διαταραχθεί, τότε προκύπτουν σοβαρά προβλήματα.

Το άλλο σύστημα είναι το «Κεφαλαιοποιητικό» στο οποίο οι παροχές των δικαιούχων χρηματοδοτούνται μέσα από την κεφαλαιοποίηση των ασφαλιστικών εισφορών. Το μελλοντικό αυτό κεφάλαιο, που μπορεί να διαφοροποιείται από ασφαλισμένο σε ασφαλισμένο λόγω διαφορετικού ποσού ασφαλιστρών, αναλογεί στο ύψος της εκάστοτε εισφοράς που έχει

καταβληθεί, στη διάρκεια του χρόνου ασφάλισης που έχει προηγηθεί και στο συνυπολογισμό του επιτοκίου απόδοσης από την επένδυση των αποθεματικών. Χαρακτηριστικό στοιχείο είναι ότι υπάρχει διασπορά ασφαλιστικού κινδύνου, διότι διαφοροποιείται ανάμεσα στα άτομα και προσαρμόζεται στις ανάγκες των επιμέρους ομάδων, περιορίζοντας έτσι την αλληλεγγύη μεταξύ των μελών ενός ασφαλιστικού πληθυσμού. (Σακελλαρόπουλος, 1999:434-436)

Το σύστημα αυτό στηρίζεται στην αρχή της ανταποδοτικότητας, μέσω της αξιοποίησης της περιουσίας των Ταμείων και της επένδυσης των εσόδων, ώστε να υπάρξει απόδοση και συνεπώς ανταπόκριση στις υποχρεώσεις του Ταμείου προς τους ασφαλισμένους του. (Υφαντόπουλος, Μπαλούρδος, Νικολόπουλος, 2009:144-145)

1.2. Το εθνικό μοντέλο κοινωνικής προστασίας

Ο θεσμός της κοινωνικής προστασίας πρωτοεμφανίζεται στη χώρα μας με τη μορφή της κοινωνικής πρόνοιας στα επιζώντα μέλη των οικογενειών των εργαζομένων και μετεξελίσσεται στη μορφή της κοινωνικής ασφάλισης με την κάλυψη των κινδύνων γήρατος, αναπηρίας και θανάτου. (Ζερβού, 2009:37)

Η κοινωνική προστασία στην Ελλάδα πραγματοποιείται μέσω τριών συστημάτων: του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης (για την προστασία των εργαζομένων), του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας (για τη φροντίδα των ατόμων που βρίσκονται σε κατάσταση ανάγκης) και του εθνικού συστήματος υγείας (για την κάλυψη όλων των ατόμων που διαμένουν στην Ελληνική Επικράτεια).

1.2.1 Η διάρθρωση και ο χαρακτήρας του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης

Το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης αποτελεί τον κύριο άξονα του Ελληνικού μοντέλου κοινωνικής προστασίας. Η λειτουργία του, όπως έχει διαμορφωθεί ιστορικά από τη δεκαετία του 1950 μέχρι σήμερα, επιδιώκει

την κάλυψη των κινδύνων που αντιμετωπίζουν οι εργαζόμενοι, χορηγώντας παροχές και υπηρεσίες που αναπληρώνουν τη μείωση ή την απώλεια εισοδήματος από απασχόληση.¹

Αυτό που χαρακτηρίζει την ανάπτυξη της κοινωνικής ασφάλισης στην Ελλάδα είναι ότι αναπτύσσεται πολύ αργότερα σε σχέση με την κοινωνική ασφάλιση στις άλλες χώρες της Ε.Ε. και δεν κάλυπτε μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1980 το σύνολο των εργαζομένων. Άλλα στοιχεία που χαρακτηρίζουν την ανάπτυξη του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης είναι η πολυδιάσπαση των ταμείων, η αποδυνάμωση των κεφαλαιοποιητικών στοιχείων του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος και η απουσία προγραμματισμένης συγκρότησης αυτού. Τα αίτια του συγκεκριμένου τρόπου ανάπτυξης θα πρέπει να αναζητηθούν στο συγκεκριμένο πρότυπο ανάπτυξης του ελληνικού κοινωνικού σχηματισμού (συνθήκες συσσώρευσης του κεφαλαίου) καθώς και στην έλλειψη του κράτους-πρόνοιας στο μεγαλύτερο διάστημα της μεταπολεμικής περιόδου. (Ρομπόλης, Σ., Χλέτσος, Μ., 1995:75-76)

Η κοινωνική ασφάλιση στην Ελλάδα παρέχεται μέσω πολλαπλού ασφαλιστικού συστήματος οργανωμένου κατά το γερμανικό πρότυπο της επαγγελματικής τυποποίησης. Γενικό σύστημα ασφάλισης, που να αφορά όλο τον πληθυσμό ή μόνο όλους τους εργαζομένους, δεν υπάρχει. (Αναγνώστου-Δεδούλη, 2005:113-114)

Βασικό χαρακτηριστικό του ελληνικού συστήματος συντάξεων είναι ο κατακερματισμός του. Η ανάπτυξη του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης στην Ελλάδα πραγματοποιήθηκε κατά έναν τρόπο αποσπασματικό, μέσω της σύστασης αυτοτελών φορέων ασφάλισης που κάλυπταν συγκεκριμένες ομάδες του πληθυσμού με βάση επαγγελματικά κριτήρια και χαρακτηριστικά. Δεν υιοθετήθηκε ένα ενιαίο ασφαλιστικό καθεστώς για όλους τους εργαζόμενους αλλά πληθώρα συστημάτων κύριας, επικουρικής και συμπληρωματικής ασφάλισης. Ο κατακερματισμός του συστήματος έχει

---

¹ Το ελληνικό σύστημα Κοινωνικής Ασφάλισης, Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΓΓΚΑ), http://www.ggka.gr/asfalistiko_main.htm

τρεις διαστάσεις: μια κλαδική διάσταση (υπάρχει πληθώρα ασφαλιστικών φορέων που καλύπτουν συγκεκριμένο τομέα απασχόλησης ή επάγγελμα), μια διαφοροποίηση κατά επίπεδο προστασίας (κύρια σύνταξη, επικουρική σύνταξη και εφάπαξ, που ανήκουν σχεδόν πάντα σε ξεχωριστούς λογαριασμούς, συνήθως μάλιστα και σε διαφορετικούς φορείς) και μια διαφοροποίηση ανάλογα με το χρόνο αρχικής ασφάλισης (η οποία προβλέπεται στο πλαίσιο του «νέου συστήματος» για όσους ασφαλίστηκαν για πρώτη φορά μετά το 1993²). (Rosen, Gayer, Ράπανος, Καπλάνογλου, 2009: 413-414)

Το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης διαρθρώνεται σε τρία επίπεδα (τρεις πυλώνες³): το πρώτο επίπεδο (πρώτος πυλώνας) περιλαμβάνει το σύστημα κύριας και επικουρικής υποχρεωτικής ασφάλισης, το δεύτερο (δεύτερος πυλώνας) τα επαγγελματικά – συμπληρωματικά συστήματα προαιρετικής ασφάλισης, ενώ το τρίτο (τρίτος πυλώνας) τα προγράμματα ιδιωτικής ασφαλιστικής κάλυψης προαιρετικής ασφάλισης (ομαδικά ασφαλιστήρια συμβόλαια που συνάπτονται μεταξύ επιχειρήσεων και ιδιωτικών ασφαλιστικών εταιρειών καθώς και τα ατομικά ασφαλιστήρια συμβόλαια).

---

² Με τον ν.2084/1992 δημιουργήθηκε ένα νέο ασφαλιστικό σύστημα για τους ασφαλισμένους για πρώτη φορά μετά την 1.1.1993 με τη θέσπιση γενικών αρχών καθολικής εφαρμογής.

³ Την ιδέα των τριών πυλώνων ανέπτυξε πρώτη η Παγκόσμια Τράπεζα, World Bank, Averting the old age crisis, Policies to protect the old and promote growth, A World Bank Policy Research Report, Oxford University Press, N.Y.,1994

ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΡΙΩΝ ΠΥΛΩΝΩΝ⁴

Α΄ ΠΥΛΩΝΑΣ	Β΄ ΠΥΛΩΝΑΣ	Γ΄ ΠΥΛΩΝΑΣ
<ul style="list-style-type: none"> •Κύρια και Επικουρική ασφάλιση •Υποχρεωτική Ασφάλιση •Διανεμητικό σύστημα	<ul style="list-style-type: none"> •Επαγγελματική ασφάλιση/Συστήματα συμπληρωματικής ασφάλισης (αλληλοβοηθητικά σωματεία, ειδικοί λογαριασμοί) •Προαιρετική ασφάλιση •Κεφαλαιοποιητικό σύστημα	<ul style="list-style-type: none"> •Ιδιωτική ασφάλιση •Προαιρετική ασφάλιση •Κεφαλαιοποιητικό σύστημα

Πίνακας 1: Οριοθέτηση του ελληνικού συστήματος στο σύστημα τριών πυλώνων
Στοιχεία: Ηλεκτρονική διεύθυνση της Γενικής Γραμματείας Κοινωνικών Ασφαλίσεων, http://www.ggka.gr/asfalistiko_main.htm

Στην Ελλάδα η κύρια ασφάλιση παρέχεται από τους φορείς κύριας ασφάλισης οι οποίοι είναι νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, ασκούν εντός του κύκλου της δραστηριότητάς τους δημόσια εξουσία και σκοπός τους είναι η κάλυψη των εργαζομένων για τους ασφαλιστικούς κινδύνους του γήρατος, της αναπηρίας, του θανάτου, ασθένειας και μητρότητας, του εργατικού ατυχήματος, της επαγγελματικής ασθένειας.

Η επικουρική κάλυψη των εργαζομένων παρέχεται από πλήθος φορέων επικουρικής ασφάλισης, οι οποίοι είναι κατά κανόνα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου (νπδδ), και σε ένα πολύ μικρό αριθμό, νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου (νπιδ), αλληλοβοηθητικά σωματεία, τα οποία αποτελούν ιδιωτικούς ασφαλιστικούς οργανισμούς επικουρικής ασφάλισης ιδρυόμενους από τα επαγγελματικά σωματεία εργαζομένων. Το είδος προστασίας που προσφέρουν οι φορείς επικουρικής ασφάλισης είναι, κατά

⁴ Βλ. Αναγνώστου-Δεδούλη Αρτ., Κοινωνική ασφάλιση από νομικά πρόσωπα δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου, Εκδ. Σάκκουλας, Αθήνα, 2005, σελ.118-121 για τις διχογνωμίες και την έκφραση διαφορετικών απόψεων ως προς την οριοθέτηση των πυλώνων.

βάση, η παροχή σύνταξης στις περιπτώσεις γήρατος, αναπηρίας και θανάτου. Οι ασφαλιστικοί φορείς κύριας και επικουρικής ασφάλισης χορηγούν στους ασφαλισμένους και τους δικαιούχους παροχές σε είδος ή σε χρήμα που καταβάλλονται περιοδικά (μηνιαία) ή εφάπαξ.

Ειδικότερα, το ελληνικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης είναι ένα σύστημα δημοσίου δικαίου, συνταγματικά κατοχυρωμένο, το οποίο λειτουργεί με αυτοδιοικούμενους ασφαλιστικούς οργανισμούς, οι οποίοι ιδρύονται βάσει νόμου κατά επαγγελματική κατηγορία εργαζομένων και καλύπτει το σύνολο των εργαζομένων στην ελληνική επικράτεια.

Οι ασφαλιστικοί οργανισμοί παρέχουν τις υπηρεσίες κοινωνικής ασφάλισης, επιτελούν έργο κοινωνικού χαρακτήρα στηριζόμενοι στην αλληλεγγύη των γενεών και στερούνται οποιουδήποτε κερδοσκοπικού σκοπού. Κύρια γνωρίσματα του εθνικού συστήματος κύριας και επικουρικής συνταξιοδότησης είναι ο δημόσιος, καθολικός, υποχρεωτικός, και αναδιανεμητικός χαρακτήρας ενώ το οικονομικό σύστημα λειτουργίας είναι το διανεμητικό (pay-as-you-go)⁵.

Το ελληνικό συνταξιοδοτικό σύστημα πρωτολειτούργησε με βάση τις αρχές της κλασσικής κεντροευρωπαϊκής κοινωνικής ασφάλισης κεφαλαιοποιητικού χαρακτήρα, με χρηματοδότηση από εισφορές εργαζόμενου και εργοδότη, με περιορισμένες παροχές και σύμφωνα με την αρχή της ανταποδοτικότητας και διαμορφώθηκε, στη σημερινή του μορφή, μετά από μια σειρά μέτρων πολιτικής και νομοθετικών ρυθμίσεων, που άλλοτε ήταν σύμφωνες με τις αρχές της κοινωνικής ασφάλισης και άλλοτε της κοινωνικής ασφάλειας. Η κύρια σύνταξη είναι μεικτού χαρακτήρα, με στοιχεία που άλλοτε προσεγγίζουν την κοινωνική ασφάλιση και άλλοτε την κοινωνική ασφάλεια. Οι επικουρικές συντάξεις έχουν μεγαλύτερη κλαδική διαφοροποίηση, μικρότερη ως καθόλου σε ορισμένες περιπτώσεις άμεση κρατική επιχορήγηση, υψηλότερο βαθμό χρηματοδότησης από τις εισφορές

---

⁵ Η Ελληνική Έκθεση Στρατηγικής για τις συντάξεις, (2005). Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας, Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, http://www.ggka.gr/syntaxeis_2005_el.pdf

και πλησιάζουν περισσότερο τον τύπο κοινωνικής ασφάλισης. (Ζερβού, 2009:40-41)

Στην Ελλάδα η επαγγελματική ασφάλιση παρέχεται από τα ταμεία επαγγελματικής ασφάλισης τα οποία είναι νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, και τα οποία έχουν ως σκοπό την παροχή συμπληρωματικής ασφαλιστικής προστασίας, πέραν της παρεχόμενης από την υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση (κύρια και επικουρική), για τους ασφαλιστικούς κινδύνους γήρατος, αναπηρίας, θανάτου, επαγγελματικού ατυχήματος, ασθένειας και διακοπής της εργασίας. Οι παροχές που χορηγούν στους ασφαλισμένους και τους δικαιούχους μπορεί να είναι σε είδος ή σε χρήμα και καταβάλλονται περιοδικά (μηνιαία) ή εφάπαξ ενώ λειτουργούν με βάση το κεφαλαιοποιητικό σύστημα.⁶

Η επαγγελματική όπως και η ιδιωτική ασφάλιση δεν έχουν γνωρίσει ιδιαίτερη ανάπτυξη στη χώρα μας.

Ο σχεδιασμός των δημόσιων πολιτικών ασφάλισης γίνεται από την κεντρική διοίκηση και συγκεκριμένα από το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, το οποίο συντονίζει και εποπτεύει κατά κύριο λόγο το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης. Στο πλαίσιο του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, οι πολιτικές κοινωνικής ασφάλισης σχεδιάζονται και εποπτεύονται από τη Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων, η λειτουργία της οποίας διέπεται από το π.δ/μα 213/1992, όπως έχει τροποποιηθεί και συμπληρωθεί μεταγενέστερα.⁷

---

⁶ Σχετ. η σημ.5

⁷ Σχετ. η σημ.1

1.3. Ιστορική εξέλιξη

Ο θεσμός της κοινωνικής ασφάλισης εμφανίζεται σχεδόν αμέσως μετά τη σύσταση του ελληνικού κράτους, μεταγενέστερα χρονικά σε σύγκριση με τις προηγμένες χώρες. Βασική αιτία της καθυστερημένης ανάπτυξης του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης αποτελεί η μη έγκαιρη διαμόρφωση του Εθνικού Κράτους, η απουσία εκσυγχρονισμού, ο αργοπορημένος και ασυνεπής αστικός μετασχηματισμός και το γεγονός ότι η Ελλάδα συνδέθηκε με τις διαδικασίες της Βιομηχανικής Επανάστασης με χρονική καθυστέρηση ενός περίπου αιώνα. Η κοινωνική ασφάλιση αναπτύσσεται παράλληλα με την εκβιομηχάνιση της χώρας, τη δημιουργία εργατικής τάξεως και την οργάνωση αυτής. (Αναγνώστου-Δεδούλη, 2005:121)

Από τα πρώτα χρόνια του ελεύθερου Ελληνικού Κράτους οι άθλιες συνθήκες εργασίας και ζωής των Ελλήνων εργατών, ώθησαν την ιδιωτική πρωτοβουλία στην οργάνωση των πρώτων Κοινωνικών Ασφαλίσεων με τη μορφή αλληλοβοηθητικών ταμείων κατά κλάδους επαγγελματών. (Αναγνώστου-Δεδούλη, 2012:5)

Με αφετηρία την ιδιωτική πρωτοβουλία ξεκίνησαν και πρωτολειτούργησαν φορείς με άτυπες ή νομικές μορφές ιδιωτικού δικαίου. Με το πέρασμα του χρόνου όμως και όσο διευρύνετο η αποστολή της Κοινωνικής Ασφάλισης κινήθηκε προς το δημόσιο χαρακτήρα. Πολύ πριν συσταθούν ασφαλιστικά συστήματα κατόπιν νομοθετικής πρωτοβουλίας δημοσίου χαρακτήρα, είχαν αναπτυχθεί στα πλαίσια της ιδιωτικής και συλλογικής πρωτοβουλίας αλληλοβοηθητικά σωματεία και ιδιωτικοί ασφαλιστικοί οργανισμοί. Η δημιουργία ή σύσταση των ταμείων αυτών ήταν αποτέλεσμα της ελλιπούς κοινωνικής ασφάλισης και της αδυναμίας του κράτους να καλύψει σε πρώτο στάδιο με βασικές παροχές όλους τους εργαζόμενους και να εγγυηθεί ικανοποιητικές παροχές. (Αναγνώστου-Δεδούλη, 2005:141-142) Έτσι ιδρύονται από το 1836 και μετά, τα πρώτα ταμεία για τα πλέον επίπονα επαγγέλματα, τους ναυτικούς και μεταλλωρύχους, και βαθμιαία επεκτείνεται η ίδρυση ταμείων και σε διάφορες άλλες κατηγορίες εργαζομένων (μεταλλευτές, σιδηροδρομικούς)

καθώς και στις οργανωμένες τάξεις μισθωτών (δημόσιους υπαλλήλους, τραπεζικούς, αξιωματικούς στρατού, κ.α.). (Αναγνώστου-Δεδούλη, 2012:6)

Μελετώντας την χρονολογική σειρά ίδρυσης των Ταμείων Ασφάλισης διαπιστώνεται ότι ο θεσμός δεν δημιουργήθηκε για να καλύψει ανάγκες των εργαζομένων που είχαν μεγαλύτερη ανάγκη προστασίας, αλλά χρησιμοποιήθηκε σε σημαντικό βαθμό, από την κρατική εξουσία ως μηχανισμός ενσωμάτωσης ορισμένων κοινωνικών ομάδων που η απασχόλησή τους συνδεόταν με πλευρές διαχείρισης της κρατικής εξουσίας, όπως Στρατιωτικοί, Δημόσιοι Υπάλληλοι κ.α. (Πέτρουλας, Ρομπόλης, Ξυδέας και Χλέτσος, 1993:77)

Κατά την πρώτη αυτή περίοδο της εξελικτικής πορείας της κοινωνικής ασφάλισης η απουσία οποιασδήποτε κρατικής προσπάθειας για τη δημιουργία ενός γενικού κρατικού ασφαλιστικού συστήματος, από τις αρχές εμφάνισης του θεσμού έως τα πρώτα χρόνια του 20^{ου} αιώνα, είναι εμφανής.

Το έτος 1922 αποτελεί σταθμό- ορόσημο και για τον τομέα των Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Κύμα προσφύγων εγκαθίσταται στη χώρα μας και τα οξυμμένα κοινωνικά και εργασιακά προβλήματα επιβάλλουν την λήψη μέτρων. Έτσι ψηφίζεται ο νόμος 2868/1922 που αποτελεί και το γενέθλιο νόμο των Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Ο νόμος αυτός έθεσε πρώτος τον κανόνα της υποχρεωτικής ασφάλισης αλλά δεν καθιέρωσε την καθολικότητα της ασφαλιστικής προστασίας υπό ενιαίο φορέα.

Είναι γεγονός όμως ότι τη χρονική εκείνη περίοδο, με τα ιστορικής σημασίας γεγονότα της μικρασιατικής καταστροφής, η πολιτεία δεν είχε την «πολυτέλεια» του χρόνου για να μελετήσει και να εισαγάγει ένα καθολικό στο σύνολο του πληθυσμού, ολοκληρωμένο και ενιαίο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης ούτε, πολύ περισσότερο, τους οικονομικούς πόρους που απαιτούντο.

Επιπλέον, επικρατούσε την εποχή εκείνη η αντίληψη ότι η δημιουργία μικρών ταμείων εξυπηρετούσε καλύτερα τα συμφέροντα των ασφαλισμένων, γιατί εθεωρείτο ότι η ασφαλισμένοι θα επεδείκνυαν εντονότερο ενδιαφέρον για την καλή και ομαλή λειτουργία τους. Για το λόγο αυτό συνεστήθησαν στη συνέχεια με ειδικούς νόμους διάφορα ταμεία

για την ασφάλιση μισθωτών ορισμένων επαγγελματιών (τυπογράφων, αρτεργατών, μηλεργατών κλπ) αντί να συσταθεί ένας καθολικός και ενιαίος φορέας, χωρίς όμως να επιτευχθεί και με τον τρόπο αυτό η ασφάλιση όλων των μισθωτών της χώρας.

Ο νόμος 2868/1922 θεμελίωσε την κοινωνική ασφάλιση στην Ελλάδα, έθεσε το όλο ασφαλιστικό πρόβλημα επί νέων και ευρύτερων βάσεων, ενίσχυσε σημαντικά την επέκταση της ασφάλισης και έθεσε αυτή υπό την άμεση εποπτεία της Πολιτείας. Ουσιαστικά όμως ευνόησε και συνέλεξε στον κατακερματισμό της Κοινωνικής Ασφάλισης με τη σύσταση πολυάριθμων αυτόνομων φορέων οργανωμένων κατά επαγγελματικό κλάδο. (Αναγνώστου-Δεδούλη, 2005:126-128)

Στις 7.4.1929 ο πρωθυπουργός Ελευθέριος Βενιζέλος για πρώτη φορά έριχνε την ιδέα δημιουργίας εθνικού συστήματος ασφαλιστικής προστασίας με την ίδρυση και λειτουργία ενός βασικού φορέα ασφάλισης. Με τα νομοθετήματα ν.5733/1932 και ν.6298/1934 συνεστήθη το Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΙΚΑ) ως ενιαίος ασφαλιστικός φορέας για ολόκληρη τη χώρα, (Αναγνώστου-Δεδούλη, 2012:7) όμως η χορήγηση παροχών ρυθμίστηκε το 1951 με τον Αναγκαστικό Νόμο 1846/51, ο οποίος με τις διαδοχικές του τροποποιήσεις συνθέτει και το ισχύον θεσμικό πλαίσιο του φορέα.

Ο αναγκαστικός νόμος 1846/1951 καθιέρωσε το ΙΚΑ ως γενικό φορέα ασφάλισης μισθωτών με τον οποίο επιδιώχθηκε όχι μόνο η αναμόρφωση της νομοθεσίας του ΙΚΑ αλλά συγχρόνως η θέσπιση γενικότερων βάσεων για την εξυγίανση της κοινωνικής ασφάλισης των μισθωτών. (Πετρόγλου, 1974 β: 575)

Απέτυχε όμως η καθιέρωση ενός γενικού συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης γιατί δεν προβλέφθηκε η ένταξη στο ΙΚΑ των ήδη υφιστάμενων ασφαλιστικών ταμείων. (Αναγνώστου-Δεδούλη, 2012:7) Έτσι όχι μόνο διατηρήθηκαν οι προηγούμενοι ασφαλιστικοί φορείς, αλλά συνεχίστηκε και η ίδρυση πολυάριθμων ασφαλιστικών ταμείων.

Όταν ωρίμασε τελικά η ιδέα για την εφαρμογή γενικού συστήματος ασφάλισης των μισθωτών λειτουργούσαν ήδη δεκάδες ταμεία κύριας

ασφάλισης, ενώ παράλληλα είχαν συσταθεί και φορείς ασφάλισης ελευθέρων επαγγελματιών και αυτοτελώς απασχολουμένων, διότι οι τάξεις των επαγγελματιών, οι οποίες δεν είχαν από το νόμο την ευχέρεια να υπαχθούν στο ΙΚΑ έπρεπε να αποκτήσουν δική τους ασφαλιστική στέγη.

Έτσι ιδρύονται: Ταμείο Νομικών (1929), Εφημεριδοπωλών (1929), Κληρικών (1930), Εκτελωνιστών (1931), Μηχανικών (ΤΣΜΕΔΕ-1934), Υγειονομικών (ΤΣΑΥ-1933), Επαγγελματιών και Βιοτεχνών (ΤΕΒΕ-1934) και Εμπόρων (ΤΑΕ-1936) καθώς και σειρά ασφαλιστικών φορέων με αποτέλεσμα την πολλαπλότητα του συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης με όλες τις δυσμενείς συνέπειες που συνεπάγεται η οργάνωση των φορέων με το σύστημα αυτό και με έξαρση των προβλημάτων του θεσμού της Κοινωνικής Ασφάλισης. (Αναγνώστου-Δεδούλη, 2005:129-131)

Η επέκταση της ασφαλιστικής προστασίας του πληθυσμού εξασφαλίστηκε το 1961⁸ με την ίδρυση του Οργανισμού Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΟΓΑ), ο οποίος κάλυψε σχεδόν το σύνολο του αγροτικού πληθυσμού.

1.3.1. Η εξέλιξη και καθολίκευση της επικουρικής ασφάλισης

Την πρώτη απαρχή εισαγωγής του θεσμού επικουρικής ασφάλισης στη Χώρα μας αποτέλεσε η ίδρυση του Μετοχικού Ταμείου Στρατού ΜΤΣ το έτος 1853 για να επακολουθήσει η σύσταση του Μετοχικού Ταμείου Βασιλικού Ναυτικού το έτος 1856, του Μετοχικού Ταμείου Πολιτικών Υπαλλήλων το έτος 1867 κ.ο.κ.

Σε ότι αφορά των ιδιωτικό τομέα η κίνηση για τη σύσταση των Ταμείων επικουρικής ασφάλισης άρχισε μετά την ψήφιση του ν.6298/1934 περί ΙΚΑ και κυρίως μετά την έναρξη λειτουργίας του Ιδρύματος το 1937.(Χατζηδημητρίου,1980: 513-515)

Με το άρθρο 13 παρ.3 του ν.6298/1934 απαγορευόταν μεν η σύσταση νέων ταμείων, στα οποία συμπεριλαμβάνονταν και τα αλληλοβοηθητικά,

---

⁸ ν.4169/1961

αλλά επιτρεπόταν η σύσταση νέων, εφόσον συνιστώνται ως επικουρικοί ασφαλιστικοί οργανισμοί προκειμένου να χορηγούν επιπλέον παροχές από εκείνες του Ιδρύματος Κοινωνικών Ασφαλίσεων. (Αναγνώστου-Δεδούλη, 2012:7-8)

Τότε διάφορες οργανωμένες τάξεις μισθωτών παρακινούμενες από το γεγονός ότι από το νόμο αυτό, τουλάχιστον κατά την πρώτη περίοδο εφαρμογής του, δεν προβλεπόταν η χορήγηση συντάξεων ικανοποιητικού επιπέδου πέτυχαν την καθιέρωση της επικουρικής ασφάλισης με τη σύσταση αυτόνομων φορέων είτε κατά επιχειρήσεις είτε κατά επαγγελματικές κατηγορίες, αφού εξασφάλισαν τη χρηματοδότηση των φορέων αυτών όχι μόνο από εισφορές των ενδιαφερομένων αλλά και από συνεισφορές των εργοδοτών και ακόμη σε ορισμένες περιπτώσεις και κοινωνικούς πόρους.⁹ (Χατζηδημητρίου,1980: 513-515)

Δημιουργήθηκε έτσι μια νέα μεγάλη κατηγορία ασφαλιστικών οργανισμών, η οποία αποτέλεσε την καλούμενη «επικουρική ασφάλιση». (Αναγνώστου-Δεδούλη, 2012:8)

Έτσι το 1935 συστάθηκε το Ταμείο επικουρικής ασφάλισης Εργατών μετάλλου, και το Ταμείο επικουρικής ασφάλισης αρτοποιών το 1937, το Ταμείο Υπαλληλικού προσωπικού Εταιρειών τσιμέντου, το ταμείο προσωπικού εταιρείας Χημικών προϊόντων και λιπασμάτων για να επακολουθήσει η σύσταση σειράς άλλων επικουρικών ταμείων με αποκορύφωμα τη πολεμική περίοδο 1941-44.

Σημαντική ώθηση για την επέκταση του θεσμού της επικουρικής ασφάλισης στο δημόσιο-υπαλληλικό χώρο έδωσε ο ν.2066/1952 που έδωσε την ευχέρεια να ιδρυθούν με β.δ/μα τα Ταμεία Αρωγής κατά Υπουργεία. (Χατζηδημητρίου, 1980:513-515)

Πολυάριθμες επαγγελματικές κατηγορίες από τα τελευταία προπολεμικά χρόνια, την κατοχή και μεταγενέστερα, επιτυγχάνουν τη συμπληρωματική κάλυψή τους με ειδικούς φορείς επικουρικής ασφάλισης. Οι ασφαλισμένοι στα ταμεία αυτά, που υπάγονται, κατά κανόνα στο ΙΚΑ για κύρια σύνταξη,

---

⁹ Βλ. αναλυτικότερη ανάπτυξη του θέματος αυτού στο Κεφ.2

επιδιώκουν και πετυχαίνουν την πρόσθετη συνταξιοδοτική προστασία τους, ανάλογα με τη σταθερή ή ευκαιριακή δύναμη πίεσεως που διαθέτουν. Δεν υπάρχουν γενικοί κανόνες διαρθρώσεως των εσόδων και των παροχών τους και η εργοδοτική και εργατική εισφορά προβλέπεται σε ύψος που ποικίλλει κατά φορέα.

Δημιουργείται έτσι μια φυγόκεντρη κίνηση από το ΙΚΑ το οποίο καταλήγει να καλύπτει με χαμηλές παροχές τους ασφαλισμένους του, αφού η κρατική μέριμνα για την αναβάθμισή του απουσιάζει και οι ομάδες που θα μπορούσαν να διεκδικήσουν αποτελεσματικά τη βελτίωση της προστασίας που παρέχει, τρέπονται προς τη διασφάλιση προνομιακής προστασίας της συγκεκριμένης κατηγορίας όπου ανήκουν. Η προφανής αυτή στρέβλωση δημιουργίας παράλληλων συστημάτων που έχουν τα ίδια χαρακτηριστικά με την κύρια ασφάλιση ως προς την ανταποδοτικότητα, την υποχρεωτικότητα, τη διανεμητική λειτουργία, τη σύσταση με νόμο με στόχο την καταβολή περιοδικών παροχών αποτελεί ελληνική πρωτοτυπία που έχει προκαλέσει ανισότητες, αντικοινωνική φορά στην αναδιανομή του εισοδήματος και έχει συντελέσει στην ατροφική διαμόρφωση της γενικής συνταξιοδοτικής προστασίας. (Βακαλόπουλος, 1993: 500).

Η σύσταση όμως των επικουρικών ταμείων έγινε ανώμαλα χωρίς καμιά αναλογιστική ή οικονομική μελέτη. Βασικό στοιχείο της επικουρικής ασφάλισης είναι η κατάτμηση αυτής σε μικρές ομάδες εργαζομένων ή ακόμη η ασφάλιση ενός και μόνο εργοδότη (τράπεζας, μιας εταιρείας κλπ). (Γράβαρης, 1979: 507)

Οι φορείς αυτοί επλάσθησαν κατ' εικόνα και ομοίωση των φορέων κύριας ασφάλισης. (Χατζηδημητρίου, 1980:513-515)

Η κάλυψη του μεγάλου αριθμού των εργαζομένων επήλθε το 1979 με τις διατάξεις του ν.997/1979 και τη σύσταση του «Ταμείου Επικουρικής Ασφάλισης Μισθωτών» (TEAM)¹⁰, οι οποίες αποτέλεσαν το μεγαλύτερο βήμα προόδου για την επικουρική ασφάλιση, γιατί: α) υπήχθη στην

---

¹⁰ Με το άρθρο 6 του ν.3029/2002 καταργήθηκε το TEAM και συστάθηκε το ΕTEAM ενώ με το άρθρο 36 του ν.4052/2012 το ΕTEAM εντάχθηκε στο ΕΤΕΑ.

επικουρική ασφάλιση του ταμείου αυτού το μεγαλύτερο τμήμα των μισθωτών και μάλιστα εκείνο το οποίο είχε ανάγκη των παροχών των παροχών της πρόσθετης ασφάλισης β) προβλέφθηκε η υπαγωγή όλων των μισθωτών της χώρας οι οποίοι δεν καλύπτονταν από άλλα ταμεία επικουρικής ασφάλισης γ) καθορίστηκε διαφανής και υγιής τρόπος χρηματοδότησης της επικουρικής ασφάλισης δ) απαγορεύτηκε η σύσταση στο μέλλον κλαδικών ταμείων επικουρικής ασφάλισης μισθωτών και καθορίστηκε η διαδικασία συγχώνευσης των ήδη λειτουργούντων ταμείων επικουρικής ασφάλισης τα οποία δεν παρείχαν την ελάχιστη ασφαλιστική προστασία την οποία θα παρείχε το TEAM.(Κωστάρας,1992:134-135)

Κατά τη πρώτη εφαρμογή του νόμου αυτού υπήχθησαν στην ασφάλιση του TEAM οι απασχολούμενοι σε επιχειρήσεις εκμετάλλευσης λιγνιτωρυχείων, μεταλλείων και λατομείων και οι απασχολούμενοι στους ΟΤΑ και στη συνέχεια ορισμένες άλλες ομάδες εργαζομένων όπως οι θυρωροί, οι λογιστές, οι έμμισθοι φαρμακοποιοί. Με το π.δ.633/82 εντάχθηκαν στο TEAM από 1.2.83 όλοι οι απασχολούμενοι μισθωτοί της Χώρας στον ιδιωτικό τομέα οι οποίοι δεν ασφαλιζόνταν σε άλλο φορέα και επεκτάθηκε σε όλη τη χώρα.

Με τον νόμο 1482/1984 ιδρύθηκε ο Κλάδος Επικουρικής Ασφάλισης Ναυτικών (KEAN) στο Ναυτικό Απομαχικό Ταμείο (NAT) για την ασφάλιση των ναυτικών ενώ με τον νόμο 1745/1987 συνεστήθη ο κλάδος πρόσθετης ασφάλισης των αγροτών στον ΟΓΑ με τον οποίο καλύφθηκε για επικουρική σύνταξη η μεγάλη κατηγορία των αγροτών.

Η ανάπτυξη των κοινωνικών, οικονομικών και ιστορικών αναγκαιοτήτων, οι οικονομικές κρίσεις και τα πολεμικά γεγονότα, στα πρώτα μάλιστα χρόνια σύστασης του ΙΚΑ, εμπόδισαν την εισαγωγή ενιαίων αρχών και προκάλεσαν τη δημιουργία πολυάριθμων κλαδικών ταμείων κύριας και επικουρικής ασφάλισης.

Η σύγχρονη όμως δομή των Κοινωνικών Ασφαλίσεων δεν οφείλεται μόνο στην επίδραση των δυσμενών ιστορικών ή οικονομικών συνθηκών. Πάντοτε η δύναμη των «*presse de groupe*» επετύγχανε προνομιακές,

νομοθετικές και διοικητικές ρυθμίσεις και ανέκοπτε κάθε εκσυγχρονιστική προσπάθεια, ώστε σήμερα το ασφαλιστικό μας σύστημα να χαρακτηρίζεται από την πολυπλοκότητα και τον πολυκερματισμό των φορέων, από αντιφατική νομοθεσία, από περιστασιακές ρυθμίσεις, έλλειψη ενιαίων αρχών, ανισότητα χρηματοδοτικών πόρων, έντονα οργανωτικά και λειτουργικά προβλήματα.

Σε μεγάλο βαθμό αυτό οφείλεται στο ότι ο θεσμός αναπτύχθηκε αποσπασματικά, χωρίς συγκεκριμένη φιλοσοφία και σταθερή πολιτική βούληση, χωρίς προγραμματισμό, στάθμιση αναγκών και σαφή ιεράρχηση στόχων και επιδιώξεων. (Αναγνώστου-Δεδούλη, 2005:132)

1.4. Η κατοχύρωση της κοινωνικής ασφάλισης στο ελληνικό Σύνταγμα-Διεθνώς

1.4.1. Στο ελληνικό Σύνταγμα

Το ισχύον Σύνταγμα του 1975, όπως αναθεωρήθηκε το 1986 και το 2001, προβλέπει συγκεκριμένες διατάξεις για την προστασία των κοινωνικών δικαιωμάτων, ανάμεσα στα οποία περιλαμβάνεται και το δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση. Επίσης, περιέχει διατάξεις για τη λειτουργία του κοινωνικού κράτους δικαίου, οι οποίες και σηματοδοτούν τον κοινωνικά προσανατολισμένο χαρακτήρα του.

Η συνταγματική θεμελίωση του δικαιώματος στην κοινωνική ασφάλιση προβλέπεται στο άρθρο 22 παρ.5 του Συντάγματος, που ορίζει ότι: « Το κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, όπως νόμος ορίζει».

Αυτό σημαίνει ότι η πολιτεία έχει καθήκον να διαμορφώσει και να εγγυηθεί κατάλληλους όρους για την υλοποίηση του θεσμού των κοινωνικών ασφαλίσεων οργανώνοντας ασφαλιστικούς φορείς και ρυθμίζοντας τις βασικές προϋποθέσεις και αρχές της λειτουργίας τους. Ο κοινός νομοθέτης δε μπορεί ούτε να καταργήσει, ούτε να παρεμποδίσει την κάλυψη ορισμένων κινδύνων ή προσώπων. Αξιόλογες ρυθμίσεις κοινωνικής προστασίας περιέχει το άρθρο 21 του Συντάγματος. Στα πλαίσια των

κανόνων του προβλέπεται κρατική αρωγή προς τους πολίτες που αντιμετωπίζουν κοινωνικούς κινδύνους χωρίς κάλυψη από τη θεσμική εγγύηση του άρθρου 22 παρ.5, γιατί λ.χ. δεν εργάζονται. (Κρεμαλής, 1985:38-40).

Η συνταγματική κατοχύρωση της αρχής του κοινωνικού κράτους δικαίου εντοπίζεται στο άρθρο 25 παρ.1 του Συντάγματος που προβλέπει ότι: « Τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου και η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου τελούν υπό την εγγύηση του κράτους. Όλα τα κρατικά όργανα υποχρεούνται να διασφαλίζουν την ανεμπόδιστη και αποτελεσματική άσκησή τους. Τα δικαιώματα αυτά ισχύουν και στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών στις οποίες προσιδιάζουν. Οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στα δικαιώματα αυτά πρέπει να προβλέπονται είτε απευθείας από το Σύνταγμα είτε από το νόμο, εφόσον υπάρχει επιφύλαξη υπέρ αυτού και να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας¹¹.

Στη διαμόρφωση των κοινωνικών ασφαλίσεων συμβάλλουν αναμφισβήτητα και οι γενικότερες συνταγματικές διατάξεις, όπως το άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος για το σεβασμό και την προστασία της ανθρώπινης αξίας, το άρθρο 5 παρ.1 για την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας κ.α..

1.4.2. Σε Διεθνές και Ευρωπαϊκό Επίπεδο

Σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ.1 του Συντάγματος οι διεθνείς συμβάσεις αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του εσωτερικού μας δικαίου και «υπερισχύουν πάσης αντιθέτου διατάξεως νόμου» για το λόγο αυτό η σημασία των επικυρωμένων από τη χώρα μας διεθνών συμβάσεων είναι πολύ μεγάλη.

Από τις πολυμερείς διεθνείς συμβάσεις αξιοσημείωτη είναι η 102/1952 ΔΣΕ της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας η οποία έχει επικυρωθεί από τη

---

¹¹ Δηλαδή της επιλογής μέσω αναλόγων προς τον επιδιωκόμενο σκοπό από τα όργανα της δημόσιας διοίκησης.

χώρα μας με τον νόμο 3251/1955. Η σύμβαση αυτή είναι από τα βασικότερα διεθνή όργανα που θέτουν τα κατώτατα όρια κοινωνικοασφαλιστικής προστασίας, τα οποία πρέπει να παρέχονται στους εργαζόμενους από τα κράτη. Σημαντικά είναι και τα διεθνή κείμενα που καταρτίστηκαν από το Συμβούλιο της Ευρώπης, όπως ο Ευρωπαϊκός Κώδικας Κοινωνικής Ασφάλειας (1964) ο οποίος επικυρώθηκε από τη χώρα μας, για ορισμένα μόνο μέρη, με τον νόμο 1136/1981. (Κρεμαλής, 1985:40-42).

Στους διεθνείς κανόνες εντοπίζεται η θέσπιση κοινών ορίων κοινωνικής προστασίας, τα οποία ενδέχεται να είναι είτε ελάχιστα είτε υψηλότερα, ανάλογα με τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες των κρατών τα οποία αναλαμβάνουν την υποχρέωση να οργανώνουν έτσι την εσωτερική τους νομοθεσία ώστε να μπορούν να ανταποκρίνονται στις διεθνείς τους υποχρεώσεις. Οι δεσμεύσεις αυτές περιορίζονται απλά στο να μην χρησιμοποιούνται επίπεδα προστασίας υποδεέστερα από τους διεθνείς κανόνες της κοινωνικής ασφάλειας. (Αναγνώστου-Δεδούλη, 2005:48)

Ιδιαίτερη αξία για τη χώρα μας έχουν, μετά την 1.1.1981, οι κανόνες κοινωνικών ασφαλίσεων που επιβάλλει το υπερεθνικό Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας. Τέτοιους κανόνες περιείχαν ο Κανονισμός ΕΟΚ 1408/71¹² περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας και ο κανονισμός 574/72¹³ περί του τρόπου εφαρμογής του Κανονισμού 1408/71. (Κρεμαλής, 1985:42).

Με τους κανονισμούς αυτούς, δεν θεσπίζεται κοινοτικό δίκαιο κοινωνικής ασφάλισης απλά εισάγεται σύστημα συντονισμού των υφιστάμενων ασφαλιστικών νομοθεσιών των κρατών μελών σε ότι αφορά κυρίως το συνυπολογισμό των περιόδων ασφάλισης, καταβολής εισφορών και λήψης παροχών. Οι προαναφερόμενες διατάξεις δεν θίγουν την ουσία των συστημάτων αλλά επιδιώκουν την εξουδετέρωση των επιπτώσεων που

---

¹² Τροποποιήθηκε με τον Κανονισμό 883/2004 (ΕΚ)

¹³ Τροποποιήθηκε με τον Κανονισμό 987/09

προκαλούν οι σχετικές με τα ασφαλιζόμενα πρόσωπα διατάξεις των εθνικών νομοθεσιών. (Αναγνώστου-Δεδούλη, 2005:53)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΗ – ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

2.1. Έννοια της Επικουρικής Ασφάλισης

Επικουρική ασφάλιση είναι η ασφάλιση που παρέχεται από φορέα ή κλάδο ή λογαριασμό που συστάθηκε ειδικά με σκοπό την επικούρηση κάποιων κατηγοριών ασφαλισμένων με πρόσθετες περιοδικές ή εφάπαξ παροχές¹⁴, πέρα από αυτές που χορηγούνται από τον φορέα κύριας ασφάλισης.

Σκοπός των οργανισμών επικουρικής ασφάλισης είναι η βελτίωση της θέσης των ασφαλισμένων με την προσθήκη στις παροχές του φορέα της κύριας ασφάλισης και ενός ακόμη ποσού περιοδικής ή εφάπαξ παροχής.

Η επικουρική ασφάλιση διέπεται εξολοκλήρου από τους ίδιους κανόνες από τους οποίους διέπεται και η κύρια ασφάλιση και έχει τα ίδια χαρακτηριστικά με τη μόνη διαφορά όταν συντρέχει υποχρέωση επικουρικής ασφάλισης σε περισσότερους του ενός φορείς, ανεξαρτήτως ύπαρξης άλλης απασχόλησης, ο ασφαλισμένος δικαιούται να αρκεστεί μόνο στην μία επικουρική ασφάλιση την οποία επιλέγει. (Πετρόγλου,1974α: 157)

Η επικουρική ασφάλιση στη χώρα μας δεν εναρμονίζεται με το γενικά αποδεκτό ρόλο για το θεσμό, τη συμπλήρωση, δηλαδή των παροχών της κύριας ασφάλισης, ώστε να εξασφαλίζεται ικανοποιητική αναπλήρωση του εισοδήματος από εργασία. Η επικουρική ασφάλιση σε ορισμένες περιπτώσεις προσεγγίζει ή υπερβαίνει την κύρια ασφάλιση ως προς το ποσό ή το ποσοστό της κύριας σύνταξης. Παρατηρείται, έτσι, αναπλήρωση εισοδήματος κατά πολύ ανώτερη του 100% του εισοδήματος από εργασία σε ικανό αριθμό περιπτώσεων. Η υπερπροστασία αυτή που παρέχεται από

---

¹⁴ Χορηγούνται από τα Ταμεία Πρόνοιας (εφάπαξ βοηθήματος) τα οποία συνιστούν ξεχωριστή κατηγορία ασφαλιστικών ταμείων και διακρίνονται από τα ταμεία που χορηγούν περιοδικές παροχές (ταμεία επικουρικής ασφάλισης).

την επικουρική ασφάλιση, με υποχρεωτικό χαρακτήρα μάλιστα, αποδεικνύει την έλλειψη συντονισμού κύριας και επικουρικής ασφάλισης στη χώρα μας. (Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών, 1990: 72-73).

2.2. Ισχύον σύστημα

Στη χώρα μας λειτουργούν ταμεία επικουρικής ασφάλισης πολλαπλών νομικών μορφών: 1) ταμεία τα οποία έχουν ιδρυθεί με τη μορφή ν.π.δ.δ. σύμφωνα με το άρθρο 13 παρ.3 του ν.6298/1934, 2) ταμεία με τη μορφή αλληλοβοηθητικών σωματείων σύμφωνα με τις διατάξεις του ν.281/1914 «περί σωματείων» και του διατάγματος της 15^{ης} Μαΐου 1920 «περί επαγγελματικών σωματείων», 3) ταμεία που είχαν συσταθεί με συλλογικές συμβάσεις εργασίας και 4) άλλες μορφές νπιδ του Αστικού Κώδικα. (Αναγνώστου-Δεδούλη, 2012:8)

2.2.1. Νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου

Σήμερα η επικουρική ασφάλιση στην Ελλάδα παρέχεται κατά κανόνα μέσω νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου ν.π.δ.δ. Πηγή συστάσεως των ταμείων αυτών αποτελεί ο νόμος ενώ οργανώνονται με τη μορφή νπδδ. Η υπαγωγή του εργαζομένου στην ασφάλιση των νπδδ επέρχεται «υποχρεωτικά» με την ανάληψη ασφαλιστέας εργασίας στον αντίστοιχο φορέα και «αυτοδίκαια»¹⁵ σε ορισμένους φορείς, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η βούληση του ατόμου. Η διακοπή επίσης της ασφαλιστικής σχέσης δεν εξαρτάται από την προσωπική βούληση του ενδιαφερόμενου. Η υπαγωγή δηλαδή στην ασφάλιση είναι κατά κανόνα αυτόματη, αναγκαστική και καθολική για δεδομένη επαγγελματική ομάδα ή κατηγορία πληθυσμού και επομένως και για τα φυσικά πρόσωπα. Διοικούνται από δοτή Διοίκηση

---

¹⁵ Αυτοδίκαιη ασφάλιση θεωρείται η υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, όταν προβλέπεται από το νόμο ότι οι ασφαλισμένοι υπάγονται σε αυτή αυτόματα όταν συντρέχουν ορισμένες προϋποθέσεις χωρίς τη σύμπραξη αυτών, ανεξαρτήτως της τήρησης ή μη διατυπώσεων και αδιαφόρως του χαρακτηρισμού ο οποίος δίνεται στην απασχόλησή τους. (Πετρόγλου τ.Α'σελ.152-153)

που διορίζεται από τον εκάστοτε Υπουργό Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας υπάγονται στη διοικητική, οικονομική και νομοθετική εποπτεία και έλεγχο του Κράτους, ενώ περιορίζεται η ελεύθερη διαχείριση της κινητής και ακίνητης περιουσίας τους.

2.2.2. Νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα

Η ιδιωτική μη κερδοσκοπική ασφάλιση παρέχεται στη χώρα μας μέσω αλληλοβοηθητικών σωματείων και ειδικών λογαριασμών.

Τα αλληλοβοηθητικά σωματεία είναι ιδιωτικοί ασφαλιστικοί οργανισμοί προαιρετικής επικουρικής κατά κανόνα ασφαλίσεως, οι οποίοι ιδρύονται και λειτουργούν ως σωματεία (νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου) χωρίς να ασκούν δημόσια εξουσία σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 21 του ν.281/14 «περί σωματείων», των άρθρων 33-39 του β.δ. της 15/20.5.1920 «περί επαγγελματικών σωματείων» και των άρθρων 78 επ. Α.Κ., σε συνδυασμό ήδη και με τις διατάξεις του ν.1264/82 για τον «εκδημοκρατισμό του συνδικαλιστικού κινήματος και την κατοχύρωση των συνδικαλιστικών ελευθεριών των εργαζομένων». (Αναγνώστου-Δεδούλη, 2005:145-149,171)

Με το άρθρο 33 του β.δ. της 15/20.5.1920 προβλέπεται ότι τα αναγνωρισμένα επαγγελματικά σωματεία και οι αναγνωρισμένες ενώσεις αυτών μπορούν να ιδρύουν και να συντηρούν αλληλοβοηθητικά ταμεία περιθάλψεως ή συντάξεως των μελών.

Τα αλληλοβοηθητικά ταμεία διέπονται από το Καταστατικό τους και έχουν ως αποκλειστικούς σκοπούς: α) Να παρέχουν στα μέλη ή και τις οικογένειες αυτών ιατρική περίθαλψη ή και φάρμακα σε περίπτωση νόσου και τραυμάτων β) Να παρέχουν στα μέλη αυτών χρηματικά επιδόματα σε περίπτωση νόσου, τραυμάτων, πρόσκαιρης ανικανότητας προς εργασία κτλ γ) Να καταβάλουν τις δαπάνες της κηδείας των μελών δ) Να παρέχουν χρηματικά βοηθήματα είτε εφάπαξ είτε υπό τύπο συντάξεως, σε μέλη ανίκανα προς εργασία λόγω γήρατος δυστυχήματος ή νόσου ή σε

οικογένειες αποβιωσάντων μελών ε) Να παρέχουν δάνεια μέχρι ορισμένου ποσού σε κάθε μέλος, χωρίς όμως να διαθέτουν κατά έτος συνολικά περισσότερο του 1/5 των καθαρών εισοδημάτων του ταμείου.(Πετρόγλου, 1974β: 665)

Η παροχή βοήθειας (ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, χρηματικών επιδομάτων σε περίπτωση ασθένειας, ανεργίας, ανικανότητας προς εργασία, συντάξεως κοκ) προς τους εργαζομένους ενός κλάδου ή επαγγέλματος θεωρήθηκε ανέκαθεν ως ένας κατοχυρωμένος, μη κερδοσκοπικός σκοπός, (διότι προέχει το στοιχείο της αλληλεγγύης μεταξύ των μελών της επαγγελματικής ομάδας που αποκλείει κάθε έννοια κέρδους), ο οποίος νόμιμα μπορεί να επιδιώκεται από τα σωματεία.

Στο ν.1264/82, ορίζεται ρητά ότι σκοπός των συνδικαλιστικών οργανώσεων είναι, μεταξύ άλλων και «η ικανοποίηση των ασφαλιστικών κοινωνικών συμφερόντων των μελών τους».

Στα νπιδ σωματειακής μορφής η ελευθερία ενώσεως περιλαμβάνει εκτός των άλλων την ελεύθερη απόφαση περί «εισδοχής» και «αποβολής» μελών χωρίς «κρατική ανάμιξη», καθώς και την «ατομική ελευθερία» προσχώρησης σε μια ορισμένη ένωση ή αποχώρησης από αυτή.

Οι ειδικοί λογαριασμοί που λειτουργούν στα πλαίσια του ιδιωτικού δικαίου συνιστώνται με συμφωνία εργοδότη εργαζομένου (ενοχική σχέση) ή με τη μονομερή βούληση του εργοδότη στη βάση της συλλογικής αυτονομίας εργαζομένων και εργοδοτών. Η ίδρυσή τους και τα ειδικότερα ζητήματα της λειτουργίας τους ρυθμίζονται συνήθως στις συλλογικές συμβάσεις εργασίας. Αποτελούν ενώσεις περιουσίας και στερούνται νομικής προσωπικότητας. Επιδιώκουν την πραγμάτωση ασφαλιστικών σκοπών και την παροχή βοηθήματος στους εξερχόμενους της υπηρεσίας.

Τα αλληλοβοηθητικά σωματεία δεν ανέπτυξαν αξιόλογη δράση ενώ καταλαμβάνουν μικρή έκταση στο σύνολο των ασφαλιστικών φορέων. Στο ελληνικό ασφαλιστικό σύστημα λειτουργούν οι φορείς κοινωνικής ασφάλισης τόσο της κύριας όσο και της επικουρικής με τη νομική μορφή του νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου και η έκταση και η εμβέλεια των

ασφαλιστικών νομικών προσώπων που λειτουργούν ως νπιδ δεν είναι ιδιαίτερα σημαντική, ενώ παρατηρείται κυρίως η δραστηριοποίησή τους στον τομέα των Τραπεζών. (Αναγνώστου-Δεδούλη, 2005:149-151,171)

Κατόπιν αυτού, αντικείμενο της εν λόγω εργασίας αποτελούν οι φορείς υποχρεωτικής επικουρικής ασφάλισης που χορηγούν περιοδικές παροχές και λειτουργούν με τη μορφή νπδδ.

2.3. Είδος προστασίας

Το είδος προστασίας που προσφέρουν οι φορείς επικουρικής ασφάλισης είναι, κατά βάση, η παροχή σύνταξης στις περιπτώσεις: α) γήρατος, που αποβλέπουν στην ολική ή μερική αναπλήρωση του απολεσθέντος εισοδήματος από τη στιγμή που ο δικαιούχος αποσύρεται από την αγορά εργασίας, β) αναπηρίας, σε περίπτωση μερικής ή ολικής αναπηρίας του ασφαλισμένου και γ) θανάτου, που παρέχεται σε περίπτωση θανάτου του ασφαλισμένου, στα μέλη της οικογένειας που δικαιούνται σύνταξη.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των παροχών καλύπτουν οι συντάξεις γήρατος με ποσοστό 70,55%, ακολουθούν οι συντάξεις λόγω θανάτου με ποσοστό 11,53% και οι συντάξεις αναπηρίας με ποσοστό 6,35%.

Ένα σημαντικό ποσοστό των παροχών αφορούσε τα δώρα Εορτών & Επιδόματος Αδείας που χορηγούσαν οι επικουρικοί φορείς στους συνταξιούχους τους τα οποία όμως καταργούνται από 1.1.2013.¹⁶

---

¹⁶ ν.4093/2012 Άρθρο Πρώτο παρ.ΙΑ, υπ.ΙΑ6 περ.3

Διάγραμμα 1: Παροχές επικουρικής σύνταξης κατά είδος παροχών
 Πηγή: Κοινωνικός Προϋπολογισμός 2009 της ΓΓΚΑ

2.4. Διοίκηση των επικουρικών φορέων

Οι φορείς επικουρικής ασφάλισης διοικούνται από συλλογικό όργανο που είναι το Διοικητικό Συμβούλιο στο οποίο συμμετέχουν οι εκπρόσωποι των ασφαλισμένων και των συνταξιούχων, εκπρόσωποι των εργοδοτών, εκπρόσωποι του Κράτους- ειδικός επιστήμονας στα ασφαλιστικά-, εκπρόσωπος των εργαζομένων του φορέα που εκλέγεται και ο Κυβερνητικός Επίτροπος. Οι εκπρόσωποι των ασφαλισμένων, συνταξιούχων και εργοδοτών προτείνονται από τις οικείες συνδικαλιστικές οργανώσεις και διορίζονται από τον Υπουργό Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας με απόφαση δημοσιευμένη στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Ο εκπρόσωπος του Κράτους και ο Ειδικός Επιστήμονας και ο Κυβερνητικός Επίτροπος, διορίζονται με απόφαση του Υπουργού δημοσιευμένη στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. (Αναγνώστου-Δεδούλη, 2005:180)

Οι οργανισμοί επικουρικής ασφάλισης έχουν δική τους νομική προσωπικότητα και δεν δεσμεύονται από πράξεις των φορέων κύριας ασφάλισης, βασική όμως προϋπόθεση για τη χορήγηση παροχών επικουρικής ασφάλισης είναι η προηγούμενη συμπλήρωση των προϋποθέσεων από τον φορέα κύριας ασφάλισης.(Κρεμαλής,1985:78). Οι φορείς επικουρικής ασφάλισης είναι ανεξάρτητοι και αυτοδιοικούμενοι (Πετρόγλου, 1974β:653) και διαθέτουν οικονομική και λογιστική αυτοτέλεια.

2.5. Οργάνωση των φορέων επικουρικής ασφάλισης

Σήμερα λειτουργούν στη χώρα μας 11 φορείς επικουρικής ασφάλισης αρμοδιότητας του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας οι οποίοι καλύπτουν για επικουρική σύνταξη το μεγαλύτερο ποσοστό του εργαζόμενου πληθυσμού της χώρας. Η μόνη κατηγορία εργαζομένων για τους οποίους δεν υπάρχει ασφαλιστική κάλυψη για επικουρική σύνταξη είναι οι ασκούντες το επάγγελμα του υγειονομικού (ιατροί, οδοντίατροι, φαρμακοποιοί, κτηνίατροι). Η επικουρική σύνταξη παρέχεται από Ταμεία, Τομείς ή Κλάδους Επικουρικής Ασφάλισης.

ΦΟΡΕΙΣ ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ

Α/ Α	ΦΟΡΕΑΣ	ΑΣΦΑΛΙΣΤΕΑ ΠΡΟΣΩΠΑ
1.	ΕΝΙΑΙΟ ΤΑΜΕΙΟ ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ (ΕΤΕΑ)¹⁷	Οι εργαζόμενοι στον ιδιωτικό, δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα, στις τράπεζες και τις επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας.
	Ενιαίο Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Μισθωτών (ΕΤΕΑΜ)	
	Τομέας Επικουρικής Ασφάλισης Εκπαιδευτικών Ιδιωτικής Γενικής Εκπαίδευσης (ΤΕΑΕΙΓΕ) του ΤΕΑΙΤ	
	Τομέας Επικουρικής Ασφάλισης Προσωπικού Αωνόμων Εταιρειών Οινοποιίας Ζυθοποιίας και Οινοπνευματοποιίας (ΤΕΑΠΟΖΟ) του ΤΕΑΙΤ	
	Τομέας Επικουρικής Ασφάλισης Υπαλλήλων Εμπορικών Καταστημάτων (ΤΕΑΥΕΚ)¹⁸ του ΤΕΑΙΤ	
	Τομέας Επικουρικής Ασφάλισης Υπαλλήλων Ναυτικών και Τουριστικών Πρακτορείων (ΤΕΑΥΝΠΤ)¹⁹	
	Τομέας Επικουρικής Ασφάλισης Χημικών (ΤΕΑΧ)²⁰	
	Κλάδος Επικουρικής Ασφάλισης του Ταμείου Ασφάλισης Υπαλλήλων Τραπεζών και Επιχειρήσεων Κοινής Ωφέλειας (ΤΑΥΤΕΚΩ)	
	α. Τομέας Επικουρικής Ασφάλισης Προσωπικού ΕΛ.ΤΑ. (Τ.Ε.Α.Π.-ΕΛΤΑ)	
	β. Τομέας Επικουρικής Ασφάλισης Προσωπικού Ο.Τ.Ε. (Τ.Ε.Α.Π.-Ο.Τ.Ε.)	
	γ. Τομέας Επικουρικής Ασφάλισης Προσωπικού Ε.Ρ.Τ. και Τουρισμού (Τ.Ε.Α.Π.-Ε.Ρ.Τ.Τ.)	
	δ. Τομέας Επικουρικής Ασφάλισης Προσωπικού- Ε.Τ.Β.Α. (Τ.Ε.Α.Π.-Ε.Τ.Β.Α.)	
	Κλάδος Ασφάλισης Προσωπικού Δ.Ε.Η. του ΤΑΥΤΕΚΩ	
	ΤΑΜΕΙΟ ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ (ΤΕΑΔΥ)²¹	
α. Τομέας Επικουρικής Ασφάλισης Προσωπικού Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης (Τ.Ε.Α.Π.Ο.Κ.Α.)		
β. Τομέας Δημοτικών και Κοινοτικών		

¹⁷ Συστάθηκε με τις διατάξεις των άρθρων 35-48 του ν.4052/2012 και λειτουργεί από 1.7.2012 με ενιαία διοικητική και οικονομική οργάνωση.

¹⁸ Εντάχθηκε στο ΕΤΕΑ από 1.1.2013 με το άρθρο 12 της Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου της 31.12.2012 (Α' 256)

¹⁹ Ομοίως

²⁰ Ομοίως

²¹ Ομοίως

	Υπαλλήλων (Τ.Α.Δ.Κ.Υ.)	
2.	ΕΝΙΑΙΟ ΤΑΜΕΙΟ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΤΡΑΠΕΖΟΥΪΠΑΛΛΗΛΩΝ (ΕΤΑΤ) ²²	Οι τραπεζοϋπάλληλοι.
3.	ΤΑΜΕΙΟ ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ (ΤΕΑΙΤ) ²³	Οι εργαζόμενοι στον ιδιωτικό τομέα.
	Τομέας Επικουρικής Ασφάλισης Υπαλλήλων Φαρμακευτικών Εργασιών (ΤΕΑΥΦΕ).	
	Τομέας Επικουρικής Ασφάλισης Υπαλλήλων Εμπορίου Τροφίμων (ΤΕΑΥΕΤ)	
	Τομέας Επικουρικής Ασφάλισης Προσωπικού Εταιρειών Πετρελαιοειδών (ΤΕΑΠΕΠ).	
	Τομέας Επικουρικής Ασφάλισης Ασφαλιστών και Προσωπικού Ασφαλιστικών Επιχειρήσεων (ΤΕΑΑΠΑΕ)	
4.	ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ (ΟΑΕΕ)	Οι ασκούντες ελεύθερο επάγγελμα, οι αρτοποιοί και οι πρατηριούχοι υγρών καυσίμων.
	Κλάδος Επικουρικής Ασφάλισης Ελευθέρων Επαγγελματιών	
	α. Τομέας Επικουρικής Ασφάλισης Αρτοποιιών Τ.Ε.Α.Α.	
	β. Τομέας Επικουρικής Ασφάλισης Πρατηριούχων Υγρών Καυσίμων. Τ.Ε.Α.Π.Υ.Κ.	
5.	ΕΝΙΑΙΟ ΤΑΜΕΙΟ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ (ΕΤΑΑ)	Οι μηχανικοί, οι συμβολαιογράφοι και οι δικηγόροι.
	Κλάδος Επικουρικής Ασφάλισης	
	α. Τομέας Επικουρικής Ασφάλισης Μηχανικών και Εργοληπτών Δημοσίων Έργων	
	β. Τομέας Ασφάλισης Συμβολαιογράφων (Τ.Α.Σ.)	
	γ. Τομέας Επικουρικής Ασφάλισης Δικηγόρων (Τ.Ε.Α.Δ.)	
6.	ΕΝΙΑΙΟ ΤΑΜΕΙΟ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΜΕΣΩΝ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ (ΕΤΑΠ-ΜΜΕ)	Οι εργαζόμενοι στον Τύπο.
	Κλάδος Επικουρικής Ασφάλισης	
	α. Τομέας Επικουρικής Ασφάλισης Ιδιοκτητών Συντακτών και Υπαλλήλων Τύπου	

²² Εκκρεμεί η ένταξή του στο ΕΤΕΑ μέχρι 28.2.13 ή η μετατροπή του σε ν.π.ι.δ. σύμφωνα με διατάξεις του άρθρου 12 της Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου της 31.12.2012 (Α' 256)

²³ Ομοίως

	β. Τομέας Επικουρικής Ασφάλισης Τεχνικών Τύπου Αθηνών και Θεσσαλονίκης	
7.	<i>TAMEIO ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ ΣΤΑ ΣΩΜΑΤΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ (ΤΕΑΠΑΣΑ)</i>	Οι εργαζόμενοι στα σώματα ασφαλείας.
	Κλάδος Επικουρικής Ασφάλισης	
	α. Τομέας Επικουρικής Ασφάλισης Υπαλλήλων Αστυνομίας Πόλεων (Τ.Ε.Α.Υ.Α.Π.)	
	β. Τομέας Επικουρικής Ασφάλισης Ελληνικής Χωροφυλακής (Τ.Ε.Α.Ε.Χ.)	
	γ. Τομέας Επικουρικής Ασφάλισης Υπαλλήλων Πυροσβεστικού Σώματος (Τ.Ε.Α.Υ.Π.Σ.)	
8.	<i>ΕΝΙΑΙΟΣ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗΣ (ΕΔΟΕΑΠ)</i> ²⁴	Οι δημοσιογράφοι.
9.	<i>ΜΕΤΟΧΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ (ΜΤΠΥ)</i> ²⁵	Οι τακτικοί δημόσιοι υπάλληλοι.
10.	<i>ΝΑΥΤΙΚΟ ΑΠΟΜΑΧΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ (ΝΑΤ)</i>	
	Κλάδος Επικουρικής Ασφάλισης Ναυτικών (ΚΕΑΝ) ²⁶	Οι ναυτικοί.
11.	<i>Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Προσωπικού Ιδρυμάτων Εμπορικού Ναυτικού (ΤΕΑΠΙΕΝ)</i> ²⁷	Το προσωπικό των Ιδρυμάτων Εμπορικού Ναυτικού.

Πίνακας 2: Φορείς Επικουρικής Ασφάλισης αρμοδιότητας του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας
Πηγή: Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΓΓΚΑ), Διεύθυνση Πρόσθετης Ασφάλισης.

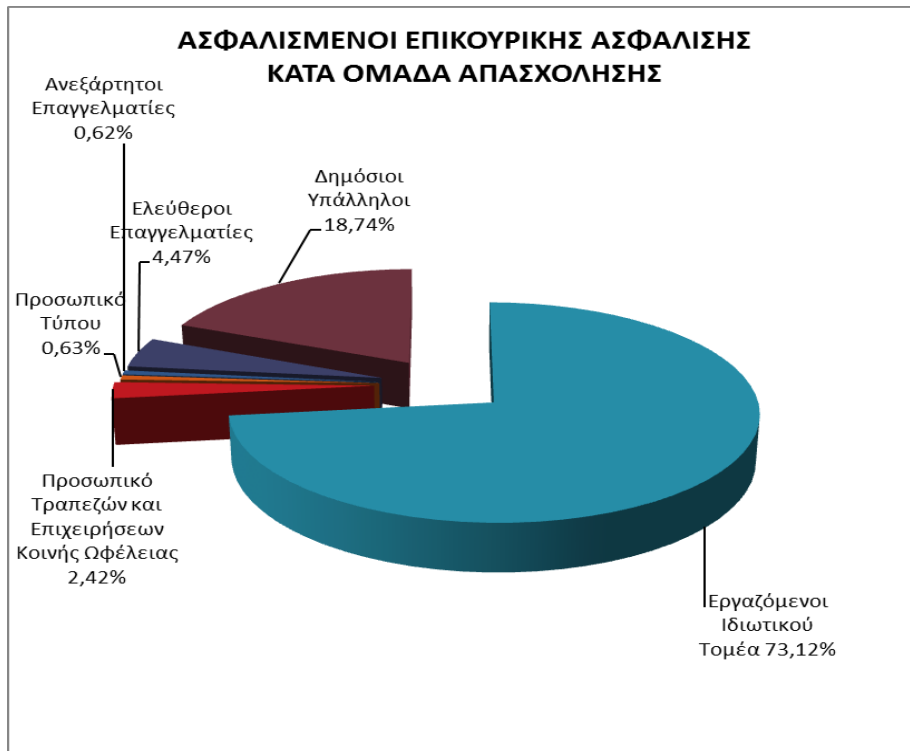
Από τις παραπάνω κατηγορίες ασφαλισμένων σε φορείς επικουρικής ασφάλισης οι εργαζόμενοι στον ιδιωτικό τομέα καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο ποσοστό 73,12%, ακολουθούν οι δημόσιοι υπάλληλοι με ποσοστό 18,74% και οι ελεύθεροι επαγγελματίες με ποσοστό 4,47%.

²⁴ Με βάση τον ιδρυτικό του νόμο (α.ν.248/1967) έχει χαρακτηριστεί ως ν.π.ι.δ.. Όμως αμφισβητείται η νομική του μορφή για την οποία έχουν εκδοθεί αντίθετες δικαστικές αποφάσεις όπως και ο βαθμός της εποπτείας του από το Υπουργείο Εργασίας.

²⁵ Περιήλθε στην εποπτεία του Υπουργείου Εργασίας από 27.10.2011 με το άρθρο 3 του ν.4024/2011.

²⁶ Περιήλθε στην εποπτεία του Υπουργείου Εργασίας από 1.4.2012 με το άρθρο 213 του ν.4072/2012

²⁷ Ομοίως

Διάγραμμα 2: Ασφαλισμένοι επικουρικής ασφάλισης κατά ομάδα απασχόλησης
Πηγή: Κοινωνικός Προϋπολογισμός 2009 της ΓΓΚΑ

2.6. Χρηματοδότηση

Κάθε νπδδ έχει περιουσιακή αυτοτέλεια η οποία συνίσταται στο σχηματισμό δικής του περιουσίας, την οποία διοικεί και διαχειρίζεται αποκλειστικά και μόνο για την πραγματοποίηση των σκοπών που του έχουν ανατεθεί. Οι τρόποι δημιουργίας της περιουσίας που ανήκει στα δημόσια νομικά πρόσωπα ποικίλουν ανάλογα με τη φύση και την έκταση της δραστηριότητάς τους και τους σκοπούς τους. (Αναγνώστου-Δεδούλη, 2005:181)

Στους φορείς επικουρικής ασφάλισης που λειτουργούν με τη μορφή νπδδ, η περιουσία σχηματίζεται από: 1) τις ατομικές εισφορές των εργαζομένων και τις εισφορές εργοδοτών 2) τις κοινωνικές εισφορές ή κοινωνικούς πόρους (έμμεσοι φόροι κοινωνικής ασφάλισης) και 3) τις προσόδους περιουσίας και τα πάσης φύσεως έσοδα των ασφαλιστικών οργανισμών.

2.6.1. Εισφορές

Η επιβολή τόσο της εισφοράς του εργαζομένου όσο και του εργοδότη είναι υποχρεωτική, και επιβάλλεται με νόμο δηλαδή ανεξαρτήτως της βουλήσεως ή της συναινέσεως εργοδότη εργαζομένου.

Επιστροφή εισφορών στους ασφαλισμένους για διάφορους λόγους όπως, διακοπή ασφαλιστέου επαγγέλματος, μη επελεύσεως του ασφαλιστικού κινδύνου²⁸ ή γιατί δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις που θέτει ο νόμος για τη θεμελίωση δικαιώματος και καταβολή παροχών, δεν είναι κατά κανόνα δυνατή, παρά μόνο εάν τούτο προβλέπεται. Και τούτου διότι στους ασφαλιστικούς οργανισμούς ισχύει η αρχή της αλληλεγγύης και οι ασφαλισμένοι στερούνται των εισφορών υπέρ του οργανισμού, ο οποίος δεν καθίσταται αδικαιολογήτως πλουσιότερος διότι φέρει τον κίνδυνο των άλλων ασφαλισμένων και η σχέση εισφορών-παροχών δεν είναι καθαρά ανταποδοτική. (Αναγνώστου-Δεδούλη, 2005:186-188)

Οι εισφορές παρουσιάζουν διαφοροποιήσεις κατά ομάδα απασχολούμενων ως εξής: Για τους φορείς που ασφαλίζουν μισθωτούς προβλέπεται εισφορά εργαζομένου και εισφορά εργοδότη η οποία υπολογίζεται ως ποσοστό επί των καταβαλλόμενων αποδοχών του ασφαλισμένου. Ειδικότερα για όσους ασφαλίστηκαν μετά την 1.1.1993 η εν λόγω εισφορά είναι ισόποση.²⁹

Για τους φορείς που ασφαλίζουν αυτοτελώς απασχολούμενους προβλέπεται ατομική εισφορά του ασφαλισμένου (δεν προβλέπεται εισφορά εργοδότη) η οποία υπολογίζεται ως ποσοστό επί του ποσού της ασφαλιστικής κατηγορίας στην οποία κατατάσσεται ο ασφαλισμένος με επιλογή του.³⁰

---

²⁸ Χρόνος επέλευσης του ασφαλιστικού κινδύνου είναι το χρονικό σημείο, κατά το οποίο πληρούνται οι προβλεπόμενες προϋποθέσεις, οπότε και θεωρείται ότι επήλθε σύμφωνα με τον νόμο ο προστατευόμενος κίνδυνος για να τύχει ο ασφαλισμένος παροχών (σελ.346 Πετρόγλου τ.Α')

²⁹ Άρθρο 32 παρ.1 του ν.2084/1992

³⁰ Άρθρο 32 παρ.3 του ν.2084/1992

Ιδιαιτερότητα παρουσιάζουν κάποιες κατηγορίες ασφαλισμένων σε φορείς ασφάλισης ελευθέρων επαγγελματιών και αυτοτελώς απασχολούμενων όπως οι αρτοποιοί και οι συμβολαιογράφοι των οποίων η εισφορά υπέρ των ασφαλιστικών τους ταμείων υπολογίζεται ως ποσοστό επί των κιλών αλεύρων και ως ποσοστό επί των δικαιωμάτων αντίστοιχα. Για τους ιδιοκτήτες πρατηρίου υγρών καυσίμων η εισφορά υπολογιζόταν ως ποσοστό επί των ανά λίτρο προ ΦΠΑ τιμών βενζίνης, πετρελαίου & υγραερίου, τις οποίες κατέβαλε ο πρατηριούχος στον εν γένει έμπορο βενζίνης, πετρελαίου και υγραερίου για την αγορά των προϊόντων αυτών. Η εισφορά αυτή κρίθηκε σκόπιμο να καταργηθεί³¹ και να αντικατασταθεί από ατομική εισφορά ασφαλισμένου. Η κατάργησή της αποτελούσε μνημονιακή δέσμευση³², στα πλαίσια της βελτίωσης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και ενίσχυσης των ανοιχτών αγορών, καθώς θεωρήθηκε ότι μετακυλιέται και επηρεάζει τη διαμόρφωση της τιμής των προϊόντων καυσίμων με συνέπεια την επιβάρυνση του κοινωνικού συνόλου.

Την κύρια πηγή χρηματοδότησης για τους φορείς επικουρικής ασφάλισης αποτελούν οι εργατικές και εργοδοτικές εισφορές. Έτσι, ενδεικτικά, σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία της Γενικής Γραμματείας Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΓΓΚΑ) για το ταμείο των μισθωτών τ. ΕΤΕΑΜ τα έσοδα από εισφορές αντιστοιχούσαν στο 85,26 % των συνολικών εσόδων κατά το έτος 2011. Για το ταμείο των δημοσίων υπαλλήλων τ. ΤΕΑΔΥ το ποσοστό αυτό αντιστοιχούσε στο 64,57 % των συνολικών εσόδων κατά το ίδιο έτος.

2.6.2 Κοινωνικοί πόροι

Οι κοινωνικοί πόροι είναι ειδικές οικονομικές επιβαρύνσεις των προσώπων που προβαίνουν σε ορισμένες από τον νόμο συναλλαγές υπέρ ομάδας ασφαλισμένων. Θεωρούνται έμμεσοι φόροι υπέρ τρίτων και για το

---

³¹ Άρθρο Πρώτο παρ.ΙΑ, υπ.ΙΑ14 περ.4^α του ν.4093/2012

³² Παράρτημα V2 του ν.4046/2012.

νόμιμο της επιβολής τους πρέπει να συντρέχουν οι προϋποθέσεις που θέτει για τους φόρους το Σύνταγμα. Συγκεκριμένα η επιβολή τους πρέπει να εξυπηρετεί το γενικό συμφέρον και να τηρούνται οι αρχές της καθολικότητας (όχι αδικαιολόγητες εξαιρέσεις), της αναλογικότητας και της σχετικότητας (ο βαρυνόμενος να έχει κάποια σχέση με την ομάδα που επωφελείται από τη συνεισφορά). (Παπαρρηγοπούλου-Πεχλιβανίδη, 2012:19)

Η χρηματοδότηση των ασφαλιστικών οργανισμών από κοινωνικούς πόρους δικαιολογήθηκε στην αρχή από την αδυναμία ορισμένων κοινωνικών ομάδων να αναλάβουν τα βάρη για μια ανεκτή κοινωνικοασφαλιστική τους προστασία. Έτσι όμως δόθηκε η ευκαιρία σε πολιτικά υπολογίσιμες επαγγελματικές κατηγορίες να αντλήσουν σημαντικά ευεργετήματα επιβαρύνοντας άλλες κατηγορίες ή το κοινωνικό σύνολο γενικότερα. Μέχρι σήμερα διατηρούνται κοινωνικοί πόροι προς ενίσχυση «προνομιακών ταμείων», όπου οι ασφαλισμένοι καλύπτονται με υψηλές παροχές, σε σχέση με τις εισφορές που καταβάλλονται. (Κρεμαλής, 1985:80-181)

Οι κοινωνικοί πόροι έχουν υποστεί έντονη κριτική κυρίως επειδή παραγνωρίζεται ο ανταποδοτικός χαρακτήρας των ασφαλιστικών παροχών, παρατείνεται η βιωσιμότητα προβληματικών φορέων, αναβάλλοντας τη συγχώνευσή τους στους γενικούς οργανισμούς ή σε άλλους ομοειδείς, η κατανομή τους δεν ανταποκρίνεται στην κοινωνική δικαιοσύνη και επιβάλλονται συχνά σε άσχετους με την ομάδα που ωφελείται με τη συνεισφορά. (Παπαρρηγοπούλου-Πεχλιβανίδη, 2002:86)

Η επιβολή και κατανομή των κοινωνικών πόρων αποτελεί αντικείμενο ιδιαίτερης επεξεργασίας στο πλαίσιο της συνολικής μεταρρύθμισης του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης. Και τούτου διότι η προσφυγή στη χρήση κοινωνικών πόρων (που επιβάλλονται με νομοθετικές ρυθμίσεις) αξιολογείται πλέον όχι μόνο με κριτήρια κοινωνικής αποτελεσματικότητας

αλλά και υπό το πρίσμα των διατάξεων του ευρωπαϊκού κοινοτικού δικαίου περί έμμεσων φόρων.³³

Πρώτος ο νόμος 2084/1992³⁴ κατονόμασε τους φορείς και τους κοινωνικούς πόρους εκάστου φορέα. Με τις διατάξεις του άρθρου αυτού γίνεται μερική και σταδιακή μεταφορά κοινωνικών πόρων των φορέων κύριας και επικουρικής ασφάλισης σε Ειδικό Λογαριασμό³⁵ για την ενίσχυση ελλειμματικών φορέων. Έτσι, τα εισπραττόμενα από το οικονομικό έτος 1993 και μετά ποσά κοινωνικών πόρων από φορείς ή κλάδους ή λογαριασμούς κύριας και επικουρικής ασφάλισης διατηρούνται ως έσοδα των φορέων αυτών στο ύψος των βεβαιωθέντων ποσών κατά το έτος 1992. Τα επιπλέον ποσά αποτελούν έσοδο του Ειδικού αυτού Λογαριασμού.³⁶

Τα έσοδα από κοινωνικούς πόρους σε ορισμένους φορείς, τομείς και κλάδους επικουρικής ασφάλισης καταλαμβάνουν ένα σημαντικό ποσοστό των συνολικών τους εσόδων ενώ για κάποιους φορείς αποτελούν την κυριότερη πηγή εσόδων τους ξεπερνώντας τα συνολικά έσοδα από εισφορές.

---

³³ Σχετ. η σημ.1

³⁴ Άρθρο 59

³⁵ Άρθρο 67 του νόμου 2084/1992 περί συστάσεως του «Λογαριασμού Αλληλεγγύης Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης (Λ.Α.Φ.Κ.Α.)» και άρθρο 150 του νόμου 3655/2008 περί κατάργησης του ΛΑΦΚΑ και αντικατάστασής του από τον Λογαριασμό Βελτίωσης Κοινωνικής Ασφάλισης (ΛΒΚΑ).

³⁶ Σχ. η αιτιολογική έκθεση του νόμου

**ΦΟΡΕΙΣ-ΤΟΜΕΙΣ-ΚΛΑΔΟΙ ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΜΕ ΤΟ
ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥΣ ΠΟΡΟΥΣ**

ΦΟΡΕΑΣ	ΕΙΔΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΠΟΡΟΥ	ΠΟΣΟΣΤΟ % ΣΤΑ ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΕΣΟΔΑ
<i>Τομέας Επικουρικής Ασφάλισης Προσωπικού Ε.Ρ.Τ. και Τουρισμού (Τ.Ε.Α.Π.-Ε.Ρ.Τ.Τ.)</i>	Ποσοστό στο αγγελιόσημο ³⁷ των διαφημίσεων των τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών σταθμών της ΕΤ και ιδιωτικών.	25,84%
<i>Κλάδος Ασφάλισης Προσωπικού Δ.Ε.Η. του ΤΑΥΤΕΚΩ</i>	Αντιπαροχή έναντι της ενσωματωμένης στη ΔΕΗ περιουσίας.	35,84%
<i>Τομέας Επικουρικής Ασφάλισης Προσωπικού Εταιρειών Πετρελαιοειδών (ΤΕΑΠΕΠ).</i>	Ποσοστό επί του κύκλου εργασιών των εταιρειών πετρελαίου.	49,78%
<i>Τομέας Επικουρικής Ασφάλισης Ιδιοκτητών Συντακτών και Υπαλλήλων Τύπου</i>	Ποσοστό στο αγγελιόσημο περιοδικών.	25,53%
<i>ΕΝΙΑΙΟΣ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗΣ (ΕΔΟΕΑΠ)</i>	Ποσοστό στο αγγελιόσημο ημερησίων εφημερίδων Αθηνών-Θεσ/κης, ραδιοφωνικών σταθμών ιδιωτικών και μη και διαφήμισης τηλεοπτικών σταθμών ιδιωτικών και μη.	76,78%

Πίνακας 3: Φορείς-Τομείς-Κλάδοι επικουρικής ασφάλισης με το μεγαλύτερο ποσοστό εσόδων από κοινωνικούς πόρους

Πηγή: Κοινωνικός Προϋπολογισμός 2009 της ΓΓΚΑ

2.7. Αριθμητικά στοιχεία των φορέων επικουρικής ασφάλισης

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Κοινωνικού Προϋπολογισμού έτους 2009 της Γενικής Γραμματείας Κοινωνικών Ασφαλίσεων, ο αριθμός των ασφαλισμένων³⁸ σε φορείς επικουρικής ασφάλισης παρουσίασε διαχρονικά αυξομειώσεις. Αξιοσημείωτη είναι η αύξηση του αριθμού των

³⁷ Το αγγελιόσημο είναι ένας κοινωνικός πόρος που επιβάλλεται στην αξία των τιμολογίων, τα οποία αφορούν καταχωρίσεις ή μεταδόσεις διαφημιστικών μηνυμάτων, με την διάθεση χώρου σε έντυπο, ή την διάθεση ραδιοφωνικού ή τηλεοπτικού χρόνου, ή ακόμη και την ανάληψη χορηγίας εκπομπής για τον ίδιο λόγο (διαφήμιση).

³⁸ Κοινωνικός Προϋπολογισμός 2009 της ΓΓΚΑ (Βλ. σχετ. παράρτημα)

ασφαλισμένων κατά το έτος 1983 με την ένταξη στο TEAM όλων των απασχολούμενων μισθωτών στον ιδιωτικό τομέα που δεν ασφαλιζονταν για επικουρική σύνταξη σε άλλο φορέα όπως και κατά το έτος 1989 μετά την κάλυψη για επικουρική σύνταξη της μεγάλης κατηγορίας των αγροτών³⁹.

Αντίθετα σημαντική μείωση του αριθμού των ασφαλισμένων παρατηρείται το έτος 1998 που οφείλεται στην κατάργηση του κλάδου Πρόσθετης Ασφάλισης⁴⁰ των αγροτών και την υπαγωγή του στον κλάδο Κύριας Ασφάλισης.

Όσον αφορά τους συνταξιούχους⁴¹ ο αριθμός τους εμφανίζεται ιδιαίτερα αυξημένος κατά τα έτη 1989-1992 λόγω χορήγησης επικουρικής σύνταξης στους συνταξιούχους του ΟΓΑ, η οποία μετά το έτος 1993 ενσωματώθηκε στην κύρια σύνταξη οπότε και ο αριθμός των συνταξιούχων εμφανίζει διπλάσια σχεδόν μείωση σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Αισθητά μειωμένος εμφανίζεται ο αριθμός των συνταξιούχων κατά το έτος 1999 λόγω κατάργησης του κλάδου πρόσθετης ασφάλισης του ΟΓΑ. Κατά τα έτη που ακολουθούν έως και σήμερα ο αριθμός των συνταξιούχων των φορέων επικουρικής ασφάλισης βαίνει αυξανόμενος.

---

³⁹ ν.1745/87

⁴⁰ ν.2458/97

⁴¹ Κοινωνικός Προϋπολογισμός 2009 της ΓΓΚΑ (Βλ. σχετ. παράρτημα)

Διάγραμμα 3: Εξέλιξη της σχέσης ασφαλισμένων/συνταξιούχων σε φορείς επικουρικής ασφάλισης

Πηγή: Κοινωνικός Προϋπολογισμός 2009 της ΓΓΚΑ (Βλ. σχετ. παράρτημα)

Όπως προκύπτει από τα ανωτέρω στοιχεία η σχέση των ασφαλισμένων προς τους συνταξιούχους των φορέων επικουρικής ασφάλισης παρουσιάζει συνεχή μείωση διαχρονικά. Οι χαμηλότερες τιμές σημειώνονται κατά το έτος 1989, ακολουθεί μια σημαντική ανάκαμψη του δείκτη κατά το έτος 1993 και ακολουθεί μια συνεχόμενη πτωτική πορεία. Έτσι, ενώ κατά το έτος 1993 σε κάθε συνταξιούχο αντιστοιχούσαν 5,48 ασφαλισμένοι, το έτος 2009 σε έναν συνταξιούχο αντιστοιχούν 2,64 ασφαλισμένοι, σχέση 2,64 προς 1, έναντι της σχέσης 4 προς 1 που κατά κοινή παραδοχή χαρακτηρίζει ένα υγιές αναδιανεμητικό σύστημα.

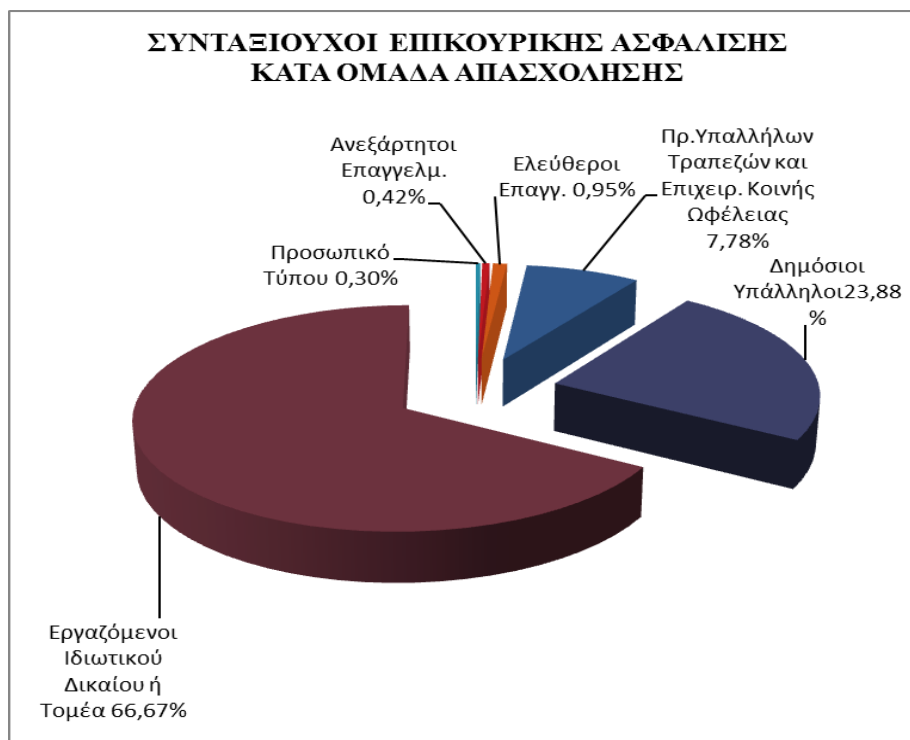
Διάγραμμα 4: Εξέλιξη της σχέσης ασφαλισμένων προς συνταξιούχους φορέων επικουρικής ασφάλισης κατά ομάδα απασχόλησης

Πηγή: Κοινωνικός Προϋπολογισμός 2009 της ΓΓΚΑ (Βλ. σχετ. παράρτημα)

Όπως δείχνουν τα στοιχεία του Κοινωνικού Προϋπολογισμού η σχέση ασφαλισμένων προς τους συνταξιούχους παρουσιάζει σημαντικές διαβαθμίσεις ανά κατηγορία φορέων.

Στους φορείς ασφάλισης του Ιδιωτικού Τομέα, με κυριότερο και πολυπληθέστερο φορέα το τ. ΕΤΕΑΜ, το οποίο, μόλις στην αρχή της δεκαετίας του '80, κάλυψε για επικουρική σύνταξη όλους τους εργαζομένους με εξαρτημένη εργασία, ο αριθμός των συνταξιούχων ήταν μικρός στις αρχές της δεκαετίας του '90 και η σχέση ασφαλισμένοι προς συνταξιούχους (5,82) αρκετά μεγάλη, με την ωρίμανση όμως της επικουρικής ασφάλισης η σχέση αυτή περιορίστηκε στο 2,97 το έτος 2008. Η σχέση ασφαλισμένων προς συνταξιούχους εξελίσσεται με δυσμενείς ρυθμούς στους φορείς ασφάλισης Προσωπικού Τραπεζών και Επιχειρήσεων Κοινής Ωφέλειας και από 5,23 που ήταν το 1986 η σχέση αυτή είναι μικρότερη του ενός προς ένα (0,84 το 2008). Στους φορείς των Ελευθέρων

Επαγγελματιών η σχέση αυτή παραμένει αρκετά υψηλή, 12,78 ασφαλισμένοι προς ένα συνταξιούχο, ενώ στους φορείς που ασφαλίζουν Ανεξάρτητους Επαγγελματίες η αντιστοιχία αυτή είναι 4 προς 1. Στους φορείς των δημοσίων υπαλλήλων όλο και λιγότεροι ασφαλισμένοι αντιστοιχούν σε κάθε συνταξιούχο. Έτσι, σύμφωνα με τα στοιχεία του 2008 σε κάθε συνταξιούχο αντιστοιχούσαν 2,12 ασφαλισμένοι.

Διάγραμμα 5: Συνταξιούχοι Επικουρικής Ασφάλισης κατά ομάδα απασχόλησης
Πηγή: Κοινωνικός Προϋπολογισμός 2009 της ΓΓΚΑ

Όσον αφορά τις επαγγελματικές κατηγορίες με τον μεγαλύτερο αριθμό συνταξιούχων στους φορείς επικουρικής ασφάλισης, όπως προκύπτει από τα ανωτέρω στοιχεία, οι εργαζόμενοι στον ιδιωτικό τομέα αποτελούν την πολυπληθέστερη κατηγορία συνταξιούχων με ποσοστό 66,67%, ακολουθούν οι δημόσιοι υπάλληλοι με ποσοστό 23,88% και το προσωπικό υπαλλήλων Τραπεζών και Επιχειρήσεων Κοινής Ωφέλειας με ποσοστό 7,78%.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ

Το σύστημα επικουρικής ασφάλισης διέρχεται βαθύτατη κρίση τις τελευταίες δεκαετίες ως αποτέλεσμα σωρείας προβλημάτων τα οποία πηγάζουν είτε μέσα από το ίδιο το σύστημα και τον τρόπο που αυτό δομείται και λειτουργεί είτε από εξωγενείς παράγοντες οι οποίοι επιδρούν στο σύστημα με τρόπο αρνητικό και επηρεάζουν την αποτελεσματικότητά του.

3.1. Τα ενδογενή προβλήματα της επικουρικής ασφάλισης

Όπως είναι γνωστό η επικουρική ασφάλιση αναπτύχθηκε στην Ελλάδα σταδιακά, μέσα από ένα ιδιαίτερα μεγάλο αριθμό ασφαλιστικών φορέων, πράγμα το οποίο συνέβαλε στον κατακερματισμό (πολλαπλότητα) του συστήματος προκαλώντας οργανωτική ανεπάρκεια.

Έτσι το σύστημα λόγω του κατακερματισμού λειτουργεί με ανισότητες και αντιμετωπίζει όμοιες περιπτώσεις πολιτών με διαφορετικό τρόπο. (Ζερβού, 2009:39-40,43)

Τα κυριότερα προβλήματα του συστήματος επικουρικής ασφάλισης, που αφορούν τη φύση και τη δομή του συστήματος αλλά και τον τρόπο που αυτό διαχειρίζεται τους πόρους του, είναι:

Νομοθετική πολυπλοκότητα που συνεπάγεται αδιαφάνεια και κατ' επέκταση αδικία: Ο μεγάλος αριθμός των επικουρικών φορέων έχει ως συνακόλουθο την έλλειψη ενιαίας θεσμικής βάσης, την πολυνομία και την αδιαφάνεια δικαίου. Χαρακτηριστικό του συστήματος είναι οι ασύνδετες, κάποτε αντιφατικές ή ακόμα και μη κωδικοποιημένες διατάξεις, που εμποδίζουν τη σαφή οριοθέτηση δικαιωμάτων και υποχρεώσεων μεταξύ ασφαλισμένων και ασφαλιστικών φορέων, πράγμα το οποίο οδηγεί πολλές φορές σε δικαστικές συγκρούσεις και τριβές με το διοικητικό μηχανισμό.

Αποτελεί ελληνική «πατέντα» εργαζόμενοι με ίδιες εισφορές, ίδια έτη υπηρεσίας και ίδιους μισθούς να παίρνουν διαφορετικές συντάξεις. Ορισμένες μάλιστα κατηγορίες ασφαλισμένων χρησιμοποιώντας πολιτικές πίεσης προμοδοτούνται από ειδικές ρυθμίσεις, τόσο πολλές ώστε να αποτελούν κανόνα και όχι εξαίρεση, εις βάρος τελικά πιο «αδύναμων» επαγγελματικών ομάδων.

Πολυδιάσπαση και σπατάλη: το σύστημα κατακερματίζεται σε επί μέρους ομάδες. Οι επενδύσεις είναι αναποτελεσματικές λόγω του χαμηλού ύψους των αποθεματικών των επί μέρους κλάδων και διότι δεν γίνονται από ειδικούς. Η παρακολούθηση και ο έλεγχός του με βάση ενιαίους κανόνες είναι εξαιρετικά δυσχερές. Είναι αδύνατον να επιτευχθούν οικονομίες κλίμακας. Επιπλέον, η κακή αξιοποίηση των αποθεματικών των ταμείων κατά τα πρώτα κυρίως χρόνια λειτουργίας τους, με την υποχρεωτική κατάθεσή τους στην Τράπεζα της Ελλάδος, με χαμηλούς όρους απόδοσης έναντι του επιτοκίου των εμπορικών τραπεζών, έχει στερήσει τους φορείς από σημαντικά έσοδα.

Είναι χαρακτηριστικό ότι η δημιουργία τόσων επικουρικών ταμείων επέφερε αδικαιολόγητα υψηλό διοικητικό κόστος, αδυναμία κρατικής παρακολούθησης και εποπτείας, αδυναμία ενιαίου προγραμματισμού και σύγχυση αρμοδιοτήτων.

Έλλειψη ανταποδοτικότητας: Οι εισφορές δεν συσχετίζονται με τις παροχές.

Αντικοινωνική και αντιορθολογική χρηματοδότηση: η κατάτμηση του θεσμού της επικουρικής ασφάλισης έχει ως αποτέλεσμα να παρατηρείται σημαντική διαφοροποίηση ως προς το τρόπο χρηματοδότησης και το ύψος της παρεχόμενης ασφαλιστικής προστασίας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η άνιση και άδικη κατανομή των κοινωνικών πόρων η οποία έχει οδηγήσει σε μεγάλες ανισότητες ως προς τις παροχές. Είναι χαρακτηριστικό ότι φορείς υπέρ των οποίων έχουν θεσπιστεί κοινωνικοί πόροι έχουν την δυνατότητα χορήγησης υψηλότερων παροχών σε σχέση με φορείς των οποίων η χρηματοδότηση στηρίζεται αποκλειστικά στις εισφορές εργοδότη-εργαζομένου. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, το ύψος της παρεχόμενης

ασφαλιστικής προστασίας να είναι αντιστρόφως ανάλογο προς την επιβάρυνση των εργαζομένων. Έτσι, παρατηρείται πολλές φορές το φαινόμενο η επικουρική ασφάλιση αντί να αναπληρώνει, μέχρις ενός ορισμένου ποσοστού, το εισόδημα του εργαζομένου από την εργασία του να το υπερκαλύπτει. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το ποσοστό αναπλήρωσης του εισοδήματος παρουσιάζει μεγάλες διαβαθμίσεις μεταξύ των φορέων επικουρικής ασφάλισης και κυμαίνεται από 16% έως και 80% των συνταξίμων αποδοχών για τον ασφαλισμένο που έχει πραγματοποιήσει πλήρη ασφαλιστικό βίο.

Επίσης, η έλλειψη συσχέτισης των παροχών κύριας και επικουρικής σύνταξης έχει σαν συνέπεια την υπερασφάλιση, δηλαδή την παράλληλη ασφάλιση σε περισσότερους από έναν φορέα επικουρικής ασφάλισης, καμιά φορά και για την ίδια εργασία, που οδηγεί στο φαινόμενο των πολυσυνταξιούχων το οποίο αποτελεί παγκόσμια μοναδικότητα.

Αποδιοργάνωση: λόγω της πολυδιάσπασης, της πολυνομίας και της πολυπλοκότητας είναι αδύνατον να καταγραφεί το σύστημα με ενιαίο λογιστικό και μηχανογραφικό τρόπο.

Προβληματικές συγχωνεύσεις: η συγχώνευση, βάση νομοθετικής πρόβλεψης, σε διάφορους φορείς επικουρικής ασφάλισης και ειδικότερα στο τ. ΕΤΕΑΜ (ιδιωτικού τομέα) προβληματικών και ελλειμματικών ταμείων, λόγω της κακής οικονομικής κατάστασης των τελευταίων και της αδυναμίας τους να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους, έχει σαν αποτέλεσμα την μεγάλη οικονομική επιβάρυνση του φορέα υποδοχής ο οποίος αναλαμβάνει την υποχρέωση συνέχισης καταβολής των συντάξεων στους συνταξιούχους των συγχωνευθέντων φορέων, χωρίς όμως αυτή να αντισταθμίζεται από αντίστοιχες εισφορές.

Εισφοροδιαφυγή: η ατελής οικονομική οργάνωση των επικουρικών φορέων έχει σαν αποτέλεσμα την αδυναμία πιστοποίησης, βεβαίωσης και είσπραξης των εσόδων τους που οδηγεί στην αδυναμία ελέγχου της εισφοροδιαφυγής.

Στον κατάλογο των προβλημάτων του συστήματος επικουρικής ασφάλισης προστίθενται: η μη συνετή διαχείριση από τις Διοικήσεις, η

γραφειοκρατία, οι μεγάλες καθυστερήσεις πολλές φορές για την απονομή των συντάξεων, η υπέρμετρη χρήση και η υπερεξάντληση των πόρων με αλόγιστες και χωρίς μέτρο παροχές χωρίς οικονομική μελέτη ως προς την ανταποδοτικότητα των εισφορών-παροχών, τα υπέρογκα ελλείμματα, ο ασφυκτικός έλεγχος από την κεντρική εξουσία και οι έντονες πολιτικές πιέσεις και παρεμβάσεις.(Αναλυτής, 2007:738, Κωστάρας, 1992:22-25, Αιτιολογική Έκθεση ν.2084/92)

3.2. Εξωγενείς παράγοντες που επιδρούν αρνητικά στο σύστημα επικουρικής ασφάλισης

3.2.1. Η δημογραφική γήρανση

Με τον όρο γήρανση του πληθυσμού ή δημογραφική γήρανση εννοούμε την αύξηση της αναλογίας των ηλικιωμένων ατόμων (συνήθως 60 ή 65 ετών και άνω) στον πληθυσμό με ταυτόχρονη μείωση της αναλογίας των νέων (0-14 ή 0-19 ετών) και ενδεχομένως της αναλογίας των ατόμων παραγωγικής ηλικίας (15-64 ή 20-60 ετών).(Πουλοπούλου,1994:155-6)

Η δημογραφική γήρανση διακρίνεται σε γήρανση από τη βάση της πυραμίδας των ηλικιών όταν μειώνεται η αναλογία των νέων ατόμων (και οφείλεται είτε στη μείωση της γεννητικότητας που εκφράζεται από τον αριθμό των γεννήσεων στους 1.000 κατοίκους είτε της γονιμότητας που είναι ο μέσος αριθμός γεννήσεων για κάθε έτος ανά γυναίκα 15-49 ετών) και σε γήρανση από την κορυφή της πυραμίδας των ηλικιών όταν αυξάνει ο πληθυσμός των ηλικιωμένων εξαιτίας της μείωσης της θνησιμότητας των μεγάλων ηλικιών και της αύξησης του προσδόκιμου ορίου ζωής. (Τζιαφέτας, Σιάμπος, Πολύζος,1990:67-68)

Η μετατόπιση στην ηλικιακή διάρθρωση που συνδέεται με τη γήρανση του πληθυσμού καθιστά τα άτομα στις δύο άκρες της ηλικιακής κλίμακας, τα οποία θεωρούνται ως μη ενεργά οικονομικά, να είναι εξαρτώμενα από τον υπόλοιπο πληθυσμό των ενεργών ηλικιών (Υφαντόπουλος,

Μπαλούρδος, Νικολόπουλος, 2009:144-145) και γεννά αυξημένες ανησυχίες για τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των συστημάτων κοινωνικής προστασίας η οποία θεωρείται ζωτικής σημασίας για την ευημερία τόσο της παλαιότερης όσο και της νεότερης γενιάς. Όσο, όλο και περισσότεροι άνθρωποι ζουν περισσότερο, η περίοδος της συνταξιοδότησης και των άλλων κοινωνικών παροχών επεκτείνονται σε μεγαλύτερες χρονικές περιόδους γεγονός που καθιστά αναγκαίες κάποιες ουσιαστικές αλλαγές στα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης προκειμένου να παραμείνουν αποτελεσματικά.

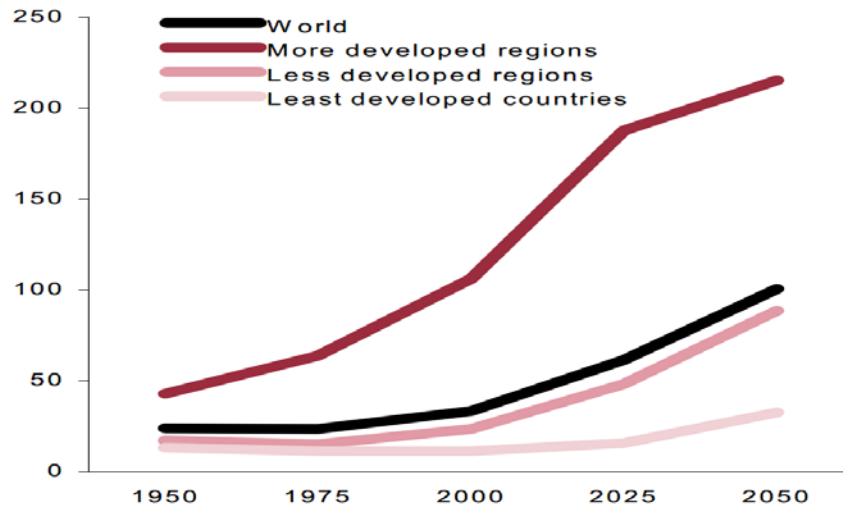
Όπως προκύπτει από έκθεση του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών⁴², έως το 2050 η αναλογία των ατόμων ηλικίας 60 ετών και άνω προς τα παιδιά ηλικίας κάτω των 15 ετών αναμένεται να τριπλασιαστεί. Μέχρι το 2050 θα αντιστοιχούν 101 ηλικιωμένα άτομα για κάθε 100 παιδιά ηλικίας 0-14 ετών, στον κόσμο.

Ο δείκτης δημογραφικής γήρανσης είναι σημαντικά υψηλότερος στις περισσότερες αναπτυγμένες χώρες του πλανήτη πρόκειται όμως να σημειώσει αύξηση με ακόμα ταχύτερους ρυθμούς στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες κάτι το οποίο είναι πιθανόν να δημιουργήσει επιτακτική ανάγκη για αλλαγές στον τρόπο που η κοινωνία μοιράζει τους πόρους μεταξύ των γενεών.

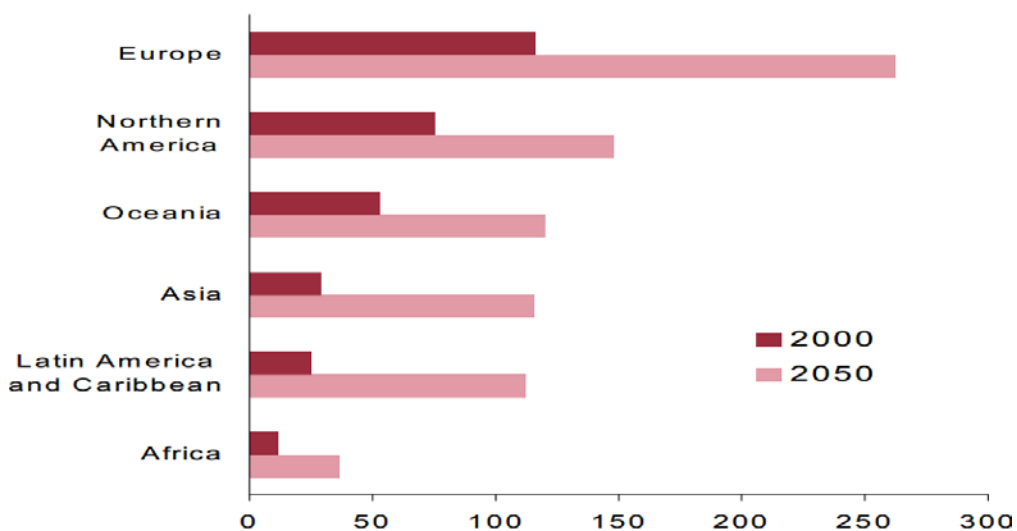
⁴² World population ageing, 1950-2050, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.un.org/esa/population/publications/worldageing19502050>

Διάγραμμα 6: Αριθμός ατόμων ηλικίας 65 ετών και άνω ανά 100 παιδιά κάτω των 15 ετών, παγκοσμίως και ανά βαθμό ανάπτυξης περιοχών
 Πηγή: Έκθεση του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών, World population ageing, 1950-2050

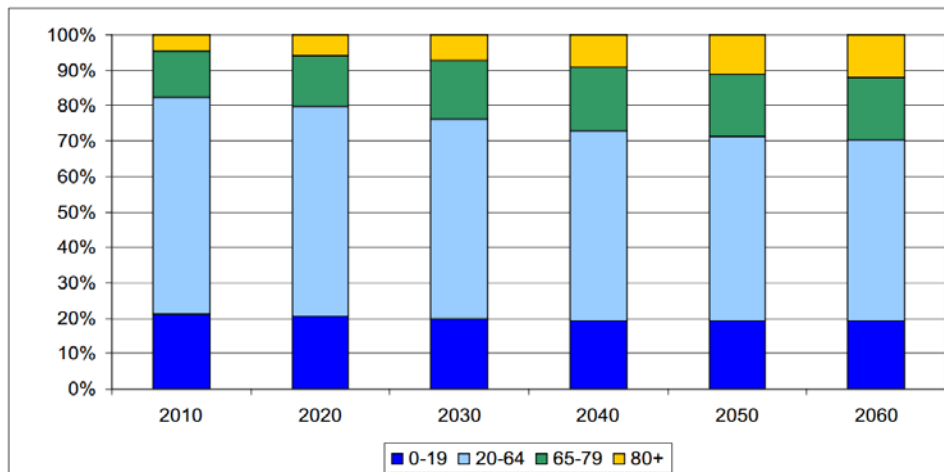
Στην Ευρώπη ο δείκτης αυτός θα εξακολουθήσει να κατέχει την υψηλότερη τιμή.

Διάγραμμα 7: Αριθμός ατόμων ηλικίας 65 ετών και άνω ανά 100 παιδιά κάτω των 15 ετών, κυριότερες περιοχές κατά τα έτη 2000 και 2050.
 Πηγή: Έκθεση του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών, World population ageing, 1950-2050

Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, μέλος της οποίας είναι η χώρα μας, με βάση επικαιροποιημένα στοιχεία⁴³, η ηλικιακή δομή του πληθυσμού θα παρουσιάσει δραματική αλλαγή τις επόμενες δεκαετίες. Το συνολικό μέγεθος του πληθυσμού προβλέπεται να είναι ελαφρώς μεγαλύτερο στα επόμενα 50 χρόνια, αλλά γηραιότερο από ότι είναι σήμερα.

Και ενώ το 2010 η πολυπληθέστερη ηλικιακή ομάδα για τους άντρες και τις γυναίκες ήταν αυτή των 40 ετών, οι ηλικιωμένοι άνθρωποι αναμένεται να αντιπροσωπεύουν στο μέλλον ένα αυξημένο μερίδιο στον πληθυσμό. Η αναλογία των νέων ανθρώπων (ηλικίας 0-19) προβλέπεται να παραμείνει σταθερή μέχρι το 2060 στην ΕΕ27 και στην Ευρωζώνη (περίπου 20%) ενώ η κατηγορία των ατόμων ηλικίας 20-64 ετών θα μειωθεί σημαντικά (από 61% σε 51%). Όσοι ανήκουν στην ηλικία των 65 και άνω θα αποτελέσουν ένα πολύ μεγαλύτερο μερίδιο (αύξηση από 17% σε 30%) όπως και όσοι ανήκουν στην ηλικία από 80 και άνω (αύξηση από 5% σε 12%).

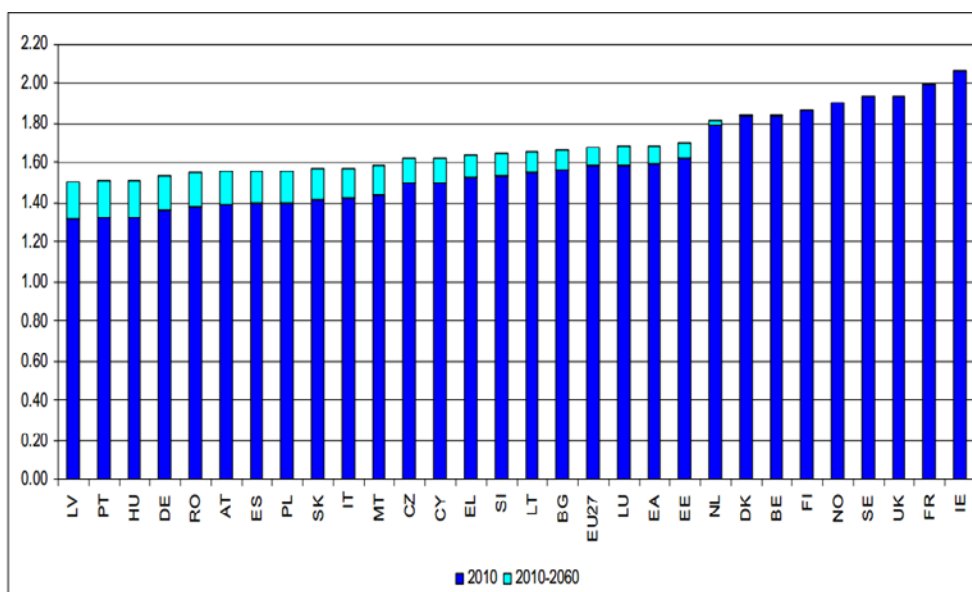

Διάγραμμα 8: Προβολή των μεταβολών στη διάρθρωση του πληθυσμού ανά κύρια ηλικιακή ομάδα στην ΕΕ27, (%).

Πηγή: The 2012 Ageing Report, Projection of changes in the structure of the population by main age groups, EU27 (in %).

⁴³ The 2012 Ageing Report, Economic and budgetary projections for the 27 EU Member States (2010-2060), European Economy 2, European Commission, http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2012/2012-ageing-report_en.htm

Την ίδια ώρα που ο πληθυσμός γηράσκει στην Ευρώπη, το συνολικό ποσοστό γονιμότητας⁴⁴ έχει μειωθεί δραματικά στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης από την μεταπολεμική «baby boom» κορυφή άνω των 2.5, στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1960, κάτω από το φυσιολογικό επίπεδο του 2.1. Τα ποσοστά αυτά, στο σύνολο των κρατών, αναμένεται να σημειώσουν αύξηση από 1.59 το 2010 σε 1.64 μέχρι το 2030 και περαιτέρω σε 1.71, όμως θα παραμείνουν κάτω από το φυσικό ποσοστό αναπλήρωσης (2.1) μέχρι το 2060.

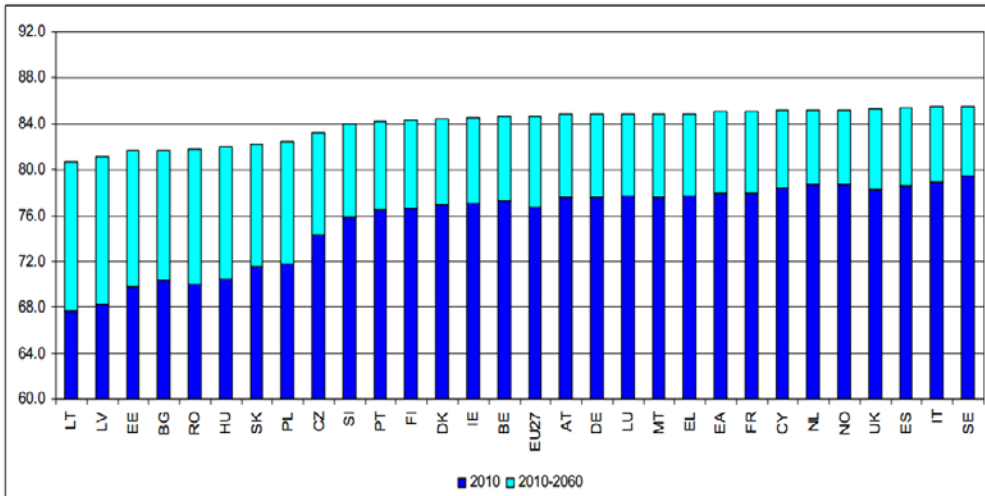
Διάγραμμα 9: Προβολή των συνολικών ποσοστών γονιμότητας στα μέλη της ΕΕ (αριθμός των γεννήσεων ανά γυναίκα).

Πηγή: The 2012 Ageing Report, Projection of total fertility rates in EUROPOP2010 (number of births per woman).

Όσον αφορά το προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση, έχει σημειωθεί σημαντική αύξηση από το 1960 και έπειτα σε όλα τα κράτη μέλη, η οποία οφείλεται κυρίως στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και στην πρόοδο της ιατρικής. Το προσδόκιμο ζωής αναμένεται όμως να σημειώσει περαιτέρω αύξηση και για τα δύο φύλα. Έτσι για τους άνδρες προβλέπεται να αυξηθεί κατά 7,9 χρόνια και από 76.7 το 2008 να φτάσει στο 84.6 το 2060 ενώ για τις γυναίκες προβλέπεται να αυξηθεί κατά 6,5 χρόνια από 82.5

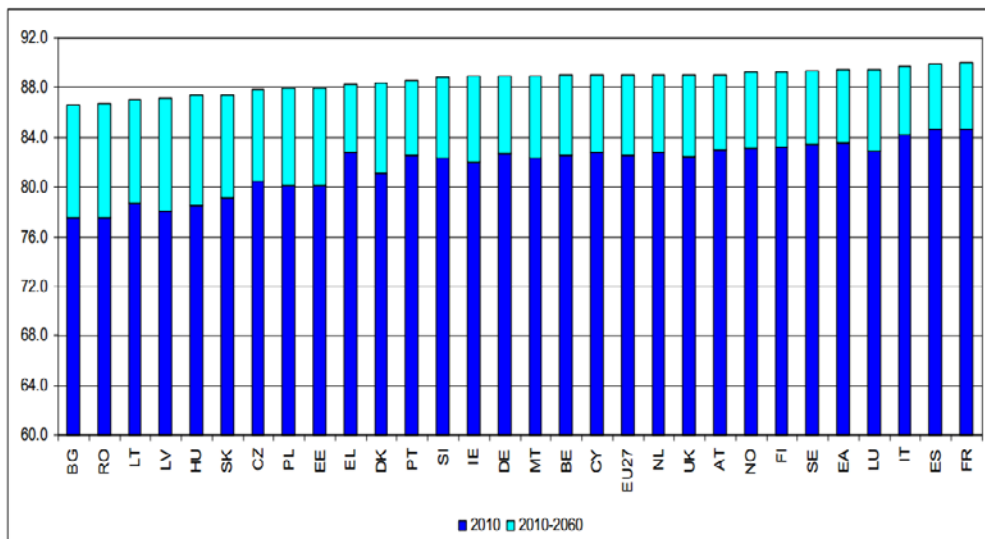
⁴⁴ Το ποσοστό γονιμότητας δείχνει τον αριθμό των παιδιών ανά γυναίκα στην παραγωγική ηλικία.

το 2008 σε 89.1 το 2060, γεγονός που υποδηλώνει μια σύγκλιση του προσδόκιμου ζωής μεταξύ των δύο φύλων.

Διάγραμμα 10: Προβολή του προσδόκιμου ζωής κατά τη γέννηση στα μέλη της ΕΕ, άντρες (σε χρόνια).

Πηγή: The 2012 Ageing Report, Projection life expectancy at birth in EUROPOP2010, men (in years)

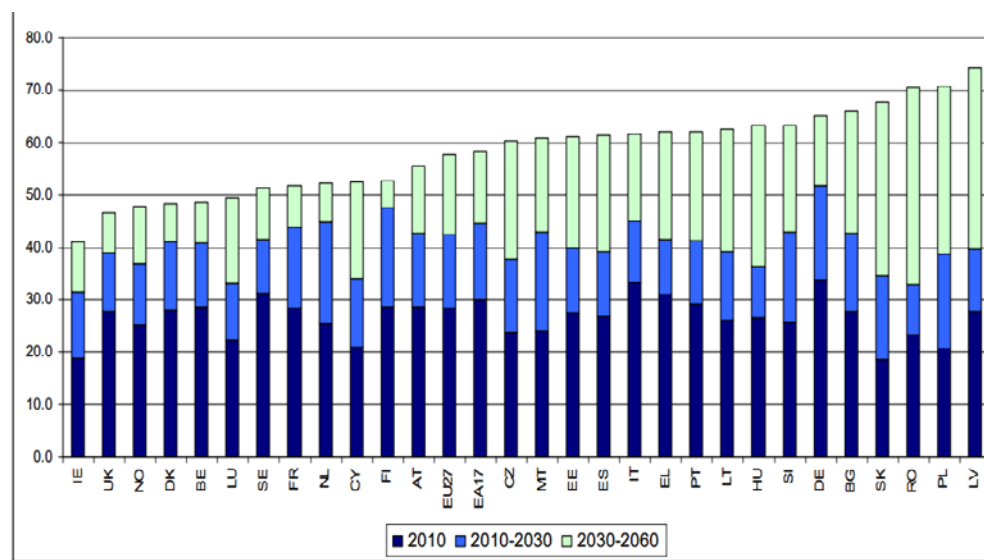
Διάγραμμα 11: Προβολή του προσδόκιμου ζωής κατά τη γέννηση στα μέλη της ΕΕ, γυναίκες (σε χρόνια).

Πηγή: The 2012 Ageing Report, Projection life expectancy at birth in EUROPOP2010, women (in years)

Ως αποτέλεσμα των δημογραφικών αυτών δεδομένων είναι η επιβάρυνση του δείκτη εξάρτησης ηλικιωμένων, που προκύπτει από την αναλογία των ατόμων ηλικίας 65 ετών και άνω σε σχέση με τα άτομα

ηλικίας 20-64. Ο δείκτης αυτός προβλέπεται να αυξηθεί από 28% σε 58% έως το 2060. Αυτό συνεπάγεται ότι σε κάθε άτομο ηλικίας άνω των 65 ετών θα αντιστοιχούν δύο άτομα σε ηλικία εργασίας έναντι τεσσάρων που ισχύει σήμερα.

Η αναλογία αυτή αναμένεται να επιβαρυνθεί ιδιαίτερα κατά την περίοδο 2015-2035 οπότε και θα συνταξιοδοτηθούν οι γενιές των ανθρώπων που γεννήθηκαν κατά την περίοδο της μεταπολεμικής δημογραφικής έκρηξης (baby boomers).⁴⁵

Διάγραμμα 12: Δείκτης εξάρτησης ηλικιωμένων (ο λόγος των ατόμων 65 ετών και άνω σε σχέση με τον πληθυσμό σε ηλικία εργασίας)(σε ποσοστό)
 Πηγή: The 2012 Ageing Report, Old-age dependency ratio (ratio of people aged 65 or above relative to the working-age population) (in percentage)

⁴⁵ Ανακοίνωση της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 29^{ης} Απριλίου 2009 « Η αντιμετώπιση των επιπτώσεων της δημογραφικής γήρανσης στην ΕΕ (Εκθεση για τη δημογραφική γήρανση 2009), COM(2009), διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52009DC0180:EL:NOT>

Όπως προκύπτει από πρόσφατο δημοσίευμα της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής⁴⁶, οι εξελίξεις για την Ελλάδα όσον αφορά τα δημογραφικά δεδομένα, είναι από τις πλέον δυσμενείς και συνηγορούν σε ένα μελλοντικό δημογραφικό τοπίο το οποίο θα χαρακτηρίζεται από τη συρρίκνωση και τη γήρανση του πληθυσμού που βρίσκεται σε ηλικία εργασίας.

Σύμφωνα με την εν λόγω μελέτη, η οποία αφορά τα έτη 2001-2011, η τιμή του δείκτη εξάρτησης (age dependency ratio) (αναλογία του μη οικονομικά ενεργού πληθυσμού ηλικίας 0 - 14 και 65 ετών και άνω προς τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό 15 - 64 ετών) παρουσιάζει βαθμιαία αύξηση την τελευταία δεκαετία με τιμή 51.2 το έτος 2011.

Αλλά και ο δείκτης γήρανσης (ageing ratio) (αναλογία του γεροντικού πληθυσμού ηλικίας 65 ετών και άνω προς τον ηλικιακά νεότερο 0 - 14 ετών) παρουσιάζει σημαντική αύξηση με τιμή 135.4 το 2011 έναντι 113.6 το 2001.

Ο δείκτης ολικής γονιμότητας (Total fertility rate) (ο μέσος αριθμός ζωντανών παιδιών που θα γεννήσει μια γυναίκα κατά τη διάρκεια της ζωής της κατά κανόνα 15-49 ετών), παρότι δεν εμφανίζει ιδιαίτερες διακυμάνσεις την τελευταία δεκαετία κυμαίνεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα, με τιμή 1.4.

Όσον αφορά το προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση (Life expectancy at birth), εμφανίζει αυξητική τάση σε βάθος δεκαετίας και για τα δύο φύλα, Έτσι για τους άνδρες διαμορφώνεται για το έτος 2011 στο 78.3 και για τις γυναίκες στο 83.1.

Η δημογραφική γήρανση φαίνεται να αποτελεί βέβαιη απειλή κατά των συνταξιοδοτικών συστημάτων, προκαλώντας σοβαρές επιπτώσεις ιδιαίτερα σε εκείνα που είναι οργανωμένα βάσει του αναδιανεμητικού συστήματος (pay-as-you-go).

Στο πλαίσιο των διανεμητικών συνταξιοδοτικών συστημάτων, τον κίνδυνο της δημογραφικής γήρανσης επωμίζονται εξ ολοκλήρου οι

---

⁴⁶ ΕΛ.ΣΤΑΤ., Συνθήκες Διαβίωσης στην Ελλάδα, Living Conditions in Greece, 4/1/2013, http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/PAGElivingcond/content/LivingConditionsInGreece_0113.pdf

εργαζόμενοι, οι οποίοι θα πρέπει να υφίστανται έναν ολοένα μεγαλύτερο περιορισμό των αποδοχών τους, προκειμένου να χρηματοδοτούνται οι συντάξεις ενός ολοένα μεγαλύτερου αριθμού συνταξιούχων. Υπό συνθήκες δηλ. δημογραφικής γήρανσης, το διανεμητικό συνταξιοδοτικό σύστημα από θεσμική έκφραση της αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών μετατρέπεται σε θεσμική έκφραση αλληλεγγύης υπέρ των ηλικιωμένων και εις βάρος των εργαζομένων.(Πετρόγλου 2001:250)

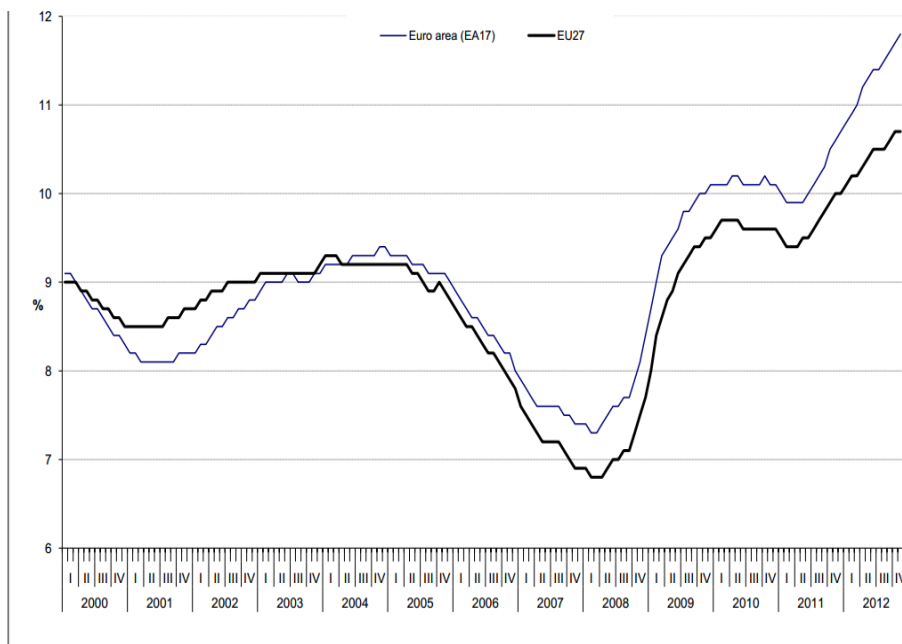
3.2.2. Η ανεργία - τα ποσοστά απασχόλησης

Η ανεργία συνιστά άλλον ένα σημαντικό προσδιοριστικό παράγοντα της κρίσης του ελληνικού ασφαλιστικού συστήματος και κατ' επέκταση του συστήματος της επικουρικής ασφάλισης.

Η Eurostat⁴⁷ εκτιμά ότι 26.061 εκατομμύρια άνδρες και γυναίκες στην ΕΕ27, εκ των οποίων 18.820 εκατομμύρια στην Ευρωζώνη, ήταν άνεργοι τον Νοέμβριο του 2012. Σε σύγκριση με τον Νοέμβριο του 2011, ο αριθμός των ανέργων αυξήθηκε κατά 2,012 εκατομμύρια στην ΕΕ27 και κατά 2,015 εκατομμύρια στη ζώνη του ευρώ.

---

⁴⁷ Eurostat Newsrelease Euroindicators, 8/1/2013, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/3-08012013-BP/EN/3-08012013-BP-EN.PDF

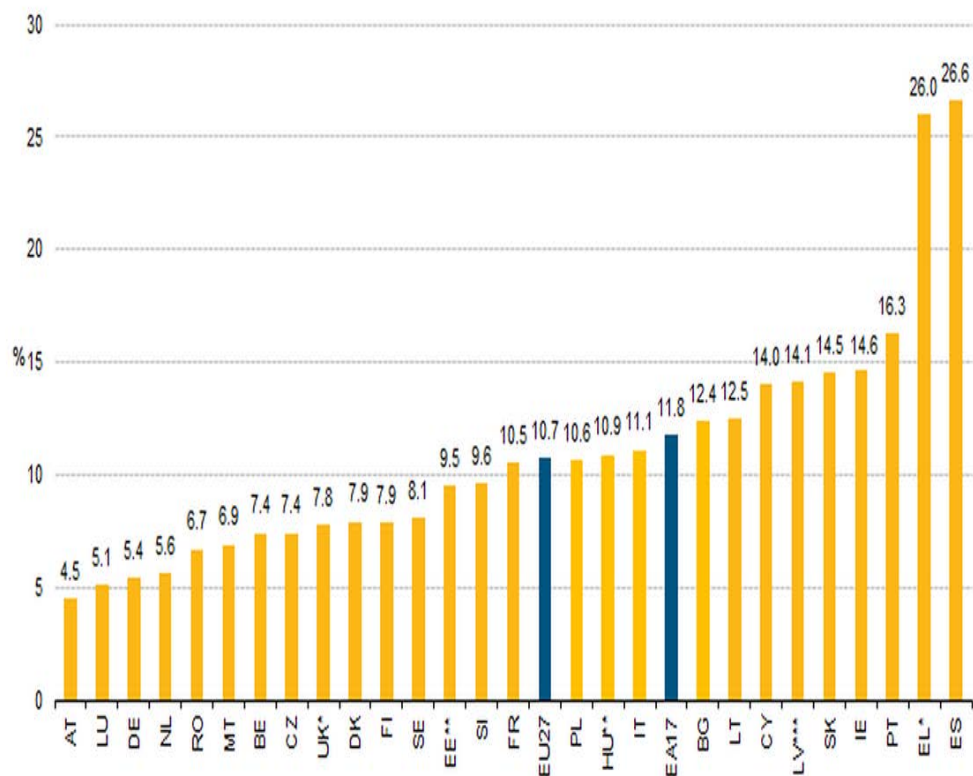
Διάγραμμα 13: Ποσοστά ανεργίας, εποχικά διορθωμένα, Ευρωζώνη και ΕΕ27.
 Πηγή: Eurostat Newsrelease Euroindicators, 8/1/2013,
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/3-08012013-BP/EN/3-08012013-BP-EN.PDF

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat η χώρα μας εμφανίζει ένα από τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας μεταξύ των κρατών μελών. Τον Σεπτέμβριο του 2012 η ανεργία στην Ελλάδα έφτασε το 26% σημαντικά ενισχυμένη σε σχέση με τον ίδιο μήνα του προηγούμενου έτους όπου το ποσοστό ήταν 18,9%.

Οι «Νέοι» άνεργοι αναλογούν κατά μέσο στο 24% των ανέργων κατά τα δύο τελευταία έτη. Ο ρυθμός μεταβολής των «Νέων» ανέργων γίνεται έντονος από το τέταρτο τρίμηνο του 2010, ενώ η ποσοστιαία μεταβολή τους φθάνει το 47% στο τέλος του 2011 και το πρώτο τρίμηνο του 2012.⁴⁸

⁴⁸ Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση, Ετήσια έκθεση 2012, Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.inegsee.gr/sitefiles/studies/EKTHESH%2014.pdf>

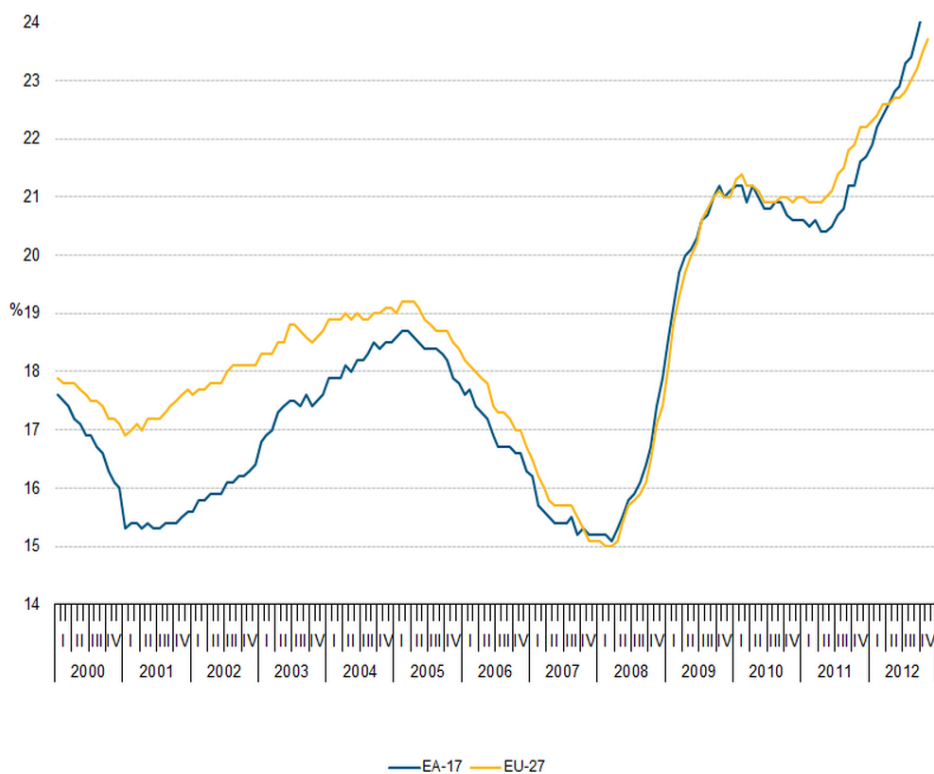
* September 2012 ** October 2012 *** Q3 2012

Διάγραμμα 14: Ποσοστά ανεργίας, εποχικά διορθωμένα, Νοέμβριος 2012

Πηγή: Eurostat Newsrelease Euroindicators, 8/1/2013,
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/3-08012013-BP/EN/3-08012013-BP-EN.PDF

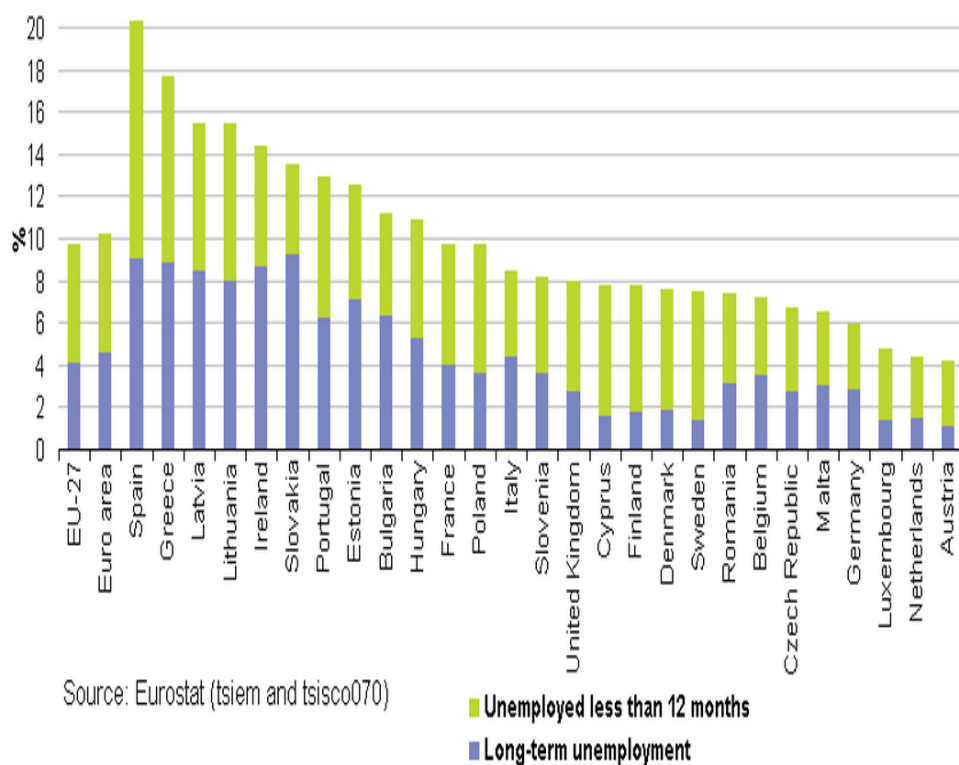
Ιδιαίτερα υψηλά είναι στη χώρα μας τα ποσοστά ανεργίας των νέων ηλικίας κάτω των 25 ετών. Έτσι, ενώ στην ΕΕ27 και στην Ευρωζώνη το ποσοστό ανεργίας των νέων τον Νοέμβριο του 2012 ήταν 23,7% και 24,4% αντίστοιχα, στην Ελλάδα το ποσοστό αυτό έφτασε στο 57,6% (Σεπτέμβριος 2012).

Όμως και η ανεργία των γυναικών εμφανίζεται ιδιαίτερα αυξημένη. Έτσι κατά τον μήνα Σεπτέμβριο του 2012 κυμαινόταν σε ποσοστό 30,1% έναντι του ποσοστού ανεργίας των ανδρών 22,9% για τον ίδιο μήνα.

Διάγραμμα 15: Ποσοστά ανεργίας των νέων, (ΕΕ27 και Ευρωζώνη) εποχικά διορθωμένα στοιχεία Ιανουάριος 2000-Νοέμβριος 2012
 Πηγή: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Unemployment_statistics

Η μακροχρόνια ανεργία είναι επίσης μια από τις βασικές ανησυχίες των υπευθύνων για τη χάραξη πολιτικής. Πέρα από τις οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις στην προσωπική ζωή, η μακροχρόνια ανεργία επηρεάζει αρνητικά την κοινωνική συνοχή και, τελικά μπορεί να εμποδίσει την οικονομική ανάπτυξη. Το 2011, το 4,1% του εργατικού δυναμικού στην ΕΕ27 ήταν άνεργοι για περισσότερο από ένα (1) έτος ενώ πάνω από το ήμισυ αυτών, το 2,2% του εργατικού δυναμικού, ήταν άνεργοι για περισσότερο από δύο (2) χρόνια.

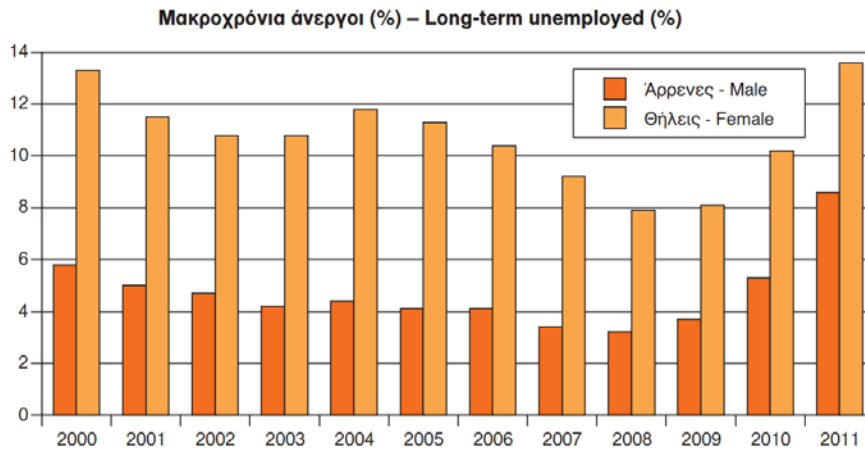
Διάγραμμα 16: Ποσοστά ανεργίας κατά τη διάρκεια του 2011 (%)

Πηγή: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Unemployment_statistics

Στη χώρας μας οι μακροχρόνιοι άνεργοι αποτελούν πάνω από το ήμισυ των ανέργων σχεδόν σε όλη την διάρκεια του 2011 ενώ ο ρυθμός μεταβολής τους γίνεται όλο και πιο έντονος με την ποσοστιαία μεταβολή τους να φθάνει το 65% στο τέλος του 2011 και στο 74% το πρώτο τρίμηνο του 2012.⁴⁹

Το ποσοστό των μακροχρόνια ανέργων, για το 3^ο τρίμηνο του 2012 διαμορφώθηκε σε ποσοστό 13,2% και 18,6% για τους άντρες και τις γυναίκες αντίστοιχα.

⁴⁹ Σχετ. η σημ.48

Διάγραμμα 17: Ποσοστά μακροχρόνια ανέργων 2000- 2011 (%)

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Συνθήκες Διαβίωσης στην Ελλάδα, Living Conditions in Greece, 4/1/2013, <http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE>

Όμως σε χαμηλά επίπεδα κυμαίνεται και η απασχόληση στη χώρα μας, της οποίας το μέγεθος συνιστά κύριο προσδιοριστικό παράγοντα για την ενίσχυση των εσόδων του ασφαλιστικού συστήματος.

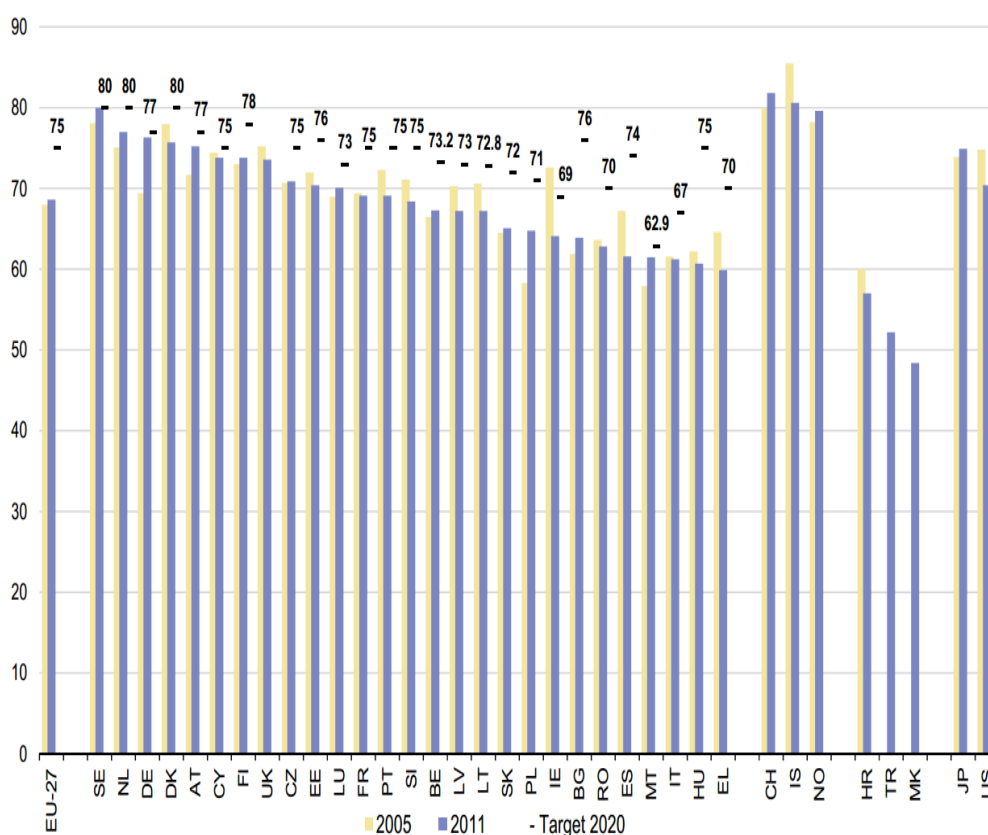
Η βαθύτερη από την αναμενόμενη ύφεση στην ελληνική οικονομία επηρέασε αρνητικά την απασχόληση και οδήγησε σε μειωμένα ποσοστά απασχόλησης. Έτσι, για το έτος 2011, η Ελλάδα εμφανίζει ποσοστό απασχόλησης 59,9% που υπολείπεται σημαντικά από τον τιθέμενο από τη Στρατηγική Ευρώπη 2020⁵⁰ στόχο του 75% έως το 2020. (Στα πλαίσια εθνικού μεταρρυθμιστικού προγράμματος⁵¹ η χώρα μας όρισε το ποσοστό αυτό στο 70%).

⁵⁰ Europe 2020 Strategy – towards a smarter, greener and more inclusive EU economy?, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-12-039/EN/KS-SF-12-039-EN.PDF

⁵¹ Hellenic National Reform Programme 2011-2014, Απρίλιος 2011, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nrp/nrp_greece_en.pdf

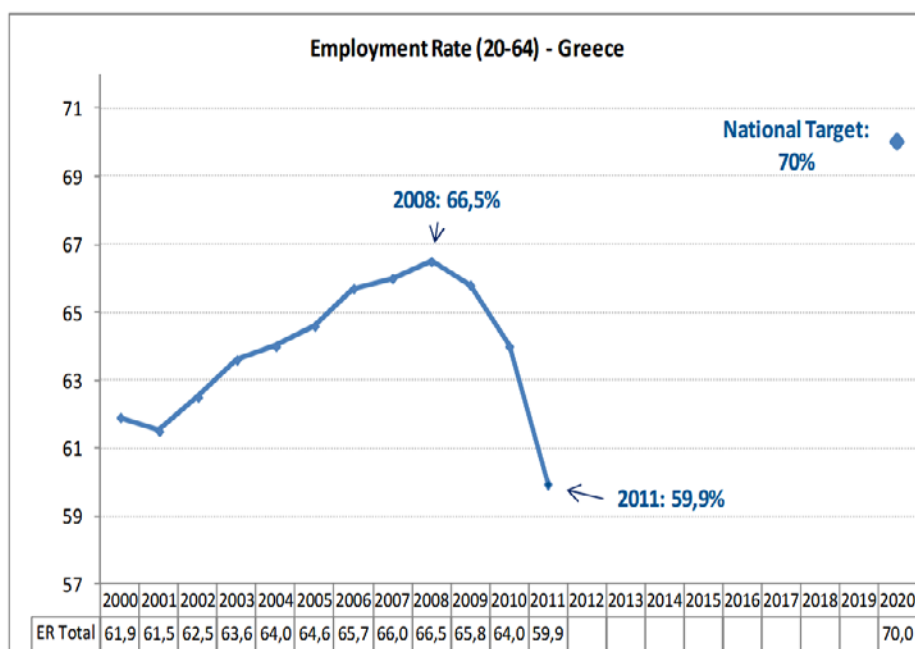
Για την ΕΕ27 στόχος είναι ο δείκτης απασχόλησης, που αφορά τον πληθυσμό ηλικίας 20-64 ετών, να αυξηθεί από 69% το 2011 στο 75% το 2020 με την μεγαλύτερη συμμετοχή των γυναικών, των μεγαλύτερης ηλικίας εργαζομένων και την καλύτερη ενσωμάτωση των μεταναστών στο εργατικό δυναμικό.

Σύμφωνα με την ανωτέρω έκθεση της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής το ποσοστό απασχόλησης στην Ελλάδα παρουσίασε περαιτέρω μείωση το 3^ο τρίμηνο του 2012 και διαμορφώθηκε στο 54,9%.

Διάγραμμα 18: Ποσοστό απασχόλησης για την ηλικιακή ομάδα 20-64 (%) με βάση τον τιθέμενο από τη Στρατηγική Ευρώπη 2020 στόχο.

Πηγή: Eurostat statistics in focus, 39/2012, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-12-039/EN/KS-SF-12-039-EN.PDF

Διάγραμμα 19: Δείκτης απασχόλησης (ηλικίες 20-64) την περίοδο 2000-2011 και εθνικός στόχος απασχόλησης μέχρι το 2020.

Πηγή: Hellenic National Reform Programme 2012-2015 Report on the progress towards 'Europe 2020' and the implementation of the Euro plus Pact commitments, Athens, April 2012, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/nrp2012_greece_en.pdf

Οι ρυθμοί μείωσης της απασχόλησης στους νέους είναι εκρηκτικοί, ενώ εκρηκτικοί είναι και οι ρυθμοί μείωσης των σταθερών μορφών απασχόλησης υπέρ των ευέλικτων μορφών εργασίας που συνεπάγονται περιορισμένες αμοιβές.

Η ανεργία και ο περιορισμός της απασχόλησης έχουν άμεση αρνητική επίδραση στα έσοδα του ασφαλιστικού συστήματος. Τα χαμηλά ποσοστά απασχόλησης μειώνουν την αναλογία ασφαλισμένων/συνταξιούχων, που καθορίζει το ποσοστό εισφορών των αναδιανεμητικών συστημάτων και αποδυναμώνουν την ενίσχυση του ασφαλιστικού συστήματος από εισφορές.

Οι ανωτέρω επιβαρυνόμενοι δείκτες ασκούν πίεση στο ασφαλιστικό μας σύστημα το οποίο χρήζει μεταρρυθμίσεων, προκειμένου να προσαρμοστεί και να διασφαλίσει την μακροχρόνια βιωσιμότητά του ενόψει και των νέων δυσμενών οικονομικών εξελίξεων.

Πάντως, την ώρα που η ανεργία καταγράφει ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά, μεγάλη αύξηση εμφανίζει και η ανασφάλιστη εργασία. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα των ελέγχων που διενήργησε το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ⁵² για το διάστημα 1/1-31/12 του 2012, το ποσοστό της αποκαλούμενης και «μαύρης» εργασίας, που στερεί πόρους και από τα ασφαλιστικά ταμεία, κατεγράφη στο 36%.

Η εισφοροδιαφυγή από αδήλωτη εργασία αποτελεί έναν μείζονος σημασίας παράγοντα που απειλεί τη βιωσιμότητα του ασφαλιστικού μας συστήματος, καθώς η απασχόληση ανασφάλιστων εργαζομένων και ταυτόχρονα η μη απόδοση εισφορών στα ασφαλιστικά ταμεία αποτελούν τόσο περιορισμό της βασικής πηγής εσόδων του συστήματος, αλλά παράλληλα καταστρατηγούν τον ίδιο τον κοινωνικό του χαρακτήρα.

3.3. Σημαντικότεροι νόμοι - μεταρρυθμίσεις για τους φορείς επικουρικής ασφάλισης

Τα προβλήματα στο σύστημα της Κοινωνικής Ασφάλισης της χώρας μας είχαν επισημανθεί από τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια. Υπό την πίεση των οικονομικών δεδομένων τις τελευταίες δεκαετίες, με αρχή τη δεκαετία του '90, έχει αρχίσει ένας κύκλος μεταρρυθμιστικών παρεμβάσεων στο ασφαλιστικό σύστημα με στόχο την αναμόρφωση του συστήματος για την εξασφάλιση της επάρκειας και της βιωσιμότητάς του.

Οι κυριότερες ρυθμίσεις που αφορούν τους φορείς επικουρικής ασφάλισης είναι:

Α) Ο **νόμος 2084/92** συνιστά τον πλέον αξιόλογο σταθμό στην ιστορία του θεσμού των Κοινωνικών Ασφαλίσεων με τον οποίο επιχειρείται: η δημιουργία ενός νέου ασφαλιστικού συστήματος για τους νεοασφαλιζόμενους (υπαγόμενους στην ασφάλιση για πρώτη φορά μετά την

---

⁵² Απολογισμός Ε.ΥΠ.Ε.Α. 2012, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.ika.gr/gr/infopages/press/20120115.cfm>, 15/1/2013

1.1.1993) με τη θέσπιση γενικών αρχών καθολικής εφαρμογής και η εκλογίκευση του ασφαλιστικού συστήματος.

Ειδικότερα, με το άρθρο 32 θεσπίζεται, για όσους θα ασφαλιστούν πρώτη φορά μετά την 1.1.1993 (νέοι ασφαλισμένοι), διμερής χρηματοδότηση (εργοδότης-ασφαλισμένος) σε σχέση 1 προς 1 για τα ταμεία επικουρικής ασφάλισης καθώς και υποχρέωση του Δημοσίου για την καταβολή εργοδοτικής εισφοράς 3% στα επικουρικά ταμεία των απασχολούμενων στο Δημόσιο. Με το άρθρο 52 ρυθμίζονται και οι εισφορές για τους ήδη ασφαλισμένους στους φορείς επικουρικής ασφάλισης οι οποίες δεν μπορεί επίσης να είναι μικρότερες του 3% (ισόποση εισφορά ασφαλισμένου-εργοδότη). Επιπλέον, με το άρθρο 39 καθιερώνεται για τους νέους ασφαλισμένους η αρχή ότι κάθε ασφαλισμένος θα έχει μια υποχρεωτική ασφάλιση για κάθε κατηγορία παροχής (κύρια σύνταξη, επικουρική σύνταξη, παροχές ασθένειας, παροχές πρόνοιας).

Με το άρθρο 53 προβλέπεται η εξομοίωση των προϋποθέσεων απονομής σύνταξης γήρατος, αναπηρίας και θανάτου από τους φορείς επικουρικής ασφάλισης με τις αντίστοιχες προϋποθέσεις των φορέων κύριας ασφάλισης. Έτσι, σε ότι αφορά τις χρονικές προϋποθέσεις ασφάλισης, για να θεμελιώσει ο ασφαλισμένος δικαίωμα συνταξιοδότησης από τον φορέα επικουρικής ασφάλισης, στον οποίο υπάγεται, πρέπει να έχει συμπληρώσει στην ασφάλιση του φορέα αυτού τόσο χρονικό διάστημα, όσο απαιτείται από τον αντίστοιχο φορέα κύριας ασφάλισης, στον οποίο ανήκει.

Β) Ο νόμος **2676/1999** αποτέλεσε ένα βήμα προς την κατεύθυνση της λειτουργικής και οργανωτικής αναδιάρθρωσης του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης.

Ειδικότερα όσον αφορά την επικουρική ασφάλιση με το άρθρο 14 συστάθηκε ενιαίος φορέας επικουρικής ασφάλισης, το Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Δημοσίων Υπαλλήλων (Τ.Ε.Α.Δ.Υ.), στο οποίο συγχωνεύτηκαν τα υφιστάμενα μέχρι τότε 12 Ταμεία Αρωγής των Δημοσίων Υπαλλήλων: Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας, Υπουργείων Βιομηχανίας, Γεωργίας, Δικαιοσύνης, Εμπορίου, Οικονομικών, Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων

Έργων, Προεδρίας της Κυβερνήσεως και Εξωτερικών, Κοινωνικών Υπηρεσιών, Συγκοινωνιών και Τελωνειακών Υπαλλήλων ενώ με σκοπό τη βιωσιμότητα του νέου Ταμείου θεσπίζεται διμερής χρηματοδότηση με τη συμμετοχή του κράτους για τους μέχρι 31.12.1992 ασφαλισμένους (παλαιοί ασφαλισμένοι).

Με την ενοποίηση εξασφαλίζεται μεγαλύτερη διοικητική και οικονομική οντότητα, ευελιξία και αποτελεσματικότητα και επέρχεται εξορθολογισμός στο σύστημα επικουρικής ασφάλισης των δημοσίων υπαλλήλων.

Γ) Με τον νόμο **3029/2002** επιχειρείται ένα νέο μεταρρυθμιστικό βήμα στην κατεύθυνση του οργανωτικού, λειτουργικού και θεσμικού μετασχηματισμού στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης με στόχο την οριοθέτηση της κύριας και της επικουρικής ασφάλισης.

Μέχρι τον νόμο αυτό για τους μισθωτούς που είναι ασφαλισμένοι στο ΙΚΑ η επικουρική ασφάλιση ήταν ουσιαστικά ενσωματωμένη στον κύριο φορέα σύνταξης (ΙΚΑ) και λειτουργούσε με τη μορφή του αυτοτελούς κλάδου εντός του ΙΚΑ. Με τις διατάξεις του άρθρου 6 συστήνεται νέο, ξεχωριστό επικουρικό ταμείο μισθωτών το ΕΤΕΑΜ (Ενιαίο Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Μισθωτών) το οποίο θα λειτουργεί πλέον ως ανεξάρτητος οργανισμός με τη μορφή νπδδ, αυτόνομος και αυτοδιοικούμενος με διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια. Έτσι διαχωρίζεται η επικουρική οργανωτικά και λειτουργικά από την κύρια ασφάλιση.

Επίσης με τη διάταξη της παρ.17 προβλέπεται η σταδιακή ενοποίηση του συνόλου των επικουρικών ταμείων σε ομοειδείς επαγγελματικές κατηγορίες και κλάδους, μετά την έκδοση π.δ/τος που θα καθορίζει το σύνολο των επικουρικών ταμείων που θα λειτουργούν ως νπδδ. Σε περίπτωση που τα επικουρικά ταμεία, κλάδοι ή λογαριασμοί δεν ενοποιηθούν μέσα σε 18 μήνες από την έκδοση του ανωτέρω π.δ/τος σύμφωνα με τις διατάξεις του ίδιου νόμου συγχωνεύονται υποχρεωτικά στο ΕΤΕΑΜ.

Με το άρθρο 11 του ίδιου νόμου, ο επιχειρείται παρέμβαση στο χώρο των ταμείων των Τραπεζών που λειτουργούν ως νπιδ αλληλοβοηθητικά σωματεία. Με τις διατάξεις αυτές προβλέπεται επικουρικά ταμεία, κλάδοι ή

λογαριασμοί ασφάλισης, καθώς και κάθε άλλος φορέας κοινωνικής ασφάλισης, που λειτουργούν στο χώρο των τραπεζών με τη μορφή νπιδ ή στερούνται νομικής προσωπικότητας με απόφαση των αρμοδίων οργάνων τους, να συνενώνονται σε Ενιαίο Ταμείο Ασφαλίσεως που θα καλύπτει το προσωπικό ομοειδών επιχειρήσεων.

Δ) Με τον νόμο **3655/2008** επιδιώκεται η διοικητική και οργανωτική μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης με στόχο να αντιμετωπιστούν τα μεγάλα δομικά και λειτουργικά προβλήματα τα οποία έχουν τη ρίζα τους στο μεγαλύτερο δομικό-διαρθρωτικό πρόβλημα του συστήματος που είναι ο τεράστιος πολυκερματισμός.

Η διοικητική μεταρρύθμιση συνίσταται σε ενοποιήσεις και εντάξεις του πολύ μεγάλου αριθμού των φορέων κοινωνικής ασφάλισης (133 συνολικά φορείς και κλάδοι ασφάλισης) σε 13 συνολικά φορείς αρμοδιότητας του Υπουργείου Εργασίας, εκ των οποίων οι 6 είναι φορείς επικουρικής ασφάλισης. Η αντιμετώπιση του προβλήματος του πολυκερματισμού με την οργάνωση ολιγάριθμων και ευέλικτων φορέων έχει σαν στόχο να επωφεληθεί το σύστημα τόσο από τις αναμενόμενες οικονομίες κλίμακας (μείωση του μέσου λειτουργικού κόστους) όσο και από την ενιαία ρύθμιση των παροχών και εισφορών για το πλήθος των ασφαλισμένων που θα οδηγήσει στη βελτίωση του συστήματος σε ποιοτικό και ποσοτικό επίπεδο.

Με το άρθρο 12 του νόμου αυτού συστήνεται κλάδος Επικουρικής Ασφάλισης για τους ελεύθερους επαγγελματίες και ικανοποιείται έτσι ένα πάγιο αίτημα της κατηγορίας αυτής των εργαζομένων για την παροχή δυνατότητας επικουρικής ασφάλισής τους προκειμένου να εξασφαλίσουν επιπλέον ασφαλιστική-συνταξιοδοτική προστασία.

Τέλος, με το άρθρο 146 προβλέπεται η σταδιακή σύγκλιση του ύψους του ποσοστού αναπλήρωσης που χορηγούν οι φορείς επικουρικής ασφάλισης για τους παλαιούς ασφαλισμένους (υψηλότερα ποσοστά) στο ποσοστό 20% όπως ισχύει για τους νέους ασφαλισμένους. Με τη ρύθμιση αυτή επιδιώκεται η αντιμετώπιση των σοβαρών οικονομικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι περισσότεροι φορείς επικουρικής ασφάλισης και

επιβάλλεται για λόγους ισότητας στο πλαίσιο της βιωσιμότητας του συστήματος για το σύνολο των ασφαλισμένων.

Ε) Με τον νόμο **3863/2010** έγινε μια προσπάθεια να αντιμετωπιστούν τα πολύ μεγάλα οικονομικά προβλήματα των φορέων επικουρικής ασφάλισης με σκοπό τη διασφάλιση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης της χώρας.

Στο πλαίσιο αυτό, και με δεδομένες τις δημοσιονομικές συνθήκες στη χώρα μας, με τις διατάξεις του άρθρου 15 καθορίστηκε η διαδικασία που θα ακολουθηθεί για την εκπόνηση αναλογιστικών μελετών βιωσιμότητας των επικουρικών φορέων – τομέων ή αυτοτελών κλάδων από την Εθνική Αναλογιστική Αρχή έως το τέλος του 2011, έτσι ώστε στη συνέχεια να πραγματοποιηθούν όλες οι αναγκαίες μεταβολές με σκοπό την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας και της βιωσιμότητάς τους και τη μελλοντική συνέχιση της καταβολής των παροχών τους στους δικαιούχους. (Αιτιολογικές Εκθέσεις των νόμων 2084/92, 2676/99, 3029/2002, 3655/2008, 3863/2010, Αναγνώστου-Δεδούλη, 2005:151-153)

3.4. Κριτική προσέγγιση των νόμων-μεταρρυθμίσεων

Αξιολογώντας την αποτελεσματικότητα των ανωτέρω νομοθετικών παρεμβάσεων διαπιστώνεται ότι κινήθηκαν κυρίως προς την κατεύθυνση του οργανωτικού, λειτουργικού και θεσμικού μετασχηματισμού του συστήματος της επικουρικής ασφάλισης αλλά και προς την κατεύθυνση της βιώσιμης προοπτικής του.

Ως ένα βαθμό συνέβαλλαν στην άμβλυνση των ανισοτήτων και ανισορροπιών του συστήματος επικουρικής ασφάλισης με την καθιέρωση γενικών αρχών καθολικής εφαρμογής ενώ αντιμετώπισαν ως ένα βαθμό και το μεγάλο πρόβλημα του πολυκερατισμού, μέσω των συγχωνεύσεων και ομαδοποιήσεων των επικουρικών φορέων συμβάλλοντας στον δραματικό περιορισμό του πλήθους τους και κατ' επέκταση στον εξορθολογισμό του συστήματος. Δεν κατάφεραν όμως να προσφέρουν λύσεις στα μεγάλα προβλήματα της επάρκειας και της βιωσιμότητας του συστήματος της

επικουρικής ασφάλισης, αφού πρόκειται για αποσπασματικές μεταρρυθμίσεις, κάποιες από τις οποίες δεν υλοποιήθηκαν στην πράξη, και οι οποίες τις περισσότερες φορές δεν βασίστηκαν πάνω σε ειδικές μελέτες. Έτσι τα μεγάλα προβλήματα του συστήματος επικουρικής ασφάλισης παραμένουν.

3.5. Το παράδοξο του θεσμού της επικουρικής ασφάλισης στη χώρα μας

Το σύστημα της επικουρικής ασφάλισης στη χώρα μας είναι ένα σύστημα με πολλές ιδιαιτερότητες.

Η επικουρική ασφάλιση στην Ελλάδα συνιστά ασφαλιστικό παράδοξο.(Αναγνώστου-Δεδούλη,2012:8) Ένα στοιχείο της ιδιαιτερότητάς της είναι ότι παρέχεται, όπως και η κύρια, από τα «εκ του νόμου συστήματα» και παρουσιάζει τα ίδια νομικά χαρακτηριστικά με την κύρια. Δηλαδή η επικουρική ασφάλιση κατά το μεγαλύτερο μέρος της καλύπτεται όπως και η κύρια από κρατικά δημόσια συστήματα και ασκείται μέσω νπδδ, διέπεται από κανόνες δημοσίου δικαίου, λειτουργεί βάσει διανεμητικού συστήματος, ενώ ταυτόχρονα δεν είναι στη κυριολεξία επικουρική-συμπληρωματική, διότι σε ορισμένους φορείς συμβαίνει συχνά οι παροχές που καταβάλλονται να πλησιάζουν ή να υπερβαίνουν ακόμη και το ποσό των παροχών του κύριου φορέα. (Αναγνώστου-Δεδούλη,2005:117)

Τα επικουρικά ταμεία αποτελούν, με σύγχρονους όρους, ασφαλιστικά συστήματα του Α΄ πυλώνα και όχι του Β΄. Ουσιαστικά έχουμε ταυτόσημη νομική φύση κύριας και επικουρικής ασφάλισης, χωρίς καμία διαφοροποίηση. Η επικουρική ασφάλιση αποτελεί μέρος-τμήμα της κύριας ασφάλισης και όχι διακριτή νομικά και οικονομικά συνταξιοδοτική παροχή με τα χαρακτηριστικά των συστημάτων που ανήκουν στον Β΄ πυλώνα. (Αναγνώστου-Δεδούλη,2012:8) Στην πραγματικότητα το μόνο που διακρίνει την επικουρική ασφάλιση από την κύρια ασφάλιση είναι ότι η

επικουρική δεν χρηματοδοτείται από το κράτος. (Παπαρρηγοπούλου-Πεχλιβανίδη, 2012:25-26)

Οι επικουρικοί φορείς λειτούργησαν στη χώρα μας επί σειρά ετών χωρίς να έχει αποσαφηνιστεί ο ρόλος του θεσμού και οι επιδιώξεις του. (Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών, 1990: 74).

Το κύριο ερώτημα που έχει τεθεί στο παρελθόν και έχει αποτελέσει αντικείμενο δημόσιας συζήτησης και προβληματισμού είναι κατά πόσο η επικουρική ασφάλιση ανήκει στον δημόσιο (πρώτο πυλώνα) ή στον ιδιωτικό (δεύτερο πυλώνα) συντάξεων. (Τεσσαρομάτης,2012:15)

Σήμερα, ενόψει και της βαθύτατης οικονομικής κρίσης την οποία αντιμετωπίζει η χώρα μας, η οποία έχει συμβάλει στη συνεχή μείωση του ποσοστού αναπλήρωσης του εισοδήματος των ασφαλισμένων, η επικουρική ασφάλιση, ως συμπληρωματική ασφάλιση, αποκτά όλο και μεγαλύτερη σημασία για τους ασφαλισμένους. (Παπαρρηγοπούλου-Πεχλιβανίδη, 2012:25). Στις μέρες μας, προβάλλει, περισσότερο από ποτέ, η ανάγκη για οριστική επίλυση του ζητήματος της επικουρικής ασφάλισης έτσι ώστε να αποκτήσει διακριτό ρόλο στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης (Τεσσαρομάτης,2012:16), μέσα από μια ενιαία και καθολική μεταρρύθμιση του συνόλου του ασφαλιστικού συστήματος, και να συμβάλει προς την κατεύθυνση της εξασφάλισης ενός επαρκούς και αξιοπρεπούς εισοδήματος για τους σημερινούς και τους αυριανούς συνταξιούχους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

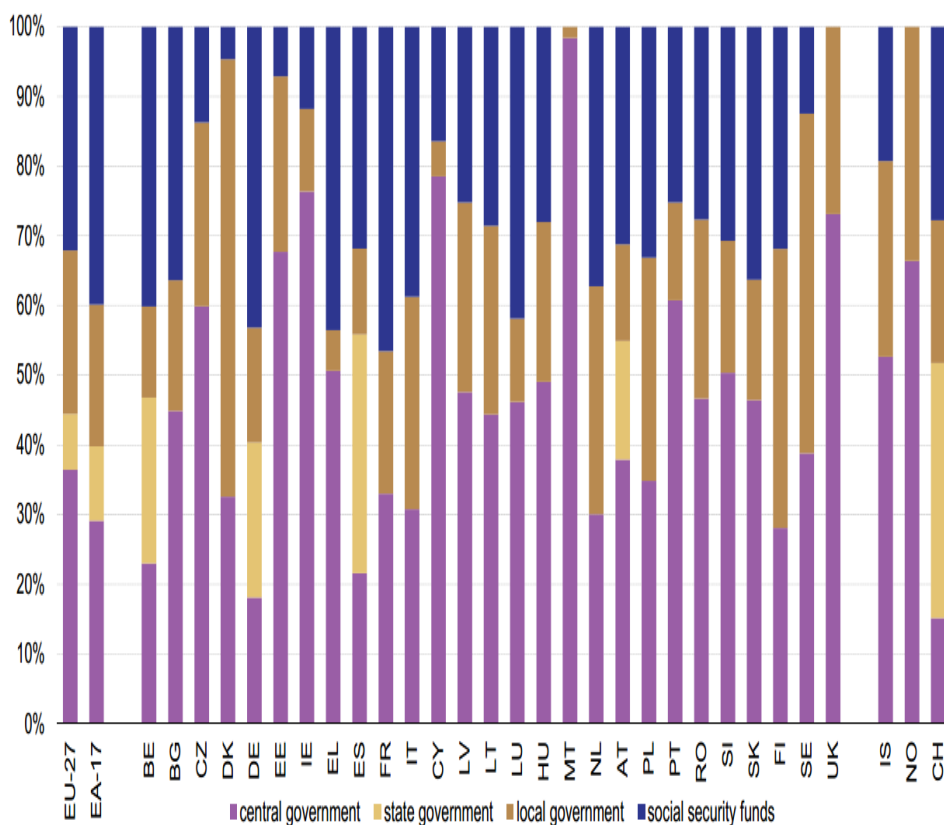
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ – Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ

4.1. Οι προκλήσεις των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης διανεμητικού χαρακτήρα

Οι συνθήκες κάτω από τις οποίες δομήθηκαν, αναπτύχθηκαν και λειτούργησαν τα κοινωνικοασφαλιστικά συστήματα ανά τον κόσμο έχουν αλλάξει. Η εξέλιξη των συστημάτων σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο χαρακτηρίζεται από την επέκταση της ασφάλισης, τη βελτίωση των παροχών και τις ευνοϊκότερες προϋποθέσεις χορήγησης των συντάξεων. Η ποσοτική και ποιοτική όμως βελτίωση της ασφάλισης συνοδεύτηκε με υστέρηση των εσόδων λόγω της μείωσης του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης τις τελευταίες δεκαετίες και της χειροτέρευσης της αναλογιστικής βάσης (ασφαλισμένοι/συνταξιούχοι), με αποτέλεσμα τα συνταξιοδοτικά προγράμματα διανεμητικού χαρακτήρα να παρουσιάζουν προβλήματα. (Αθανασίου, Ζερβού και Κώτση 2009:153)

Οι κοινές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν σήμερα τα ευρωπαϊκά, και όχι μόνο, ασφαλιστικά συστήματα, είναι, κατά γενική παραδοχή, τα οικονομικά ελλείμματα των δημόσιων συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης, η ανεργία, οι νέες επαγγελματικές και κοινωνικές δομές και η δημογραφική γήρανση. (Αγγελοπούλου, 2005:2)

Στη χώρα μας οι δυσμενείς δημογραφικές προβλέψεις και το οξυμένο πρόβλημα της ανεργίας, σε συνδυασμό με την πολυπλοκότητα του ελληνικού συνταξιοδοτικού συστήματος, υπονομεύουν τις μελλοντικές εξελίξεις. Τα χρηματοδοτικά προβλήματα του συστήματος παρουσιάζονται αυξημένα και αναμένεται να ενταθούν περισσότερο. (Ζερβού, 2009:17-18)

Διάγραμμα 20: Μερίδιο των υπο-τομέων στις ενοποιημένες συνολικές δαπάνες της γενικής κυβέρνησης και σωρευτικό ποσοστό της συνολικής δαπάνης για το 2011. Πηγή: Eurostat statistics in focus, 52/2012, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-12-052/EN/KS-SF-12-052-EN.PDF

Είναι χαρακτηριστικό ότι στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το 2011, οι συνολικές δαπάνες σε επίπεδο γενικής κυβέρνησης αντιπροσωπεύουν το 49,1% του ΑΕΠ, σημειώνοντας πτώση σε σχέση με το προηγούμενο έτος (50,6% του ΑΕΠ). Από το ποσοστό αυτό το 36,4% αφορά τις δαπάνες της κεντρικής κυβέρνησης (17,9% του ΑΕΠ), το 8% τις κρατικές δαπάνες (3,9% του ΑΕΠ), το 23,5% την τοπική αυτοδιοίκηση (11,5% του ΑΕΠ) ενώ το υπόλοιπο ποσοστό **32,1% (15,7% του ΑΕΠ)** καλύπτουν **οι δαπάνες για την κοινωνική ασφάλιση**.

Η σημασία των επιμέρους τομέων ποικίλλει μεταξύ των χωρών. Στην ΕΕ27 σαν σύνολο, η κεντρική κυβέρνηση αποτελεί τον μεγαλύτερο τομέα από την άποψη των δαπανών, ενώ μεταξύ των χωρών της ζώνης του ευρώ η

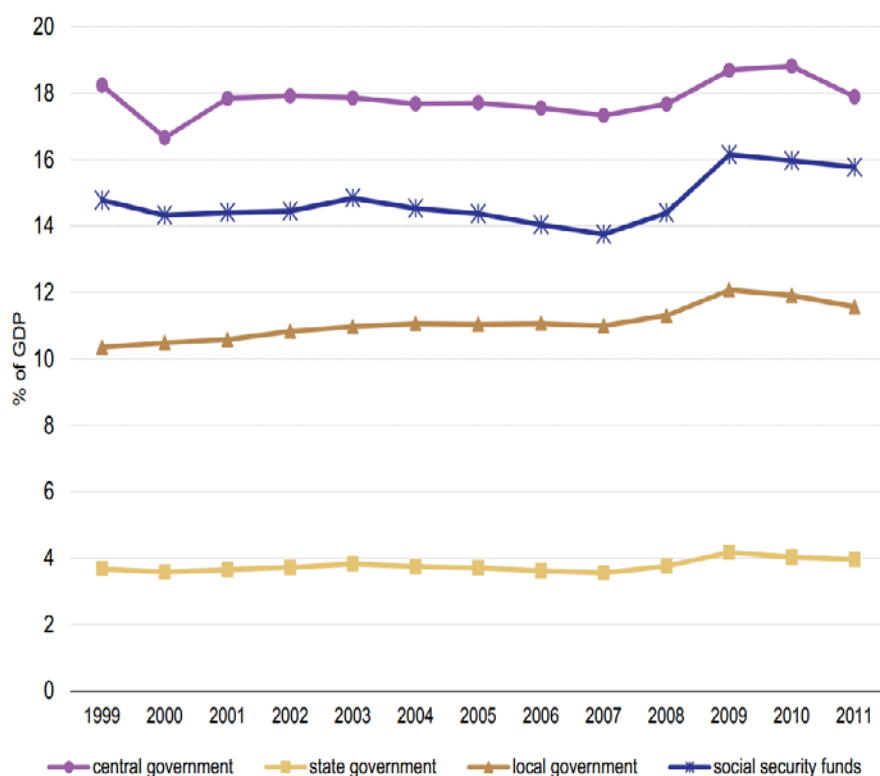
κοινωνική ασφάλιση αντιπροσωπεύει το μεγαλύτερο μέρος των συνολικών δαπανών της γενικής κυβέρνησης (39,9%).

Στην **Ελλάδα**, μαζί με το Βέλγιο, τη Γερμανία και τη Γαλλία, ο τομέας της κοινωνικής ασφάλισης αντιπροσωπεύει πάνω από **το 40% των συνολικών δαπανών** της γενικής κυβέρνησης για το 2011.

Είναι γεγονός όμως ότι η κρίση έχει ασκήσει καταλυτική επίδραση στην εξέλιξη των συνολικών δαπανών όλων των τομέων. Έτσι, για τα έτη 2010-2011, **οι συνολικές δαπάνες σε όλους τους τομείς εμφανίζονται μειωμένες**, σε σχέση με το προηγούμενο έτος, με τις δαπάνες της κεντρικής κυβέρνησης να εμφανίζουν την εντονότερη μείωση (από 18,8% του ΑΕΠ το 2010 σε 17,9% το 2011) με μια απόλυτη μείωση περίπου 45,8 δισεκατομμύρια ευρώ ή 2% μείωση ετησίως, η οποία φαίνεται εν μέρει να εντάσσεται στο πλαίσιο των μέτρων της κεντρικής κυβέρνησης για τη μείωση των δαπανών.

Η ισχυρότερη απόλυτη αύξηση καταγράφηκε στον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης, η οποία αυξήθηκε κατά 1,8% (35,1 δισεκατομμύρια ευρώ), ενώ μικρότερες απόλυτες αυξήσεις σημειώθηκαν στους τομείς της κεντρικής κυβέρνησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης. Ωστόσο, οι αυξήσεις αυτές ήταν μικρότερες από την αύξηση του ΑΕΠ, με αποτέλεσμα όλοι οι τομείς να παρουσιάζουν μείωση ως ποσοστό του ΑΕΠ.

Διάγραμμα 21: Η εξέλιξη των συνολικών δαπανών της γενικής κυβέρνησης ανά τομέα για τα έτη 1999-2011(ως % του ΑΕΠ).

Πηγή: Eurostat statistics in focus, 52/2012, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-12-052/EN/KS-SF-12-052-EN.PDF

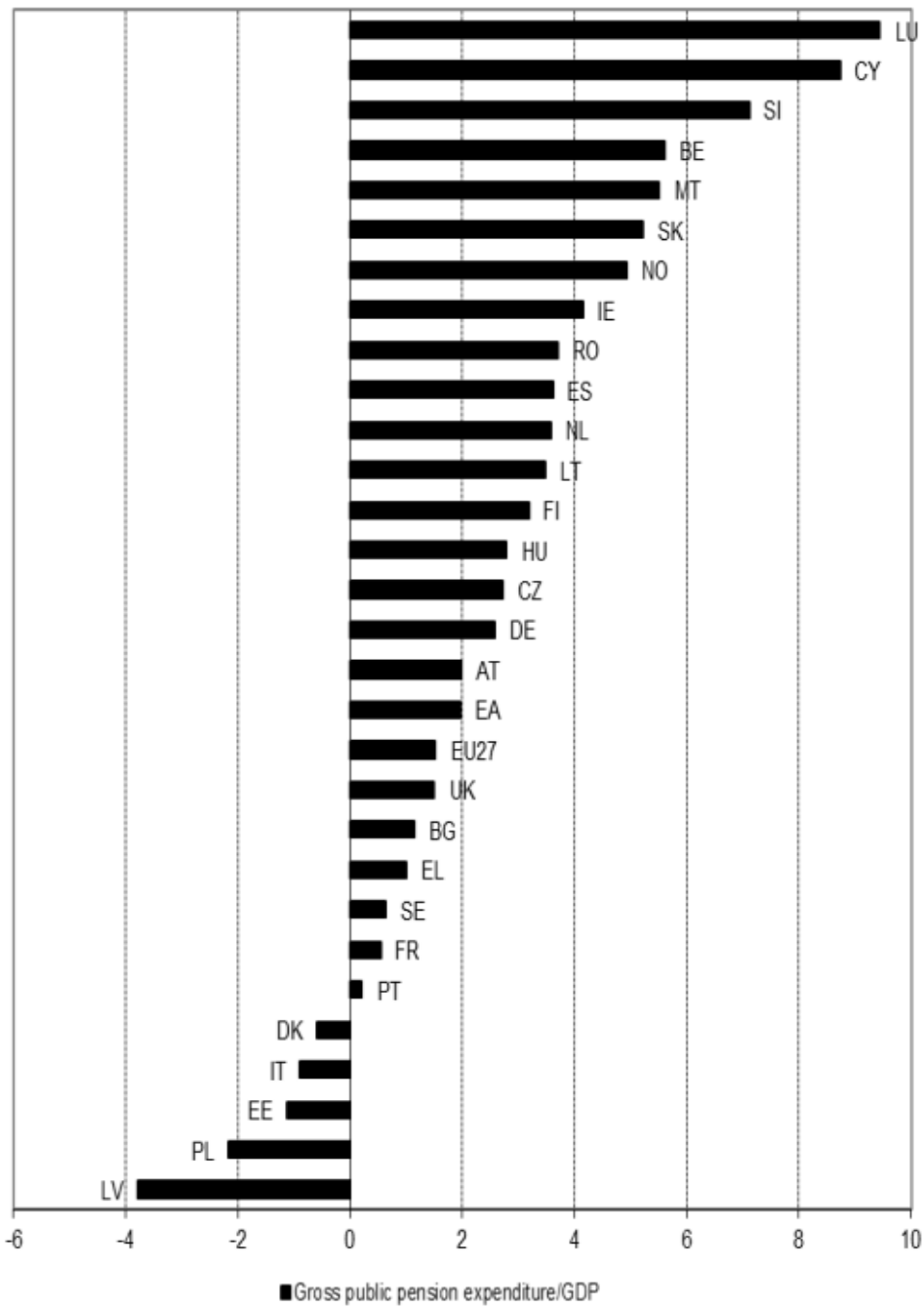
Εξάιρεση αποτελεί η εντυπωσιακή αύξηση των δαπανών της κοινωνικής ασφάλισης, ιδίως κατά τα έτη 2008-2009, η οποία οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην απόλυτη αύξηση των κοινωνικών μεταβιβάσεων στο πλαίσιο της κρίσης, οι οποίες ως γνωστόν ενεργούν ως αυτόματοι σταθεροποιητές σε περιόδους ύφεσης.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των δαπανών κοινωνικής ασφάλισης καταλαμβάνουν οι δαπάνες για συντάξεις. **Οι δημόσιες δαπάνες για συντάξεις** προβλέπεται να φτάσουν κατά την περίοδο 2010-2060 στο 12,9% του ΑΕΠ σημειώνοντας αύξηση 1,5 % (του ΑΕΠ) στην ΕΕ27, με τη ζώνη του ευρώ να σημειώνει μια αντίστοιχη αύξηση σε ποσοστό 2% του ΑΕΠ. Οι προβλεπόμενες αλλαγές αναμένεται να εμφανίσουν πολύ μεγάλη διαφοροποίηση μεταξύ των κρατών μελών. **Στη χώρα μας οι δαπάνες αυτές αναμένεται να σημειώσουν αύξηση 1% του ΑΕΠ.**

Country	2010	2020	2040	2060	Change 2010-2060
BE	11.0	13.1	16.5	16.6	5.6
BG	9.9	9.2	10.1	11.1	1.1
CZ	9.1	8.7	9.7	11.8	2.7
DK	10.1	10.8	10.3	9.5	-0.6
DE	10.8	10.9	12.7	13.4	2.6
EE	8.9	7.7	8.1	7.7	-1.1
IE	7.5	9.0	10.0	11.7	4.1
EL	13.6	13.7	14.9	14.6	1.0
ES	10.1	10.6	12.3	13.7	3.6
FR	14.6	14.4	15.2	15.1	0.5
IT	15.3	14.5	15.6	14.4	-0.9
CY	7.6	9.5	12.1	16.4	8.7
LV	9.7	7.3	6.3	5.9	-3.8
LT	8.6	7.6	9.6	12.1	3.5
LU	9.2	10.8	16.5	18.6	9.4
HU	11.9	11.5	12.1	14.7	2.8
MT	10.4	10.6	11.4	15.9	5.5
NL	6.8	7.4	10.4	10.4	3.6
AT	14.1	15.1	16.5	16.1	2.0
PL	11.8	10.9	10.3	9.6	-2.2
PT	12.5	13.5	13.1	12.7	0.2
RO	9.8	9.2	11.6	13.5	3.7
SI	11.2	12.2	15.8	18.3	7.1
SK	8.0	8.6	10.6	13.2	5.2
FI	12.0	14.0	15.2	15.2	3.2
SE	9.6	9.6	10.2	10.2	0.6
UK	7.7	7.0	8.2	9.2	1.5
NO	9.3	11.6	13.7	14.2	4.9
EU27	11.3	11.3	12.6	12.9	1.5
EA	12.2	12.3	13.9	14.1	2.0

Πίνακας 4: Μεταβολή στις ακαθάριστες δημόσιες δαπάνες για συντάξεις (% του ΑΕΠ) για το διάστημα 2010-2060.

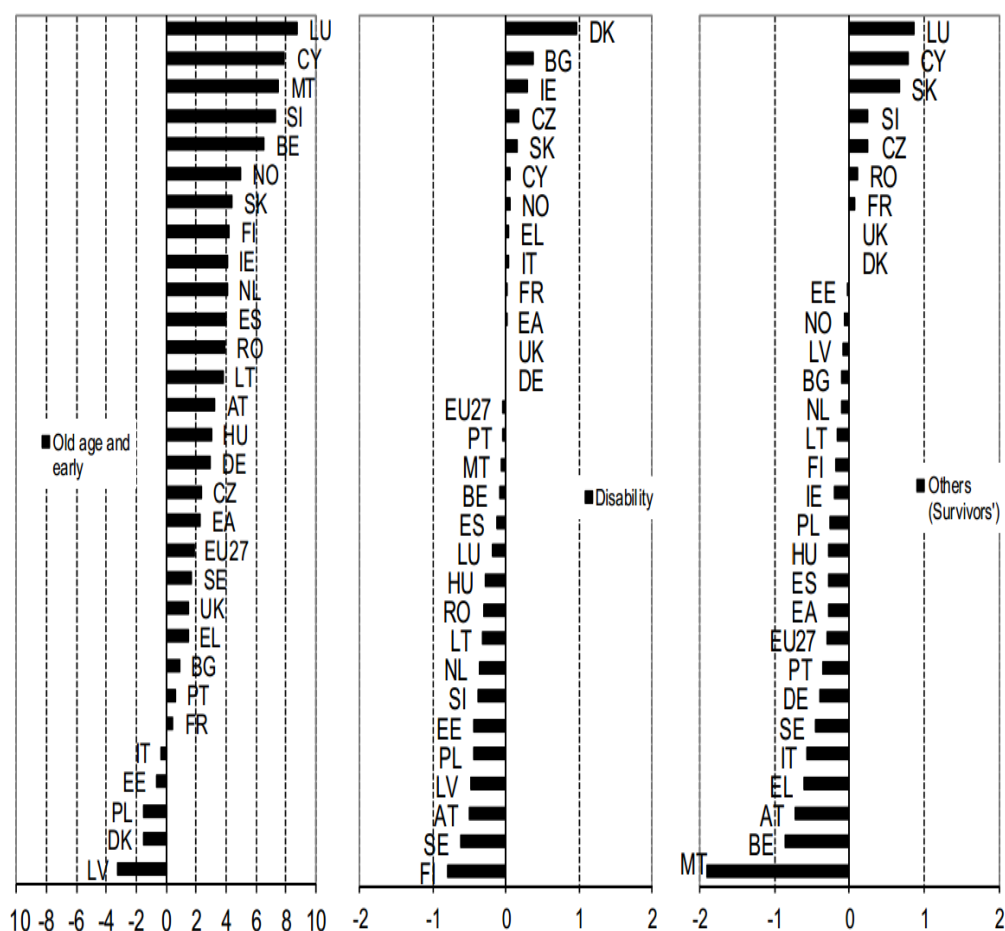
Πηγή: The 2012 Ageing Report, public pension expenditure projections, http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2012/pdf/ee-2012-2_en.pdf

Διάγραμμα 22: Μεταβολή στις ακαθάριστες δημόσιες δαπάνες για συντάξεις (% του ΑΕΠ) για το διάστημα 2010-2060.

Πηγή: The 2012 Ageing Report, public pension expenditure projections, http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2012/pdf/ee-2012-2_en.pdf

Η μεγαλύτερη αύξηση των δημοσίων δαπανών για συντάξεις, θα αφορά τις **συντάξεις γήρατος**, οι οποίες αυξάνονται κατά 1,9% του ΑΕΠ μεταξύ των ετών 2010-2060 στην ΕΕ27, με μια ελαφρώς υψηλότερη αύξηση στη ζώνη του ευρώ, κατά 2,2% του ΑΕΠ, ενώ, ως αντιστάθμισμα, το σύνολο των δαπανών για συντάξεις αναπηρίας και άλλες συνταξιοδοτικές δαπάνες (κυρίως επιζώντων) θα σημειώσει μείωση 0,3% του ΑΕΠ, στην ΕΕ27 και στην Ευρωζώνη.

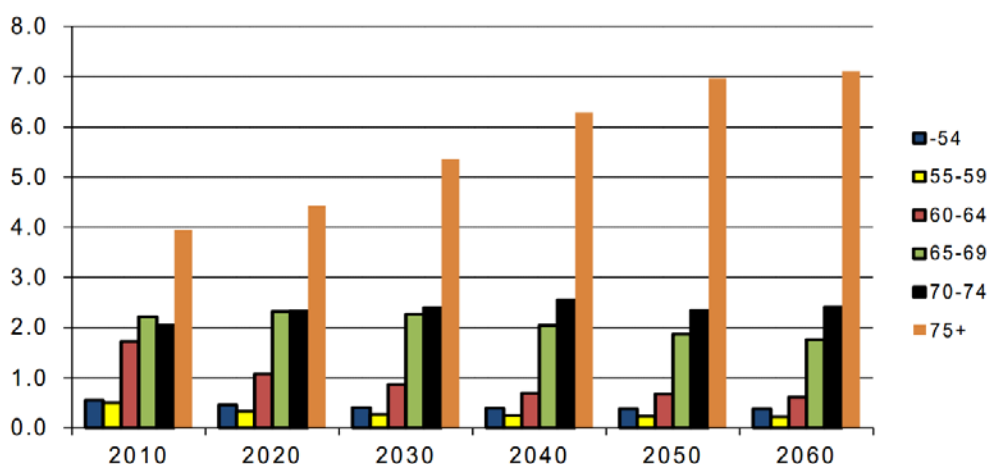
Διάγραμμα 23: Μεταβολή στις ακαθάριστες δημόσιες δαπάνες για συντάξεις (% του ΑΕΠ) για το διάστημα 2010-2060.

Πηγή: The 2012 Ageing Report, public pension expenditure projections, http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2012/pdf/ee-2012-2_en.pdf

Age group	2010	2020	2030	2040	2050	2060	2010-60 change
-54	7.1	6.0	5.1	4.3	3.8	3.7	-3.3
55-59	5.2	3.4	3.0	2.5	2.2	1.9	-3.2
60-64	14.9	9.6	7.7	6.5	5.9	5.0	-9.9
65-69	19.4	20.8	19.3	16.6	14.9	13.5	-5.8
70-74	18.3	20.5	20.2	20.2	18.4	18.5	0.2
75+	35.3	39.6	44.7	49.9	54.9	57.3	22.1

Πίνακας 5: Μερίδιο των συνταξιούχων στις δημόσιες δαπάνες για συντάξεις κατά ομάδα ηλικίας στην ΕΕ27 (% στο σύνολο των συνταξιούχων του δημοσίου)

Πηγή: The 2012 Ageing Report, public pension expenditure projections, http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2012/pdf/ee-2012-2_en.pdf

Διάγραμμα 24: Οι δημόσιες δαπάνες για συντάξεις κατά ομάδα ηλικιών στην ΕΕ27 για τα έτη 2010-2060 (% του ΑΕΠ)

Πηγή: The 2012 Ageing Report, public pension expenditure projections, http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2012/pdf/ee-2012-2_en.pdf

Όπως προκύπτει από τα ανωτέρω, οι δημόσιες δαπάνες για συντάξεις εμφανίζονται αρκετά διαφοροποιημένες μεταξύ των διαφόρων ηλικιακών ομάδων. Οι συνταξιοδοτικές δαπάνες για την ηλικιακή ομάδα **κάτω των 65 ετών, μειώνονται δραστικά** (λόγω της προβλεπόμενης αύξησης του ορίου ηλικίας συνταξιοδότησης, της αύξησης των περιορισμών για τις πρόωρες και αναπηρικές συντάξεις καθώς και για λόγους δημογραφικούς).

Όμως και η ηλικιακή ομάδα των **65-69 ετών** εμφανίζει κατά μέσο όρο μια πτωτική τάση στις συνταξιοδοτικές δαπάνες (από 2,2 % το 2010 στο 1,8% του ΑΕΠ το 2060), στην ΕΕ27, αν και σε αρκετά κράτη μέλη οι δαπάνες για αυτή την κατηγορία συνεχίζουν να παρουσιάζουν αύξηση. Αυτό κυρίως αφορά την αρχή της περιόδου προβολής, λόγω της αύξησης της νόμιμης ηλικίας συνταξιοδότησης σε πολλά κράτη μέλη, κατά τη διάρκεια αυτής της δεκαετίας, και λόγω της συνταξιοδότησης της μεταπολεμικής «baby-boom» γενιάς, το οποίο μεταφράζεται σε υψηλότερες δαπάνες για τη ηλικιακή ομάδα των 65-69.

Στον αντίποδα, οι συνταξιοδοτικές δαπάνες για την ηλικιακή ομάδα των **70+** αυξάνονται αφού η ηλικία συνταξιοδότησης αυξάνεται και έτσι η πλειοψηφία των συνταξιούχων φτάνει σε μεγαλύτερες ηλικίες.

Η ηλικιακή ομάδα των **75+** παρουσιάζει την μεγαλύτερη αύξηση δαπανών από 3,9% στο 7,1% του ΑΕΠ μέχρι το 2060.

Η κρίση ασκεί ισχυρότατη πίεση στους δημόσιους προϋπολογισμούς. Λόγω της επιδείνωσης των δημόσιων οικονομικών, οι δημοσιονομικοί περιορισμοί προβλέπεται να είναι πολύ ισχυροί την επόμενη δεκαετία. Οι εκτιμήσεις δείχνουν ότι η κρίση θα ασκήσει περαιτέρω πίεση στη δημόσια συνταξιοδοτική δαπάνη και σε μακροπρόθεσμο επίπεδο, διότι η οικονομική ανάπτυξη αναμένεται σημαντικά χαμηλότερη, ενώ συγχρόνως υπάρχει μεγάλη αβεβαιότητα ως προς το πότε θα υπάρξει πλήρης ανάκαμψη.⁵³

Υπό την επίδραση όλων των ανωτέρω παραγόντων, και εν μέσω κρίσης η οποία έχει επιβάλλει σημαντικούς περιορισμούς και στην πολιτική κοινωνικής προστασίας της χώρας μας, το συνταξιοδοτικό μας σύστημα, είναι ανάγκη να αναδιοργανώσει τη λειτουργία, τη δομή του και τον τρόπο

---

⁵³ Πράσινη Βίβλος για επαρκή, βιώσιμα και ασφαλή ευρωπαϊκά συνταξιοδοτικά συστήματα SEC(2010)830, Βρυξέλλες, 7.7.2010, COM(2010)365 τελικό, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0365:FIN:EL:PDF>

χρηματοδότησής του, με κύριο στόχο τη διασφάλιση της μακροχρόνιας βιωσιμότητάς του και τον περιορισμό της δημοσιονομικής του εξάρτησης.

4.2. Μεταβολές στα συνταξιοδοτικά συστήματα

Η αναζήτηση της κατάλληλης αντιμετώπισης της ασφυκτικής πίεσης, που οι παραπάνω εξελίξεις συνεπάγονται για τα συνταξιοδοτικά συστήματα της Ευρώπης έχει αναχθεί σε μια από τις πρωταρχικές προτεραιότητες της ευρωπαϊκής αλλά και των εθνικών κοινωνικών πολιτικών. (Αγγελοπούλου 2005:3)

Πολλές χώρες έχουν ήδη ανταποκριθεί στις ανωτέρω προκλήσεις των δημόσιων συνταξιοδοτικών συστημάτων με την εφαρμογή ή τη θεσμοθέτηση σημαντικών μεταρρυθμίσεων, (Αθανασίου, Ζερβού και Κώτση 2009:153) με σκοπό να εξασφαλιστεί τόσο η σύνταξη των ηλικιωμένων όσο και η βιωσιμότητα των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης.

Τα προβλήματα αντιμετωπίζονται είτε με παραμετρικές μεταρρυθμίσεις, δηλαδή με τη διατήρηση της δομής του υπάρχοντος συστήματος (καθορισμένων παροχών⁵⁴) και την εισαγωγή αλλαγών (στο όριο ηλικίας συνταξιοδότησης⁵⁵, στον περιορισμό της πρόωρης συνταξιοδότησης, στα ποσοστά των ασφαλιστικών εισφορών, στη διεύρυνση της βάσης υπολογισμού των συντάξεων κ.α..) είτε με δομικές μεταρρυθμίσεις, δηλαδή μεταρρυθμίσεις που αλλάζουν τη φύση του συνταξιοδοτικού συστήματος. Στις δομικές μεταρρυθμίσεις περιλαμβάνονται εκείνες που αλλάζουν το σύστημα από καθορισμένων παροχών σε καθορισμένων εισφορών⁵⁶, που μεταβιβάζουν την ευθύνη από το δημόσιο σύστημα και στον ιδιωτικό τομέα, που αναπτύσσουν προγράμματα κεφαλαιοποιητικού χαρακτήρα στο διανεμητικό σύστημα ή/και που μετατρέπουν το συνταξιοδοτικό δημόσιο

---

⁵⁴ Βλέπε αναλυτικά στην παρ.4.4.

⁵⁵ Η χώρα μας με το άρθρο πρώτο, υποπ.ΙΑ4 του ν.4093/12 αύξησε από 1.1.2013 το γενικό όριο ηλικίας συνταξιοδότησης από το 65^ο στο 67^ο έτος.

⁵⁶ Σχετ. η σημ.54

σύστημα με έναν πυλώνα σε σύστημα δημόσιο, επαγγελματικό και ιδιωτικό με περισσότερους πυλώνες. (Αθανασίου, Ζερβού και Κώτση, 2009:157,158,165)

Η τάση που κυρίως χαρακτηρίζει τα σύγχρονα μεταρρυθμιστικά προγράμματα στον τομέα των συντάξεων είναι η εισαγωγή ή επέκταση των κεφαλαιοποιητικών στοιχείων και η δημιουργία μικτών συστημάτων συνταξιοδότησης, δηλαδή συστημάτων που προέρχονται από τη μείξη του διανεμητικού με το κεφαλαιοποιητικό.

Δύο βασικά επιχειρήματα διατυπώνονται υπέρ των μικτών συστημάτων συνταξιοδότησης: 1) Η έλλειψη επαρκούς αριθμού ασφαλισμένων στα διανεμητικά συστήματα λόγω της δημογραφικής γήρανσης και άρα η αδυναμία συγκέντρωσης των εισφορών για να πληρωθούν οι συντάξεις, μπορεί να αντισταθμιστεί με το εισόδημα από το κεφάλαιο. Ένα κεφαλαιοποιητικό σύστημα που συμπληρώνει το διανεμητικό, μπορεί να έχει ένα σταθεροποιητικό αποτέλεσμα και να καλύψει το κενό που προκαλεί η δημογραφική γήρανση 2) Το δεύτερο επιχειρήμα αφορά στην καλύτερη διασπορά του κινδύνου. Με δεδομένο ότι τόσο το διανεμητικό όσο και το κεφαλαιοποιητικό σύστημα παρουσιάζουν μειονεκτήματα και πλεονεκτήματα, ο συνδυασμός των πλεονεκτημάτων και των δύο μπορεί να οδηγήσει σε ένα λιγότερο διακινδυνευμένο προϊόν σύνταξης. (Πετρόγλου, 2001:250)

4.3. Προτάσεις για μικτά-πολυαξονικά συνταξιοδοτικά συστήματα

Προς την κατεύθυνση αυτή, των μικτών συνταξιοδοτικών συστημάτων, κινούνται οι προτάσεις διεθνών οργανισμών με κυριότερη αυτή της Παγκόσμιας Τράπεζας αλλά και της Ευρωπαϊκής ένωσης, μέλος της οποίας είναι η χώρα μας.

Στις προτάσεις των διεθνών οργανισμών, πέρα από τις παραμετρικού τύπου μεταβολές, κυρίαρχοι μεταρρυθμιστικοί άξονες είναι οι δομικές μεταβολές, όπως αυτή της δημιουργίας, ή της ενίσχυσης, σε όσες χώρες

υπήρχε ήδη, του δεύτερου πυλώνα. Σκοπός των μεταρρυθμιστικών παρεμβάσεων είναι ο περιορισμός του κόστους των δημόσιων διανεμητικών συστημάτων, ώστε να ευνοηθούν οι δημοσιονομικοί τομείς των χωρών και να ενισχυθεί περαιτέρω η ανταγωνιστικότητα των οικονομιών τους ενώ γίνεται αντιληπτό ότι η ενίσχυση των χρηματιστηριακών αγορών από τα ασφαλιστικά κεφάλαια αποτελεί έμμεσο στόχο.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση διαφοροποιείται ως προς τα ανωτέρω κυρίως στο πεδίο της αποστολής δίνοντας έμφαση σε θέματα κοινωνικής προστασίας, η οποία αποτελεί μια θεμελιώδη συνιστώσα του ευρωπαϊκού μοντέλου της κοινωνίας, και περιορισμού της φτώχειας στην Τρίτη ηλικία. (Υφαντόπουλος, Μπαλούρδος, Νικολόπουλος, 2009:169)

Στο πεδίο των συντάξεων εφαρμόζεται η Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού (ΑΜΣ) που αποφασίστηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κατά τη Σύνοδο Κορυφής της Λισαβόνας το 2000. Στα πλαίσια της μεθόδου αυτής, κάθε μεταρρύθμιση των συντάξεων πρέπει να συνοδεύεται από τη μέριμνα για επαρκή, βιώσιμα και εκσυγχρονισμένα συστήματα, γι' αυτό και οι πολιτικές κοινωνικής προστασίας θα πρέπει να εξακολουθήσουν να προωθούν την κοινωνική συνοχή, τις ίσες ευκαιρίες και την αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών, ενώ παράλληλα θα πρέπει να ανταποκρίνονται καλύτερα στις οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές και να προωθούν την ανάπτυξη και την απασχόληση. (Αθανασίου, Ζερβού και Κώτση, 2009:155-156)

Οι προτάσεις μέτρων για την επίτευξη των κοινών στόχων της ΑΜΣ δεν είναι μεν δεσμευτικές για τα κράτη-μέλη, τα οποία διατηρούν την αρμοδιότητα για τη διαμόρφωση των συνταξιοδοτικών τους συστημάτων, χωρίς αυτό να σημαίνει όμως ότι είναι δυνατή η πραγματοποίηση μεταρρυθμίσεων εθνικών συστημάτων συνταξιοδοτικής προστασίας ανεξάρτητα από τις διεθνείς εξελίξεις ή τις ευρωπαϊκές δεσμεύσεις των κρατών μελών. (Αγγελοπούλου, 2005:4)

4.3.1. Η πρόταση της Παγκόσμιας Τράπεζας: Το σύστημα των τριών πυλώνων

Η Παγκόσμια Τράπεζα σε έκθεσή της το 1994⁵⁷ αναγνώρισε ότι ένα συνταξιοδοτικό σύστημα που βασίζεται αποκλειστικά και μόνο σε έναν κυρίαρχο δημόσιο πυλώνα δεν επαρκεί για να παρέχει και τις τρεις λειτουργίες της αναδιανομής, της αποταμίευσης και της ασφάλισης στους συνταξιούχους του.

Για το λόγο αυτό προτείνει την υιοθέτηση διαρθρωτικών αλλαγών που θα προσανατολίζονται προς τη θεσμοθέτηση πλήρως αυτοχρηματοδοτούμενων και ιδιωτικά διαχειριζόμενων συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης. Δηλαδή την αναμόρφωση και τον ανασχεδιασμό του εθνικού διανεμητικού συστήματος κοινωνικής ασφάλισης και τη μετάβαση σε ένα συνταξιοδοτικό σύστημα με διανεμητικά και κεφαλαιοποιητικά προγράμματα που θα βασίζεται σε τρεις πυλώνες:

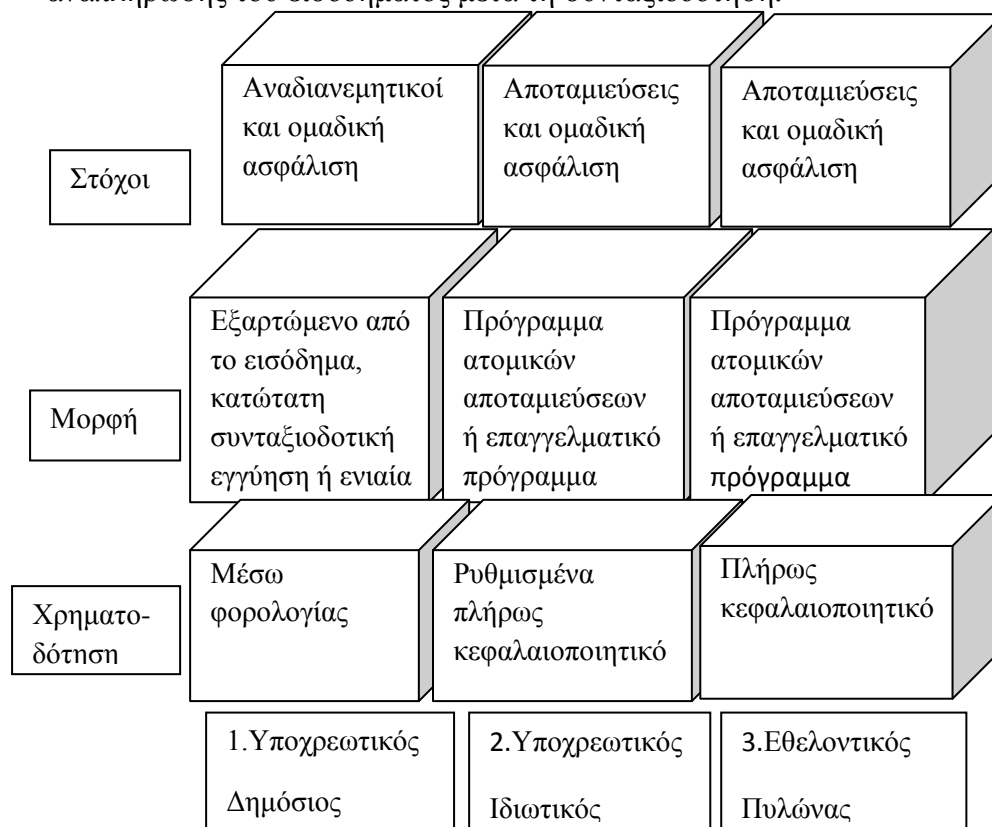
1. **Δημόσιο πρόγραμμα συνταξιοδότησης διανεμητικού χαρακτήρα** με υποχρεωτική ασφάλιση για το σύνολο του πληθυσμού, που θα εξασφαλίζει ένα ελάχιστο όριο διαβίωσης και όχι ένα υψηλό βαθμό αναπλήρωσης του μισθού, με στόχο την καταπολέμηση της φτώχειας των ηλικιωμένων μέσω της αναδιανομής του εισοδήματος υπέρ των ασθενέστερων.

2. **Συνταξιοδοτικά προγράμματα κεφαλαιοποιητικού χαρακτήρα**, μετά τη διαμόρφωση του κατάλληλου θεσμικού πλαισίου, υποχρεωτικά για το σύνολο των εργαζομένων, που μπορούν να εγγυηθούν ένα εισόδημα μετά τη συνταξιοδότηση ανάλογο με το ύψος της αποταμίευσης. Τα προγράμματα αυτά θα συμβάλλουν θετικά στις αναπτυξιακές διαδικασίες της οικονομίας μέσω της αύξησης της ροπής προς αποταμίευση, γεγονός που θα διευκολύνει τη χρηματοδότηση και του δημόσιου συνταξιοδοτικού συστήματος.

---

⁵⁷ Averting the old age crisis. Policies to protect the old and promote growth, 1994, World Bank, Policy Research Report

3. **Ιδιωτική ασφάλιση** για όσους επιθυμούν μεγαλύτερο βαθμό αναπλήρωσης του εισοδήματος μετά τη συνταξιοδότηση.

Διάγραμμα 25: Το σύστημα των τριών πυλώνων κατά την Παγκόσμια Τράπεζα
 Πηγή: World Bank, Policy Research Report: Averting the old age crisis. Policies to protect the old and promote growth, 1994

Στην έκθεση αυτή υποστηρίζεται ότι η παραπάνω προτεινόμενη αναδιάρθρωση δεν είναι απλώς ωφέλιμη για τους συνταξιούχους και τους ασφαλισμένους αλλά ταυτόχρονα θα ενισχύσει την εθνική αποταμίευση, θα τονώσει τη συνολική επενδυτική δραστηριότητα και θα συμβάλει στην εθνική οικονομική ανάπτυξη. Η εφαρμογή όμως του προτύπου των τριών πυλώνων από τα εθνικά συνταξιοδοτικά συστήματα απαιτεί σε κάθε περίπτωση να συνεκτιμηθούν οι εθνικές ιδιομορφίες και οι συγκεκριμένες συγκυρίες της κάθε χώρας. (Αθανασίου, Ζερβού και Κώτση, 2009:168-170)

4.3.2. Το πρότυπο με πολλούς ασφαλιστικούς πυλώνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει δώσει τα τελευταία χρόνια ιδιαίτερη βαρύτητα στην αναζήτηση εναρμονισμένων λύσεων για το «ασφαλιστικό» αναγνωρίζοντας το γεγονός ότι τα περισσότερα συστήματα αναπτύχθηκαν κάτω από διαφορετικές ιστορικές, πολιτικές και κοινωνικοοικονομικές συγκυρίες και έχουν τις δικές τους ιδιαιτερότητες. Για το λόγο αυτό η άμεση ενοποίηση ή έστω εναρμόνισή τους καθίσταται ιδιαίτερα δύσκολη.

Πέρα από τις παραμετρικές λύσεις, οι οποίες δημιουργούν πολιτικές φειδωλών παροχών, μια άλλη κατηγορία λύσεων, αφορά στη δομή και στην αναδιάρθρωση των φορέων του συστήματος με τη δημιουργία και ενίσχυση του θεσμού των Επαγγελματικών Ταμείων τα οποία θα αποτελέσουν συμπληρωματικό συνταξιοδοτικό πυλώνα στο ασφαλιστικό σύστημα.

Σκοπός του πυλώνα αυτού είναι η ενίσχυση της συνταξιοδοτικής παροχής αποκαθιστώντας το συνολικό ποσοστό αναπλήρωσης του συνταξιούχου, (Υφαντόπουλος, Μπαλούρδος, Νικολόπουλος, 2009:173) χωρίς ωστόσο να τίθεται υπό αμφισβήτηση η σημασία των δημοσίων συνταξιοδοτικών συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης όσον αφορά την ασφάλεια, τη βιωσιμότητα και την αποτελεσματικότητα της κοινωνικής προστασίας, η οποία θα πρέπει να διασφαλίζει ένα αποδεκτό βιοτικό επίπεδο κατά το γήρας και να αποτελεί συνεπώς το επίκεντρο του στόχου της ενίσχυσης του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου. (Ζερβού, 2009:119).

Η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (σήμερα ΕΕ), από το 1997⁵⁸, είχε επισημάνει ότι η εκ βάθρων μετατροπή των δημοσίων συστημάτων από διανεμητικά σε κεφαλαιοποιητικά δεν είναι ρεαλιστική, λόγω του τεράστιου κόστους της μετάβασης και διότι το βάρος της μετάβασης κατανέμεται σε όλες τις νέες γενιές οι οποίες καλούνται να καταβάλλουν διπλά τις εισφορές τους και τους αντίστοιχους φόρους.

---

⁵⁸ Ανακοίνωση της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Εκσυγχρονισμός και βελτίωση της κοινωνικής προστασίας στην ΕΕ, 12.03.97 COM (97) 102 τελικό, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:1997:0102:FIN:EL:PDF>

Το 2001⁵⁹, και από τη στιγμή που τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης υφίστανται συνεχώς πιέσεις, ανακοινώνει την αξιοποίηση και των «τριών πυλώνων» συνταξιοδότησης και την προώθηση των ιδιωτικών μορφών ασφάλισης.

Οι τρεις πυλώνες, σύμφωνα με την Πράσινη Βίβλο της Επιτροπής⁶⁰ για τις « Συμπληρωματικές συντάξεις στην ενιαία αγορά », είναι:

Πρώτον, οι κρατικές συντάξεις,

Δεύτερον, τα συστήματα που συνδέονται με την απασχόληση, δηλαδή τα επαγγελματικά συστήματα, είτε αυτά είναι υποχρεωτικά είτε προαιρετικά και

Τρίτον, τα προσωπικά συνταξιοδοτικά προγράμματα που προσφέρουν οι ιδιωτικές επιχειρήσεις. (Αθανασίου, Ζερβού και Κώτση, 2009:171).

Για την επιδίωξη του πρώτου στόχου της Ανοιχτής Μεθόδου Συντονισμού (ΑΜΣ) - της επάρκειας - η Επιτροπή προτείνει το συνδυασμό των τριών πυλώνων, προκειμένου τα συνταξιοδοτικά συστήματα να προσφέρουν πρόσθετες ευκαιρίες σε κάθε άτομο να αποκτήσει δικαιώματα συνταξιοδότησης, που θα του επιτρέπουν να διατηρήσει το επίπεδο διαβίωσης της επιλογής του σε περίπτωση συνταξιοδότησης.

Αναφορικά με το δεύτερο στόχο - της βιωσιμότητας-, τονίζεται η ανάγκη αξιοποίησης του δεύτερου και του τρίτου πυλώνα και, ειδικότερα της συμβολής των ιδιωτικών συνταξιοδοτικών συστημάτων η οποία θα πρέπει ενδεχομένως να αυξηθεί, στο βαθμό που τα κράτη-μέλη προσπαθούν να περιορίσουν την επιβάρυνση των αυξανόμενων συνταξιοδοτικών δαπανών στα δημόσια οικονομικά.

Σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας⁶¹, τα κράτη μέλη παραμένουν υπεύθυνα σχετικά με το ρόλο έκαστου των τριών «πυλώνων»

---

⁵⁹ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή Η μελλοντική εξέλιξη της κοινωνικής προστασίας από μακροπρόθεσμη σκοπιά: ασφαλείς και βιώσιμες συντάξεις, COM/2000/0622 τελικό, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52000DC0622:EL:HTML>

⁶⁰ Supplementary Pensions in the Single Market, A Green Paper, COM (97) 283, http://europa.eu/documents/comm/green_papers/pdf/com-1997-283_en.pdf

του συνταξιοδοτικού συστήματος όπως επίσης και για το ρόλο και τις λειτουργίες των διαφόρων ιδρυμάτων που προσφέρουν επαγγελματικές συνταξιοδοτικές παροχές. (Ζερβού, 2009:120)

Οι εξελίξεις αυτές, αν και δεν αποδεικνύουν μια γενική τάση ιδιωτικοποίησης της δημόσιας συνταξιοδοτικής προστασίας στα κράτη-μέλη της Ε.Ε., αναδεικνύουν, ωστόσο, τα ιδιωτικά κεφαλαιοποιητικά προγράμματα ως κατάλληλα μέσα για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της κοινωνικής ασφάλισης. (Αγγελοπούλου, 2005:4-5)

Τα ιδιωτικά συστήματα μπορούν να μειώσουν κάπως την πίεση που δέχονται τα δημόσια συνταξιοδοτικά συστήματα, σύμφωνα με την Επιτροπή. Ωστόσο, η αύξηση της εξάρτησης από τα ιδιωτικά συστήματα έχει δημοσιονομικό κόστος, λόγω της ευρέως διαδεδομένης πρακτικής να παρέχονται φορολογικά κίνητρα κατά τη διάρκεια της φάσης συσσώρευσης. Το κόστος των φορολογικών ελαφρύνσεων μπορεί να είναι σημαντικό, η αποδοτικότητα και οι αναδιανεμητικές τους όμως επιδράσεις αμφισβητήσιμες.⁶²

4.3.2.1. Η ανάγκη ύπαρξης ενός ρυθμιστικού πλαισίου

Κατά την Επιτροπή, χρειάζεται ένα κατάλληλο ρυθμιστικό πλαίσιο σε εθνικό επίπεδο και σε επίπεδο ΕΕ, που θα επιτρέπει την πλήρη αξιοποίηση της ενιαίας αγοράς και του ευρώ ενώ πρέπει να ληφθούν όλα τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλίσουν την ικανότητα των ιδιωτικών συνταξιοδοτικών συστημάτων να παρέχουν τις συνταξιοδοτικές παροχές που δικαιούνται τα μέλη τους, επισημαίνοντας ταυτόχρονα ότι η οικονομική βιωσιμότητα αφορά και τα ιδιωτικά συστήματα τα οποία μπορούν να επηρεαστούν επίσης από τη δημογραφική γήρανση στις αγορές κεφαλαίων. (Αγγελοπούλου, 2005:4-5)

---

⁶¹ Σύμφωνα με την αρχή αυτή, η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να δρα σε τομείς που δεν αποτελούν αρμοδιότητά της μόνο όταν η δράση της εξασφαλίζει καλύτερο αποτέλεσμα από αυτό των εθνικών κυβερνήσεων ή περιφερειακών ολοκληρώσεων.

⁶² Σχετ. η σημ.53

➤ Η έκδοση της οδηγίας 2003/41/EK⁶³

Η οδηγία 2003/41, «για τις δραστηριότητες και την εποπτεία των ιδρυμάτων που προσφέρουν υπηρεσίες επαγγελματικών συνταξιοδοτικών παροχών», αποτελεί ένα πρώτο βήμα προς την κατεύθυνση μιας εσωτερικής αγοράς επαγγελματικών συνταξιοδοτικών παροχών, οργανωμένης σε ευρωπαϊκή κλίμακα.

Οι θεσπιζόμενοι με την οδηγία αυτή κανόνες εποπτείας αποσκοπούν να διασφαλίσουν ένα υψηλό επίπεδο ασφάλειας για τους μελλοντικούς συνταξιούχους, μέσω της επιβολής αυστηρών προτύπων εποπτείας, και να καταστήσουν εφικτή την αποτελεσματική διαχείριση των συστημάτων επαγγελματικής συνταξιοδότησης. Επιπλέον, στόχος τους είναι να εξασφαλίσουν το νομικό διαχωρισμό μεταξύ μιας χρηματοδοτούσας επιχείρησης⁶⁴ και ενός «ιδρύματος επαγγελματικών συνταξιοδοτικών παροχών» (Ι.Ε.Σ.Π.)⁶⁵, ώστε σε περίπτωση πτώχευσης της χρηματοδοτούσας επιχείρησης να διαφυλάσσονται τα περιουσιακά στοιχεία του ιδρύματος προς το συμφέρον των δικαιούχων. (Ζερβού,2009:119)

Σύμφωνα με την εν λόγω οδηγία, ως «ίδρυμα επαγγελματικών συνταξιοδοτικών παροχών» ή «ίδρυμα», ορίζεται ο φορέας ο οποίος λειτουργεί, ανεξαρτήτως της νομικής του μορφής, σε κεφαλαιοποιητική βάση και ιδρύεται, ξεχωριστά από οποιαδήποτε χρηματοδοτούσα επιχείρηση ή επαγγελματική ένωση, με στόχο να χορηγεί συνταξιοδοτικές παροχές στο πλαίσιο μιας επαγγελματικής δραστηριότητας με βάση

---

⁶³ Η οδηγία 2003/41/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 3^{ης} Ιουνίου 2003, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:235:0010:0021:EL:PDF>

⁶⁴ Οποιαδήποτε επιχείρηση, ή άλλος φορέας, ανεξαρτήτως του εάν περιλαμβάνει ή απαρτίζεται από ένα ή περισσότερα νομικά ή φυσικά πρόσωπα ενεργούντα υπό την ιδιότητα εργοδότη ή ελεύθερου επαγγελματία ή οποιουδήποτε συνδυασμού αυτών που καταβάλλει εισφορές σε ίδρυμα για παροχή επαγγελματικής συνταξιοδότησης (ορισμός σύμφωνα με την οδηγία 2003/41/EK).

⁶⁵ I.O.R.P. (Institution for Occupational Retirement Provision), όρος ευρέως χρησιμοποιούμενος για τα ιδρύματα που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2003/41/EK.

συμφωνία ή σύμβαση η οποία έχει συναφθεί:-μεμονωμένα ή συλλογικά μεταξύ εργοδότη (-ών) και εργαζομένου (-ων) ή των αντίστοιχων εκπροσώπων τους, ή – με ελεύθερους επαγγελματίες, κατά τη νομοθεσία του κράτους μέλους καταγωγής και του κράτους μέλους υποδοχής και το οποίο αναπτύσσει δραστηριότητες που συνδέονται άμεσα με το ανωτέρω στόχο.

Πρόκειται για ταμεία τα οποία καλύπτουν κατά κανόνα βιομετρικούς κινδύνους, δηλαδή κινδύνους που συνδέονται με το θάνατο, την ανικανότητα και την μακροζωία ενώ οι παροχές τους γίνονται υπό μορφή πληρωμών που καταβάλλονται είτε εφ' όρου ζωής είτε για προσωρινό χρονικό διάστημα, ή ως εφάπαξ ποσό. Κεντρικό στοιχείο της έννοιας των εν λόγω ιδρυμάτων είναι η σύνδεση με την επαγγελματική δραστηριότητα. Τα ιδρύματα αυτά λειτουργούν σε κεφαλαιοποιητική βάση και παρέχουν συνταξιοδοτικές παροχές.

4.4. Η διεθνής εμπειρία με τα επαγγελματικά ταμεία

Ο θεσμός των επαγγελματικών συμπληρωματικών συνταξιοδοτικών συστημάτων, τα οποία θεωρούνται συνώνυμα με τα επικουρικά, έχει εξαπλωθεί σε όλα σχεδόν τα κράτη σε παγκόσμιο επίπεδο, καθώς και στα μέλη της Ε.Ε., η ανάπτυξή του όμως ποικίλει από χώρα σε χώρα σε συνδυασμό πάντα και με το βαθμό σύνδεσής του με το βασικό σύστημα κοινωνικής προστασίας.

Τα κύρια χαρακτηριστικά των ταμείων του δεύτερου πυλώνα είναι:

- i. Η σύνδεση με την άσκηση επαγγέλματος (κλαδικά ταμεία) ή με μισθωτή εργασία σε συγκεκριμένη επιχείρηση (εταιρικά ταμεία)
- ii. Η οργάνωση και λειτουργία γίνεται από ν.π.ι.δ ενώ συνήθως το κράτος δεν εγγυάται την παρεχόμενη σύνταξη
- iii. Οι εισφορές προέρχονται από τους εργοδότες και από τους εργαζομένους. Ανάλογα με το εάν η συμμετοχή τους είναι υποχρεωτική ή όχι, διακρίνονται σε υποχρεωτικά (mandatory) ή εκούσια (voluntary).(Τεσσαρομάτης, Φράγκος, 2004:242)

- iv. Το οικονομικό σύστημα, βάσει του οποίου λειτουργούν, είναι κατά κανόνα το κεφαλαιοποιητικό, χωρίς να αποκλείεται η χρήση του αναδιανεμητικού, ή ακόμα και μίξη των δύο (Stevens, Gieselink, Buggenhout, 2002:27), ως ο βέλτιστος τρόπος για να μειωθεί ο συνολικός κίνδυνος.

Οι κυριότεροι τύποι επαγγελματικών ταμείων είναι:

Τα ταμεία καθορισμένων παροχών (defined benefit-DB)

Στα ταμεία αυτά το ύψος της σύνταξης εξαρτάται από τον τελευταίο μισθό και τα χρόνια εργασίας. Οι εισφορές εργοδότη και εργαζομένων χρησιμοποιούνται για τη δημιουργία αποθεματικού κεφαλαίου που επενδύεται στην εγχώρια και στις ξένες κεφαλαιαγορές. Το κεφάλαιο και οι αποδόσεις του αποτελούν τη βασική πηγή χρηματοδότησης των συντάξεων που παρέχει το ταμείο ενώ τον επενδυτικό κίνδυνο τον αναλαμβάνει πλήρως η εταιρία-χορηγός του ταμείου.

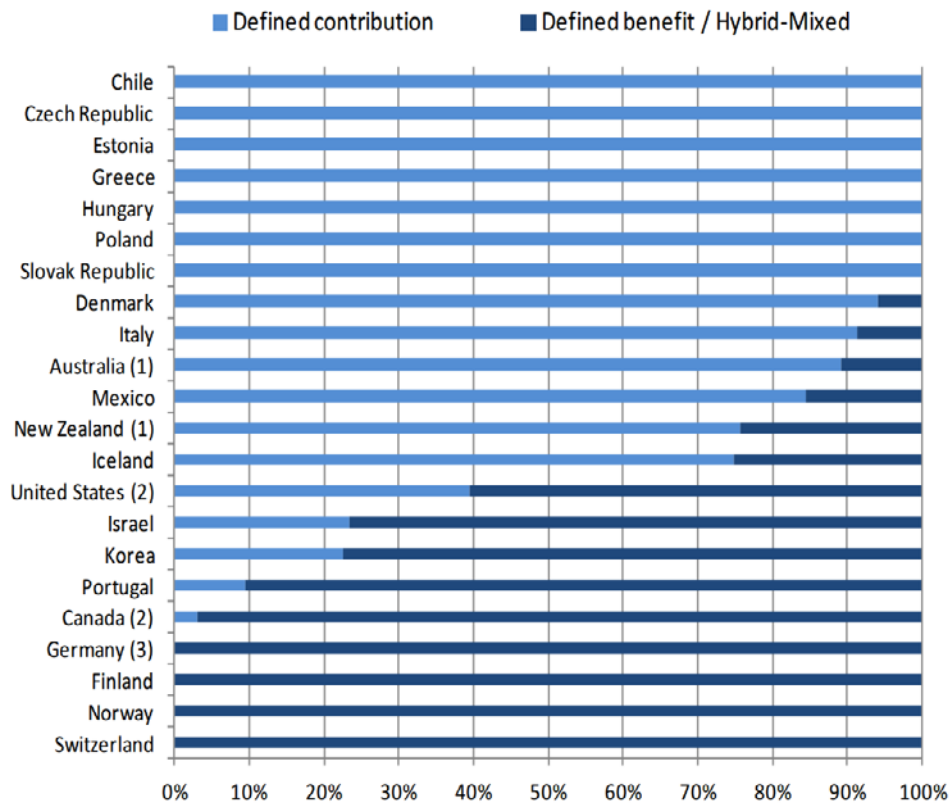
Τα ταμεία καθορισμένων εισφορών (defined contribution-DC)

Στα ταμεία η σύνταξη που λαμβάνει ένας συνταξιούχος εξαρτάται άμεσα από το ύψος των εισφορών και τις αποδόσεις των κεφαλαίων του ταμείου. Ο ασφαλισμένος αναλαμβάνει πλήρως τον ασφαλιστικό κίνδυνο που ενέχει η διαχείριση των κεφαλαίων, ενώ η ευθύνη του εργοδότη περιορίζεται στην απρόσκοπτη καταβολή των μηνιαίων εισφορών. (Τεσσαρομάτης, 2010:243)

Με τα υβριδικά ταμεία ορισμένων εισφορών επιχειρείται συγκερασμός των πλεονεκτημάτων των ταμείων καθορισμένων παροχών και των ταμείων καθορισμένων εισφορών. Οι εργοδότες έχουν μεγαλύτερη ευελιξία στην ισομερή κατανομή με τους εργαζόμενους του επενδυτικού κινδύνου αλλά και του κινδύνου μακροζωίας ενώ έχουν τη δυνατότητα να προσαρμόζουν τις παροχές τους ανάλογα με την οικονομική συγκυρία.

Τομή στο σύστημα καθορισμένων εισφορών αποτελεί η δημιουργία ταμείων που έχουν σχεδιαστεί, έτσι ώστε το χαρτοφυλάκιο του ασφαλισμένου να γίνεται αυτόματα συντηρητικότερο καθώς ο εργαζόμενος πλησιάζει τη συνταξιοδότηση το οποίο σημαίνει μείωση των θέσεων σε περιουσιακά στοιχεία υψηλού επενδυτικού κινδύνου, όπως οι μετοχές και αύξηση σε ομόλογα. Τα **συστήματα κύκλου ζωής (lifecycle or lifestyle**

funds) απλοποιούν σημαντικά την επενδυτική διαδικασία παρέχοντας συγχρόνως προστασία από επενδυτικούς κινδύνους. (Τεσσαρομάτης,2012:16-17)

Διάγραμμα 26: Σχετικό μερίδιο της περιουσίας των DB και DC επαγγελματικών ταμείων σε επιλεγμένες χώρες του ΟΟΣΑ, Ιούνιος 2011 (% της συνολικής περιουσίας)

Πηγή: Pension Markets in Focus,9/2012,Issue 9,διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.oecd.org/daf/financialmarketsinsuranceandpensions/privatepensions/PensionMarketsInFocus2012.pdf>

Τα ταμεία καθορισμένων παροχών ήταν μέχρι την δεκαετία του '90 η επικρατούσα μορφή ταμείων επαγγελματικής ασφάλισης. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται η τάση αύξησης των ταμείων καθορισμένων εισφορών, αποτέλεσμα από τη μια της επιθυμίας των εργοδοτών να ελαχιστοποιήσουν το κόστος των συνταξιοδοτικών υποχρεώσεών τους και από την άλλη της διευκόλυνσης των εργαζομένων να μεταφέρουν τα δικαιώματά τους σε άλλα ταμεία με το ελάχιστο δυνατό κόστος (Τεσσαρομάτης, Φράγκος, 2004:242), κάτι το οποίο αναδεικνύει τη

σημασία της ατομικής ευθύνης για τα αποτελέσματα αφού η δυνατότητα περισσότερων επιλογών αυξάνει και την έκθεση σε περισσότερους κινδύνους.⁶⁶ Πλέον σχεδόν 60 εκατομμύρια Ευρωπαίοι είναι ασφαλισμένοι σε συστήματα καθορισμένων εισφορών. (Τεσσαρομάτης,2012:16)

4.5. Εισαγωγή κεφαλαιοποιητικών στοιχείων στο ελληνικό συνταξιοδοτικό σύστημα

4.5.1. Προτάσεις διεθνών και ευρωπαϊκών οργανισμών - εγχώριων φορέων

Η ιδέα της εισαγωγής κεφαλαιοποιητικών στοιχείων, και δη της επαγγελματικής ασφάλισης, στο συνταξιοδοτικό σύστημα της χώρας μας ως μια λύση στα συσσωρευμένα προβλήματά της, είχε ήδη εκφραστεί νωρίτερα από τη θέσπισή της, τόσο σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο όσο και σε εθνικό επίπεδο. Ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 συζητείται η σκοπιμότητα δημιουργίας στη χώρα μας ενός συστήματος «τριών πυλώνων».

Σε διεθνές επίπεδο ξεχωρίζει η έκθεση του ΟΟΣΑ⁶⁷, σύμφωνα με την οποία, για το ελληνικό ασφαλιστικό σύστημα προτείνεται η δημιουργία πολυεπίπεδου συστήματος (στρατηγική των πολλών «στυλοβατών-πυλώνων») αποτελούμενο από μια ενιαία κρατική σύνταξη και από μια συνιστώσα η οποία βασίζεται στις αποδοχές του ατόμου και ανάπτυξη συμπληρωματικών κεφαλαιοποιητικών πυλώνων. Το Δ.Ν.Τ⁶⁸ με έκθεσή του το 2002 είχε προτείνει τη δημιουργία λογαριασμού «νοητής κεφαλαιοποίησης» με σκοπό την αύξηση της ανταποδοτικότητας του

---

⁶⁶ Σχετ. η σημ.53

⁶⁷ The problems and prospects faced by PAYG pension Systems: A case study for Greece, OECD, May 1999, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.oecd.org/greece/1878430.pdf>

⁶⁸ «Greece: Selected Issue-An Overview of Pension Reform», International Monetary Fund, March 2002, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2002/cr0258.pdf>

ελληνικού διανεμητικού συστήματος ενώ και νωρίτερα στο παρελθόν, με έκθεσή του για το ελληνικό ασφαλιστικό σύστημα⁶⁹, είχε εκφράσει την άποψη ότι η Ελλάδα θα πρέπει να στοχεύσει την επίτευξη των διεθνών προτύπων, επισημαίνοντας ταυτόχρονα ότι το σύστημα των τριών βαθμίδων είναι κατά κάποια έννοια «βέλτιστο», αν και ενδέχεται για πολλά χρόνια να είναι ανέφικτο. Όμως, κινήσεις μπορούν να γίνουν προς την θεμελίωση ενός τέτοιου συστήματος. (Υφαντόπουλος, Μπαλούρδος, Νικολόπουλος, 2009:419-420, Αγγελοπούλου, 2005:5-6)

Ο Κυβερνητικός Αναλογιστής του Ηνωμένου Βασιλείου στην αναλογιστική μελέτη του ελληνικού συστήματος συντάξεων του Απριλίου 2001, πρότεινε την εισαγωγή μιας ενιαίας σύνταξης για όλους, μίας αυστηρά ανταποδοτικής σύνταξης, που θα επέτρεπε αλλαγές στην προσδοκώμενη διάρκεια ζωής και καταβολής της σύνταξης, και την αποταμίευση σε ατομικούς λογαριασμούς, οι οποίοι θα χρηματοδοτούνταν από μέρος των τρεχουσών εισφορών με ταυτόχρονη μείωση της σύνταξης του δεύτερου πυλώνα.⁷⁰

Σε εθνικό επίπεδο ξεχωρίζει η Έκθεση της Επιτροπής για την εξέταση της μακροπρόθεσμης οικονομικής πολιτικής⁷¹ (γνωστή ως Έκθεση Σπράου) η οποία πρότεινε το σύστημα των «τριών στυλοβατών», με το πρώτο επίπεδο να αντιστοιχεί στην κοινωνική πρόνοια και να χρηματοδοτείται από τη γενική φορολογία, το δεύτερο να αφορά στην αναπλήρωση εισοδήματος και να βασίζεται στο διανεμητικό σύστημα και το τρίτο να συνίσταται στην κλαδική αποταμίευση με τη μορφή της επαγγελματικής ασφάλισης και με εφαρμογή του κεφαλαιοποιητικού συστήματος. Στη ίδια κατεύθυνση κινήθηκε και η πρόταση μεταρρύθμισης του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων⁷², η οποία περιλάμβανε, αφενός τη μετατροπή

---

⁶⁹ Έκθεση για το Ελληνικό Ασφαλιστικό Σύστημα, Δ.Ν.Τ., 1992

⁷⁰ Κυβερνητικός Αναλογιστής του Ηνωμένου Βασιλείου, Αναλογιστική Μελέτη του ελληνικού συστήματος συντάξεων, Απρίλιος 2001

⁷¹ Οικονομία και Συντάξεις: Συνεισφορά στον Κοινωνικό διάλογο, Έκθεση της Επιτροπής για την εξέταση της μακροπρόθεσμης οικονομικής πολιτικής, Οκτώβριος 1997

⁷² Η προτεινόμενη μεταρρύθμιση του ελληνικού συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Απρίλιος 2001

της επικουρικής ασφάλισης σε επαγγελματική ασφάλιση με συμφωνία εργοδοτών και εργαζομένων και, αφετέρου, τη μετατροπή ενός μέρους του διανεμητικού συστήματος των επικουρικών συντάξεων σε κεφαλαιοποιητικό με τη μεταφορά, ενδεχομένως, τμήματος των εισφορών της επικουρικής ασφάλισης στην κεφαλαιοποίηση. (Αγγελούδου, 2005:6)

4.5.2. Ο θεσμός της επαγγελματικής ασφάλισης στην Ελλάδα

Η χώρα μας είναι από τις τελευταίες χώρες που εισήγαγε το θεσμό της επαγγελματικής ασφάλισης με τα άρθρα 7 και 8 του νόμου 3029/2002.

Τα κύρια χαρακτηριστικά των ελληνικών ταμείων επαγγελματικής ασφάλισης είναι:

- ✓ Τα ιδρυόμενα ταμεία είναι νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου (νπιδ), μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα
- ✓ Ιδρύονται προαιρετικά με βάση την επαγγελματική απασχόληση (ανά επιχείρηση ή κλάδο ή κλάδους εργαζομένων, με πρωτοβουλία των εργαζομένων ή των εργοδοτών ή με συμφωνία των εργοδοτών και των εργαζομένων, με πρωτοβουλία των αυτοτελώς απασχολούμενων ή των ελεύθερων επαγγελματιών ή των αγροτών ή των επαγγελματιών τους ενώσεων).
- ✓ Η ίδρυσή τους απαιτεί ο αριθμός των ασφαλιζομένων κατά επιχείρηση ή επαγγελματικό κλάδο να υπερβαίνει τους 100.
- ✓ Η υπαγωγή στην ασφάλιση είναι προαιρετική
- ✓ Καλύπτουν τους κινδύνους, γήρατος, θανάτου, αναπηρίας, επαγγελματικού ατυχήματος, ασθένειας, διακοπής της εργασίας.
- ✓ Χορηγούν παροχές σε είδος ή σε χρήμα που καταβάλλονται περιοδικώς ή εφάπαξ.
- ✓ Λειτουργούν με βάση το διανεμητικό ή το κεφαλαιοποιητικό σύστημα (υποχρεωτικά όταν χορηγούν συνταξιοδοτικές παροχές).
- ✓ Πόροι των ταμείων επαγγελματικής ασφάλισης είναι οι τακτικές και έκτακτες εισφορές των ασφαλισμένων και των εργοδοτών, οι

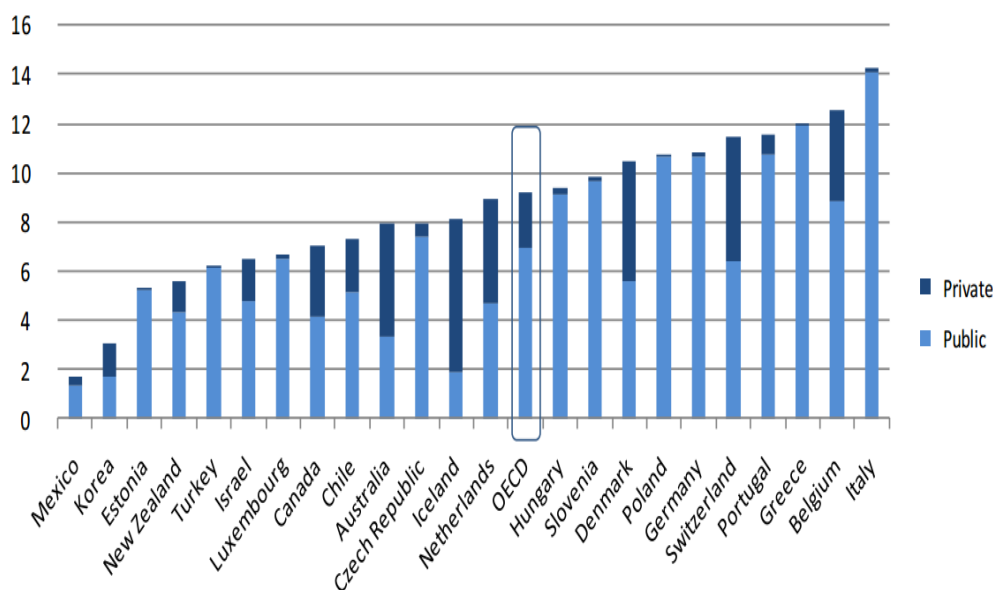
πρόσοδοι περιουσίας, η απόδοση των κεφαλαίων και αποθεματικών και κάθε άλλο έσοδο.

- ✓ Τελούν υπό την εποπτεία του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας ως προς τη νομιμότητα, φερεγγυότητα και προστασία των συμφερόντων των ασφαλισμένων.
- ✓ Υπάγονται στον έλεγχο της Εθνικής Αναλογιστικής Αρχής ως προς την οικονομική λειτουργία και βιωσιμότητα σε σχέση με το πρόγραμμα παροχών και επενδύσεων.

Σήμερα λειτουργούν στη χώρα μας εννέα (9) ταμεία επαγγελματικής ασφάλισης. Οι ασφαλισμένοι τους αντιστοιχούν μόλις στο 1% του συνόλου των ασφαλισμένων της χώρας!

A/A	ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ	ΤΑΜΕΙΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ
1	2004	Ταμείο Επαγγελματικής Ασφάλισης Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών- Ν.Π.Ι.Δ. (Τ.Ε.Α. ΥΠ.ΟΙΚ.)
2	2004	Ταμείο Επαγγελματικής Ασφάλισης Οικονομολόγων- Ν.Π.Ι.Δ. (Ε.Τ.Α.Ο. Ν.Π.Ι.Δ.)
3	2004	Ταμείο Επαγγελματικής Ασφάλισης Προσωπικού ΕΛ.ΤΑ.-Ν.Π.Ι.Δ. (Τ.Ε.Α ΕΛ.ΤΑ.)
4	2006	Επαγγελματικό Ταμείο Ασφάλισης Γεωτεχνικών Ν.Π.Ι.Δ. (Τ.Ε.Α.Γ.Ε. Ν.Π.Ι.Δ.)
5	2008	Ταμείο Επαγγελματικής Ασφάλισης Προσωπικού Καζίνο Ν.Π.Ι.Δ.
6	2009	Ταμείο Επαγγελματικής Ασφάλισης Ελεγκτών Εναέριας Κυκλοφορίας Ελλάδος (Τ.Ε.Α.-Ε.Ε.Κ.Ε. Ν.Π.Ι.Δ.)
7	2009	Ταμείο Επαγγελματικής Ασφάλισης Ελληνικού Τμήματος Διεθνούς Ενώσεως Αστυνομικών (Τ.Ε.Α. Ε.Τ.Δ.Ε.Α.-Ν.Π.Ι.Δ.)
8	2010	Ταμείο Επαγγελματικής Ασφάλισης Προσωπικού των Εταιρειών JOHNSON & JOHNSON ΕΛΛΑΣ ΑΕΒΕ και JANSSEN-CILAG ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΗ ΑΕΒΕ- Ν.Π.Ι.Δ. (ΤΕΑ J&J/JC – Ν.Π.Ι.Δ.)
9	2010	Ταμείο Επαγγελματικής Ασφάλισης Προσωπικού INTERAMERIKAN Ν.Π.Ι.Δ (Τ.Ε.Α. INTERAMERIKAN)

Πίνακας 6: Ταμεία Επαγγελματικής Ασφάλισης στην Ελλάδα
Στοιχεία: Διεύθυνση Επαγγελματικής Ασφάλισης της ΓΓΚΑ

Διάγραμμα 27: Δημόσιες και ιδιωτικές δαπάνες για τις συντάξεις σε επιλεγμένες χώρες του ΟΟΣΑ, 2011 (ή το τελευταίο διαθέσιμο έτος) (% του ΑΕΠ)

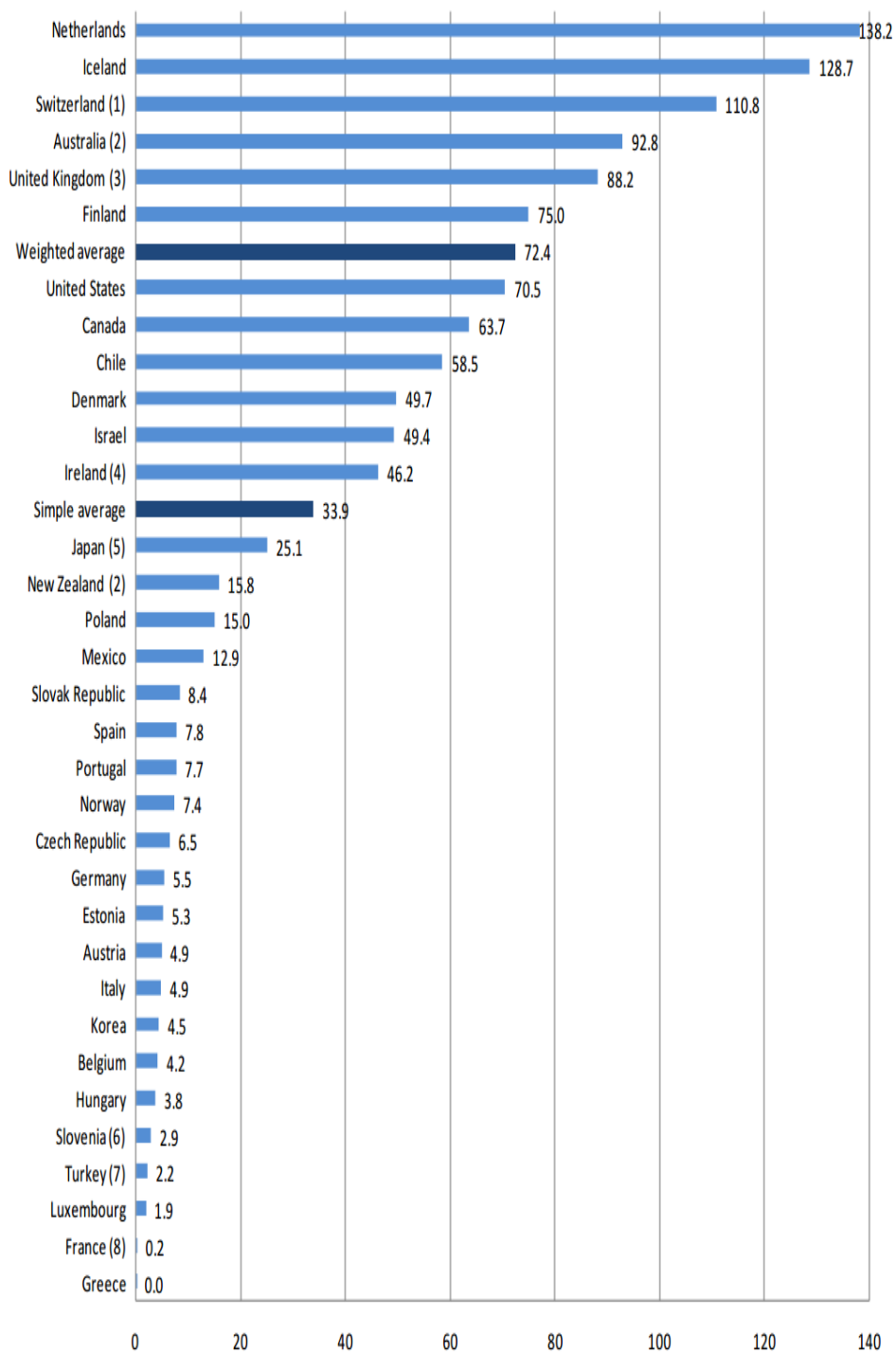
Πηγή: Pension Markets in Focus,9/2012,Issue 9,διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.oecd.org/daf/financialmarketsinsuranceandpensions/privatepensions/PensionMarketsInFocus2012.pdf>

Όπως φαίνεται στο παρακάτω σχήμα, για το έτος 2011, το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων που διαχειρίζονται τα pension funds άγγιξαν το 72,4% του ΑΕΠ κατά μέσο όρο για τις χώρες του ΟΟΣΑ, με τη χώρα μας να κατέχει την τελευταία θέση.

Σημειώνεται ότι, τα δεδομένα που αναφέρονται στις ιδιωτικές συντάξεις (pension funds) δεν αφορούν πάντοτε αμιγώς τα επαγγελματικά ταμεία, δεδομένου ότι ανήκουν στην ευρύτερη κατηγορία των ιδιωτικών συντάξεων. Τα pension funds⁷³, σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, συνίστανται σε ένα σύνολο περιουσιακών στοιχείων τα οποία αποτελούν μια ανεξάρτητη νομική οντότητα που συγκροτούνται από εισφορές οι οποίες καταβάλλονται σε ένα συνταξιοδοτικό πρόγραμμα με αποκλειστικό σκοπό τη χρηματοδότηση συνταξιοδοτικών παροχών.

⁷³OECD Glossary (γλωσσάριο), διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=5337>

Διάγραμμα 28: Η σημασία των ιδιωτικών συντάξεων (pension funds) σε σχέση με το μέγεθος της οικονομίας στις χώρες του ΟΟΣΑ, 2011 (% στο ΑΕΠ)

Πηγή: Pension Markets in Focus, 9/2012, Issue 9, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.oecd.org/daf/financialmarketsinsuranceandpensions/privatepensions/PensionMarketsInFocus2012.pdf>

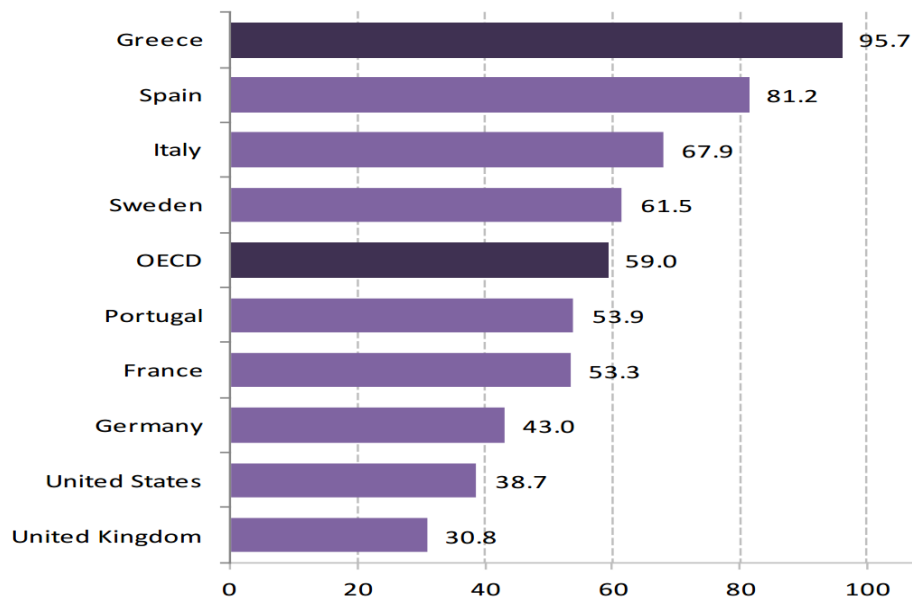
4.5.3. Γιατί η επαγγελματική ασφάλιση δεν έχει αναπτυχθεί στην Ελλάδα

Παρά το γεγονός ότι ο θεσμός της επαγγελματικής ασφάλισης στη χώρα μας έχει συμπληρώσει ήδη δέκα (10) χρόνια λειτουργίας ο απολογισμός όσον αφορά τη διάδοσή του δεν είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικός. Αρκετές απόψεις και αιτιάσεις προβάλλονται κατά καιρούς για τους λόγους που εμποδίζουν την ανάπτυξη του θεσμού, οι οποίοι εστιάζονται κυρίως σε ανεπάρκειες που αφορούν το νομικό πλαίσιο του θεσμού και σε ενδεχόμενες τροποποιήσεις και βελτιώσεις που αυτό επιδέχεται.

Όμως, οι βασικότεροι λόγοι που εμποδίζουν την ανάπτυξη του θεσμού μπορούν να συνοψισθούν στους κάτωθι:

- **Η σύγχρονη οργανωτική και λειτουργική δομή του συνταξιοδοτικού συστήματος της χώρας μας:** η δημοσίου δικαίου, υποχρεωτική, διανεμητικού χαρακτήρα επικουρική ασφάλιση καλύπτει σχεδόν το σύνολο των εργαζομένων της χώρας με αποτέλεσμα να μην υπάρχει νομικό και πραγματικό κενό για την ανάπτυξη της επαγγελματικής ασφάλισης.
- **Η μειωμένη εισφοροδοτική δυνατότητα των εργοδοτών και εργαζομένων:** οι αποδοχές υπόκεινται υποχρεωτικά και σωρευτικά σε εισφορές για την κύρια και την επικουρική ασφάλιση. Οι εισφορές αυτές κυμαίνονται σε υψηλά επίπεδα και λειτουργούν ήδη επιβαρυντικά τόσο για το εργατικό κόστος των επιχειρήσεων όσο και για την ανταγωνιστικότητα των προϊόντων. Έτσι, οι εισφοροδοτικές δυνατότητες τόσο των εργαζομένων όσο και των εργοδοτών έχουν οικονομικά εξαντληθεί.
- **Οι περικοπές στους μισθούς:** εξαιτίας της οικονομικής κρίσης το εισόδημα των εργαζομένων έχει υποστεί δραματική μείωση. Έτσι οποιαδήποτε τυχόν επιπλέον επιβάρυνση μέσω εισφορών στη μισθολογική κατάσταση των εργαζομένων καθίσταται απαγορευτική.

- **Το υψηλό ποσοστό αναπλήρωσης του εισοδήματος:** στη χώρα μας, σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ⁷⁴, το συνταξιοδοτικό σύστημα θεωρείται από τα πιο γενναιόδωρα. Το ποσοστό αναπλήρωσης του εισοδήματος από την κύρια και την επικουρική ασφάλιση (πρώτος πυλώνας) θεωρείται από τα πιο υψηλά συγκριτικά με άλλες χώρες. Παρότι ήδη τα τελευταία χρόνια βαίνει μειούμενο, λόγω μεταρρυθμίσεων⁷⁵, η ικανοποιητική κάλυψη την οποία παρέχει αποτελεί αποτρεπτικό παράγοντα για περαιτέρω ασφαλιστική κάλυψη. (Αναγνώστου-Δεδούλη,2011:4-5, Παπαρρηγοπούλου-Πεχλιβανίδη, 2011:5-7)

Διάγραμμα 29: Ποσοστά αναπλήρωσης εισοδήματος

Πηγή: Greece at a Glance, Policies for a Sustainable Recovery, OECD, <http://www.oecd.org/greece/44785912.pdf>

⁷⁴ Greece at a Glance, Policies for a Sustainable Recovery, OECD, <http://www.oecd.org/greece/44785912.pdf>

⁷⁵ Σύμφωνα με το άρθρο 1 του ν.3029/2002 το ποσοστό αναπλήρωσης της κύριας σύνταξης μειώνεται σταδιακά από 80% σε 70% (μείωση 1% για κάθε χρόνο από 1.1.2008 και εφεξής)

4.6. Το Μνημόνιο Συνεννόησης - Η μεταρρύθμιση της επικουρικής ασφάλισης

Η μεταρρύθμιση της επικουρικής ασφάλισης συμφωνήθηκε στο Μνημόνιο Συνεννόησης της 9^{ης} Φεβρουαρίου 2012, το οποίο εγκρίθηκε με τον νόμο 4046/2012, ως αναγκαίο μέτρο για τη δημοσιονομική βιωσιμότητα της χώρας μας. Η μεταρρύθμιση σχεδιάστηκε μετά από διαβουλεύσεις με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Οι αναμενόμενες επιπτώσεις της στη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα έχουν επικυρωθεί από την Επιτροπή Οικονομικής Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (Πετρόγλου, 2012:1)

Σκοπός της μεταρρύθμισης είναι, σύμφωνα με το Μνημόνιο, η σταθεροποίηση των δαπανών για συντάξεις, η εγγύηση της προϋπολογιστικής ουδετερότητας των ταμείων επικουρικής ασφάλισης και η διασφάλιση της μεσοπρόθεσμης και μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας του συστήματος.

Με τη μεταρρύθμιση επιτυγχάνεται: α) η εξάλειψη των ανισοροπιών στα ταμεία με ελλείμματα, β) η ενοποίηση όλων των υφιστάμενων ταμείων μισθωτών, γ) η μείωση του συνολικού λειτουργικού και μισθολογικού κόστους, συμπεριλαμβανομένης και της επαρκούς μείωσης των απασχολούμενων ατόμων (τουλάχιστον κατά 30%) στο νέο ενιαίο ταμείο και δ) η μακρόχρονη βιωσιμότητα των επικουρικών συνταξιοδοτικών ταμείων, μέσα από μια αυστηρή διασύνδεση εισφορών και παροχών.

4.6.1. Η αναγκαιότητα της μεταρρύθμισης

Οι αναλογιστικές μελέτες που ολοκληρώθηκαν από την Εθνική Αναλογιστική Αρχή, κατ' εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 15 του νόμου 3863/2010, ανέδειξαν πρόβλημα βιωσιμότητας στο σύνολο σχεδόν των φορέων που παρέχουν επικουρική ασφάλιση και αν δεν ληφθούν μέτρα, όλα τα επικουρικά ταμεία, το ένα μετά το άλλο θα οδηγηθούν σε βάθος χρόνου στη δεινή θέση να μη μπορούν να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις

τους. Ήδη τα επικουρικά ταμεία εμφανίζουν συνολικά ταμειακά ελλείμματα 850 εκατομμυρίων ευρώ το 2011 (μόνο το έλλειμμα του τ. ΕΤΕΑΜ ανέρχεται στα 650 εκατ. ευρώ) και χωρίς τη λήψη μέτρων θεωρείται βέβαιο ότι το 2015 δεν θα μπορούν να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους. Για το λόγο αυτό, κρίθηκε επιτακτική η ανάγκη για τη λήψη μέτρων προκειμένου να διασφαλισθεί η βιωσιμότητά τους.(Αιτιολογική έκθεση ν.4052/12)

4.6.2. Η σύσταση του Ενιαίου Ταμείου Επικουρικής Ασφάλισης (ΕΤΕΑ)

Με τον νόμο 4052/12 άρθρα 35-47 προβλέπεται η σύσταση και λειτουργία από 1.7.2012 του Ενιαίου Ταμείου Επικουρικής Ασφάλισης (ΕΤΕΑ)⁷⁶ στο οποίο ενοποιούνται επικουρικά ταμεία που λειτουργούν στον ιδιωτικό, στον δημόσιο και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα, στις τράπεζες και τις επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας.

Με την ενοποίηση των φορέων – τομέων και κλάδων επικουρικής ασφάλισης επιχειρείται η δημιουργία μιας στέρεης και ευρύτερης βάσης προκειμένου να εξασφαλιστεί η μελλοντική συνέχιση της καταβολής της επικουρικής σύνταξης στους δικαιούχους.

- Το ΕΤΕΑ είναι νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου (ν.π.δ.δ.)
- Τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας και λειτουργεί με ενιαία διοικητική και οικονομική οργάνωση.
- Σκοπός του είναι η παροχή μηνιαίας επικουρικής σύνταξης λόγω γήρατος, αναπηρίας και θανάτου, στους ασφαλισμένους του καθώς και στα μέλη των οικογενειών τους.

---

⁷⁶ Για τους φορείς που έχουν ενταχθεί στο ΕΤΕΑ μέχρι 31.12.2012 βλ. σχετ. τον Πίνακα 2 στο κεφ.2

4.6.2.1. Εισαγωγή καινοτομιών στο σύστημα επικουρικής ασφάλισης

Με τον νόμο 4052/2012 εισάγονται αξιοσημείωτες καινοτομίες στο υπάρχον διανεμητικό, καθορισμένων παροχών, σύστημα επικουρικής ασφάλισης.

- Η επικουρική ασφάλιση μετατρέπεται σε θεωρητικό σύστημα καθορισμένων εισφορών, οι παράμετροι του οποίου διασφαλίζουν μακροπρόθεσμη αναλογιστική ισορροπία. Έτσι, το νέο ταμείο λειτουργεί, για όσους ασφαλιζονται για πρώτη φορά από 1-1-2001 και εφεξής, με βάση το διανεμητικό σύστημα προκαθορισμένων εισφορών με νοητή κεφαλαιοποίηση⁷⁷. Οι ασφαλιστικές εισφορές που καταβάλλονται για κάθε ασφαλισμένο τηρούνται σε ατομικές μερίδες. Το ίδιο οικονομικό σύστημα λειτουργίας εφαρμόζεται και για το χρόνο ασφάλισης, από 1-1-2015 και εφεξής, των μέχρι 31-12-2000 ασφαλισμένων.
- Για τον υπολογισμό της καταβαλλόμενης σύνταξης, λαμβάνονται υπόψη για πρώτη φορά, παράγοντες όπως τα δημογραφικά δεδομένα. Έτσι, το ποσό της σύνταξης⁷⁸ που καταβάλλεται από το ΕΤΕΑ διαμορφώνεται με βάση: α) τα δημογραφικά δεδομένα τα

---

⁷⁷ Η **νοητή κεφαλαιοποίηση (Notional Funding)** αποτελεί νεότερη αντίληψη η οποία προσπαθεί να συνδυάσει τη μέθοδο της Καθορισμένης Εισφοράς και το διανεμητικό σύστημα. Τα ποσά των εισφορών καταχωρίζονται σε έναν «νοητό» λογαριασμό (notional accounts), ο οποίος πιστώνεται με «εικονικούς» τόκους. Τα ποσά των εισφορών στην πραγματικότητα δεν επενδύονται, αλλά χρησιμοποιούνται για τις καταβολές των παροχών των υπάρχοντων συνταξιούχων (διανεμητικό σύστημα). Μολονότι τα ποσά διανέμονται άμεσα και δεν καταχωρίζονται σε κάποιο αποθεματικό, τελικά γίνεται καταγραφή των ποσών και πιστώνεται τόκος σαν αυτά να ήταν επενδυμένα. Ο τόκος δεν παράγεται, όπως είναι φυσικό, από την απόδοση κάποιων επενδύσεων, αλλά καθορίζεται αυθαίρετα από την αρμόδια αρχή.

Με τον τρόπο αυτό δεν εξασφαλίζεται ότι ο κάτοχος του λογαριασμού θα πάρει μια δίκαιη και αρμόζουσα πίστωση τόκων, αλλά διαμορφώνεται το ύψος της τελικής παροχής (το «υπόλοιπο» του λογαριασμού) σε άμεση σύνδεση με τα ποσά που καταβλήθηκαν στο πλαίσιο μιας σχετικής ανταποδοτικότητας. (Υφαντόπουλος, Μπαλούρδος, Νικολόπουλος, 2009:134)

⁷⁸ Με την αρ.οικ.9837/98 (ΦΕΚ/Β'2276/6.8.12) απόφαση του Υπουργού Εργασίας μετά από σύμφωνη γνώμη της Εθνικής Αναλογιστικής Αρχής καθορίζονται οι τεχνικές παράμετροι σχετικά με τη λειτουργία του ΕΤΕΑ.

οποία στηρίζονται σε εγκεκριμένους αναλογιστικούς πίνακες θνησιμότητας, β) το πλασματικό ποσοστό επιστροφής που θα εφαρμόζεται στις συνολικά καταβληθείσες εισφορές και το οποίο θα προκύπτει από την ποσοστιαία μεταβολή των συντάξιμων αποδοχών των ασφαλισμένων, γ) την επιλογή ή όχι της μεταβίβασης της σύνταξης στα δικαιούχα μέλη κατά τη στιγμή της συνταξιοδότησης του ασφαλισμένου από τον επικουρικό του φορέα και δ) τον συντελεστή βιωσιμότητας, ο οποίος θα πρέπει να αναπροσαρμόζει σε ετήσια βάση τις νέες και τις ήδη καταβαλλόμενες συντάξεις, μέσω ενός μηχανισμού μειωμένης τιμαριθμικής αναπροσαρμογής, ανάλογα με τις καταβαλλόμενες εισφορές, έτσι ώστε να αποφεύγεται η δημιουργία ελλειμμάτων στο ταμείο, αποκλείοντας κάθε μεταφορά πόρων από τον Κρατικό Προϋπολογισμό.

- Είναι η πρώτη φορά που οι ασφαλισμένοι καλούνται να αποφασίσουν (μέσω των αντιπροσωπευτικότερων οργανώσεών τους) για το μέλλον της επικουρικής τους ασφάλισης. Έτσι, ενώ ο νομοθέτης κατονομάζει τους φορείς επικουρικής ασφάλισης που εντάσσονται στο ΕΤΕΑ από την έναρξη λειτουργίας του, 1.7.2012, τους δίνει παράλληλα τη δυνατότητα να εξαιρεθούν από την ένταξη στο ΕΤΕΑ, με σχετική απόφαση των αντιπροσωπευτικότερων οργανώσεων των ασφαλισμένων κάθε εντασσόμενου ταμείου ή τομέα ή κλάδου. Όσοι από τους εν λόγω φορείς εξαιρεθούν από το ΕΤΕΑ, μετατρέπονται αυτοδίκαια από 1.1.2013⁷⁹ σε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου (ν.π.ι.δ.) υποχρεωτικής ασφάλισης, κατά τα οριζόμενα στα άρθρα 7 και 8 του νόμου 3029/2002⁸⁰, δηλαδή σε ταμεία επαγγελματικής ασφάλισης που λειτουργούν με το κεφαλαιοποιητικό σύστημα. Σημειώνεται ότι, η βασική διαφοροποίηση των συγκεκριμένων νπιδ, είναι ότι η ασφάλιση σε αυτά είναι υποχρεωτική, σε αντίθεση με τα ταμεία επαγγελματικής

---

⁷⁹ Η ημερομηνία αυτή παρατάθηκε μέχρι 28.2.13 σύμφωνα με διατάξεις του άρθρου 12 της Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου της 31.12.2012 (ΦΕΚ Α΄256)

⁸⁰ Για τα Ταμεία Επαγγελματικής Ασφάλισης βλ. σχετ. την παρ. 4.5.2

ασφάλισης των άρθρων 7 και 8 του ν. 3029/2002, στα οποία η ασφάλιση είναι προαιρετική.

4.6.3. Κριτική προσέγγιση του νέου θεσμικού πλαισίου

Το νέο θεσμικό πλαίσιο, με το οποίο εισάγονται καινοτομίες στο σύστημα επικουρικής ασφάλισης της χώρας μας, έχει προκαλέσει σωρεία ζητημάτων, κυρίως νομικής φύσεως, σε ειδικούς του χώρου. Τα ζητήματα αυτά εστιάζουν κυρίως στο κατά πόσο νομιμοποιούνται οι αντιπροσωπευτικότερες οργανώσεις των ασφαλισμένων κάθε φορέα επικουρικής ασφάλισης, όταν μάλιστα κάποιες εκπροσωπούν μόλις το 10-20% των εργαζομένων του αντίστοιχου κλάδου, να αποφασίζουν για την ένταξη ή όχι του φορέα τους στο ΕΤΕΑ. Επιπλέον ερωτήματα εγείρονται σχετικά με την αξιοποίηση της περιουσίας των επιμέρους φορέων που εντάσσονται στο νέο ταμείο (η οποία πλέον αποτελεί περιουσία του ΕΤΕΑ ως καθολικού διαδόχου τους) και το εάν ο νομοθέτης νομιμοποιείται να συγχωνεύει τα επικουρικά ταμεία και να χρησιμοποιεί την περιουσία των εύρωστων για τη χρηματοδότηση των συντάξεων των μη εύρωστων επικουρικών ταμείων. Τέλος, προβληματισμοί γεννώνται σε σχέση με τις ευρωπαϊκές εξελίξεις και τις διεθνείς τάσεις στην Επαγγελματική Ασφάλιση. (Πετρόγλου, 2012:2, Αναγνώστου-Δεδούλη, 2012:10-11)

Είναι πολύ νωρίς για να αξιολογήσει κανείς το νέο νομοθετικό εγχείρημα, αφού το ΕΤΕΑ μετρά μόνο μερικούς μήνες λειτουργίας, ενώ το τοπίο στο χώρο της επικουρικής ασφάλισης φαίνεται να ξεκαθαρίζει οριστικά στις 28.02.2013, οπότε και λήγει η προθεσμία, που έχει τεθεί με την Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου, για όσους φορείς έχουν ζητήσει εξαίρεση από το ΕΤΕΑ, οι οποίοι από 1.3.2013 μετατρέπονται σε ν.π.ι.δ. επαγγελματικά ταμεία υποχρεωτικής ασφάλισης.

Το σίγουρο πάντως είναι ότι, το διανεμητικό σύστημα με νοητή κεφαλαιοποίηση, που προκρίθηκε από τον έλληνα νομοθέτη, δε συνιστά πραγματική κεφαλαιοποίηση, δηλαδή συσσώρευση των εισφορών σε

λογαριασμούς και αξιοποίηση αυτών με κατάλληλες επενδύσεις. Πρόκειται για μια παραλλαγή του διανεμητικού συστήματος, που σε συνδυασμό με τους ατομικούς λογαριασμούς ξεκαθαρίζει τι ποσό έχει καταβάλλει κάθε ασφαλισμένος. Έτσι, συνδυάζεται η αρχή της αλληλεγγύης με την ανταποδοτική αρχή, αλλά δεν επιτυγχάνεται η σύζευξη του κεφαλαιοποιητικού με το διανεμητικό σύστημα. Το ζητούμενο παραμένει η εξασφάλιση της επάρκειας, της βιωσιμότητας και της ασφάλειας του συνταξιοδοτικού συστήματος.(Παπαρρηγοπούλου-Πεχλιβανίδη,2012:26)

4.7. Συμπεράσματα

Το σύστημα επικουρικής ασφάλισης διέρχεται βαθύτατη κρίση τις τελευταίες δεκαετίες στη χώρα μας. Τα αίτια της κρίσης θα πρέπει να αναζητηθούν κυρίως στα ίδια τα θεμελιώδη στοιχεία και τις αρχές συγκρότησης του συστήματος και τις χρόνιες διαρθρωτικές ανεπάρκειές του, αλλά και σε εξωγενείς παράγοντες, όπως το δημογραφικό και οι αρνητικές εξελίξεις στην αγορά εργασίας, ιδιαίτερα στις μέρες μας, τα οποία ασκούν αυξημένες πιέσεις στο σύστημα απειλώντας τη βιωσιμότητά του.

Η επικουρική ασφάλιση στη χώρα μας παρουσιάζει ιδιαιτερότητες.

Ένα στοιχείο της ιδιαιτερότητάς της είναι ότι παρέχεται, όπως και η κύρια ασφάλιση, από τα «εκ του νόμου συστήματα» και παρουσιάζει τα ίδια νομικά χαρακτηριστικά με την κύρια. Δηλαδή η επικουρική ασφάλιση κατά το μεγαλύτερο μέρος της καλύπτεται όπως και η κύρια από κρατικά δημόσια συστήματα, ασκείται μέσω νπδδ, διέπεται από κανόνες δημοσίου δικαίου και λειτουργεί βάσει διανεμητικού συστήματος.

Τα επικουρικά ταμεία αποτελούν, ασφαλιστικά συστήματα του Α' πυλώνα και όχι του Β'. Ουσιαστικά έχουμε ταυτόσημη νομική φύση κύριας και επικουρικής ασφάλισης, χωρίς καμία διαφοροποίηση. Η επικουρική ασφάλιση αποτελεί μέρος-τμήμα της κύριας ασφάλισης και όχι διακριτή νομικά και οικονομικά συνταξιοδοτική παροχή με τα χαρακτηριστικά των συστημάτων που ανήκουν στον Β' πυλώνα.

Σε αντίθεση με τη χώρα μας, στις περισσότερες χώρες της ΕΕ κυριαρχούν τα ιδιωτικά μη κερδοσκοπικά καθεστώτα επικουρικής ασφάλισης όπου οι τάσεις είναι η επικουρική/συμπληρωματική ασφάλιση να βασίζεται σε επαγγελματικά σχήματα, τα οποία ανήκουν στον Β' πυλώνα ασφάλισης και λειτουργούν κατά βάση με το κεφαλαιοποιητικό σύστημα.

Η επικουρική ασφάλιση αποτελεί συμπληρωματική κοινωνικοασφαλιστική προστασία.

Τα τελευταία χρόνια που τα αναδιανεμητικά οικονομικά συστήματα ανά τον κόσμο πλήττονται ιδιαίτερα από τη γήρανση του πληθυσμού, την ανεργία και την οικονομική ύφεση και το ποσοστό αναπλήρωσης του εισοδήματος των ασφαλισμένων μειώνεται συνεχώς, η ανάγκη αποφόρτισης του πρώτου πυλώνα ασφάλισης καθίσταται κάθε μέρα και πιο επιτακτική.

Ο δεύτερος πυλώνας ασφάλισης, που αποτελείται από τα ταμεία επαγγελματικής ασφάλισης, προωθείται από την ΕΕ και άλλους διεθνείς οργανισμούς ως το συμπληρωματικό μέσο στήριξης των ολοένα και περισσότερο απειλούμενων με κρίση δημόσιων συνταξιοδοτικών συστημάτων. Σε όλη την Ευρώπη η επαγγελματική ασφάλιση συμπληρώνει την κοινωνική ασφάλιση. Τα προβλήματα του δημόσιου διανεμητικού συστήματος στην Ευρώπη αντιμετωπίζονται με τον συνδυασμό του διανεμητικού με το κεφαλαιοποιητικό σύστημα και γενικότερα με τη μείξη δημόσιου και ιδιωτικού.

Η συμπληρωματική ασφάλιση αποκτά όλο και μεγαλύτερη σημασία για τους ασφαλισμένους σήμερα. Στη χώρα μας προβάλλει, περισσότερο από ποτέ, η ανάγκη για οριστική επίλυση του ζητήματος της επικουρικής ασφάλισης έτσι ώστε να αποκτήσει διακριτό ρόλο στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, και να λειτουργήσει ως συμπληρωματικό μέσο στήριξης του εισοδήματος των ασφαλισμένων.

Η επαγγελματική ασφάλιση μπορεί να αποτελέσει μια εναλλακτική λύση, κυρίως σε σχέση με τα προβλήματα και το ιδιόμορφο νομικό και οικονομικό καθεστώς της επικουρικής ασφάλισης, έτσι ώστε μέσω της εισαγωγής κεφαλαιοποιητικών στοιχείων και της δημιουργίας ενός μικτού συστήματος οικονομικής λειτουργίας να επιτευχθεί η εξισορρόπηση των οικονομικών απωλειών του ασφαλιστικού μας συστήματος.

Η χώρα μας έχει ήδη εισάγει το θεσμό της επαγγελματικής ασφάλισης με τον νόμο 3029/2002. Παρά το γεγονός ότι έχει συμπληρώσει πάνω από δέκα χρόνια λειτουργίας δεν γνωρίζει ιδιαίτερη ανάπτυξη, αφού η δομή και η έκταση των δημόσιων συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης, κύριας και

επικουρικής ασφάλισης, δεν αφήνουν περιθώρια για συμπλήρωση της ασφαλιστικής προστασίας. Η δημοσίου δικαίου, υποχρεωτική, διανεμητικού χαρακτήρα επικουρική ασφάλιση καλύπτει σχεδόν το σύνολο των εργαζομένων της χώρας με αποτέλεσμα να μην υπάρχει νομικό και πραγματικό κενό για την ανάπτυξη της επαγγελματικής ασφάλισης.

Ο θεσμός της επαγγελματικής ασφάλισης είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένος στα κράτη μέλη της ΕΕ.

Με δεδομένο ότι τα δημόσια συστήματα κοινωνικής ασφάλισης θα υφίστανται συνεχώς πιέσεις με αποτέλεσμα να μειώνεται συνεχώς το επίπεδο των παροχών, οι επαγγελματικές συνταξιοδοτικές παροχές θα αποτελούν στο μέλλον όλο και περισσότερο συμπλήρωμά τους.

Κάτω από αυτές τις συνθήκες και υπό το βάρος των δημοσιονομικών πιέσεων και ανειλημμένων υποχρεώσεων της χώρας μας έναντι της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ΔΝΤ, το ελληνικό κράτος καλείται μέσα από μια δομική αναδιάρθρωση του ασφαλιστικού συστήματος να επαναπροσδιορίσει το ρόλο της επικουρικής ασφάλισης, με στόχο την ενίσχυση «της επάρκειας και της βιωσιμότητας» του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης και την εξασφάλιση ενός αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης για τον κάθε ηλικιωμένο.

Η επικουρική ασφάλιση μπορεί να οργανωθεί με τον τρόπο που λειτουργεί και στα άλλα κράτη-μέλη της ΕΕ και να μεταρρυθμιστεί προς την κατεύθυνση της σύζευξης του διανεμητικού συστήματος με το κεφαλαιοποιητικό.

Η επαγγελματική ασφάλιση μέσω μιας αναδιάρθρωσης του συστήματος και την ενδεχόμενη ενσωμάτωση της επικουρικής ασφάλισης θα μπορούσε να αποτελέσει μια εναλλακτική επιλογή συμπλήρωσης του συνταξιοδοτικού εισοδήματος και να συμβάλλει αποτελεσματικά προς την κατεύθυνση της επάρκειας και της βιωσιμότητας του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης.

Σημειώνεται πάντως, ότι η επαγγελματική ασφάλιση και γενικότερα τα συστήματα του δεύτερου πυλώνα δεν αποτελούν πανάκεια για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν σήμερα τα δημόσια αναδιανεμητικά συστήματα. Ωστόσο, η επικρατέστερη άποψη είναι ότι με

το συνδυασμό των δύο συστημάτων, του διανεμητικού με το κεφαλαιοποιητικό, επιτυγχάνεται η καλύτερη εξισορρόπηση των οικονομικών απωλειών των ασφαλιστικών συστημάτων ενώ διασφαλίζεται περισσότερο το τελικό ύψος των συντάξεων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ι. ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Αγγελοπούλου, Ο., (2005) Η αξία της συγκριτικής προσέγγισης για τη μεταρρύθμιση του Ελληνικού συστήματος κοινωνικής ασφάλισης. Επιθεώρησης Δικαίου Κοινωνικής Ασφάλισεως (ΕΔΚΑ) αριθμ.τευχ.1/553, σελ.1-21

Αθανασίου, Λ., Ζερβού, Φ., Κώτση, Α., (2009) Οικονομική και δημογραφική βιωσιμότητα του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος, Εκθέσεις 57. Αθήνα: Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ).

Αναγνώστου-Δεδούλη, Α., (2011) Επαγγελματικά ταμεία και επικουρική ασφάλιση-Ασφαλιστική μεταρρύθμιση – προκλήσεις και προτάσεις Ένωση για την προάσπιση των κοινωνικών δικαιωμάτων (ΕΠΚΟΔΙ) (<http://www.epkodi.gr/site/>)

Αναγνώστου-Δεδούλη, Α., (2005) Κοινωνική ασφάλιση από νομικά πρόσωπα δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου. Αθήνα-Κομοτηνή: Εκδόσεις Σάκκουλα

Αναγνώστου-Δεδούλη, Α., (2012) Επικουρική Ασφάλιση, Το τέλος ή μια νέα αρχή; Η αρχή και το τέλος της επικουρικής ασφάλισης. Επιθεώρησης Δικαίου Κοινωνικής Ασφάλισεως (ΕΔΚΑ) αριθμ.τευχ.1/632, σελ.5-13

Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Οικονομική και κοινωνική Επιτροπή Η μελλοντική εξέλιξη της κοινωνικής προστασίας από μακροπρόθεσμη σκοπιά: ασφαλείς και βιώσιμες συντάξεις, COM/2000/0622 τελικό (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52000DC0622:EL:HTML>)

Ανακοίνωση της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Εκσυγχρονισμός και βελτίωση της κοινωνικής προστασίας στην ΕΕ, Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Βρυξέλλες 12.03.97 COM (97) 102 τελικό. (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:1997:0102:FIN:EL:PDF>)

Αναλογιστική Μελέτη του ελληνικού συστήματος συντάξεων, (2001), Κυβερνητικός Αναλογιστής του Ηνωμένου Βασιλείου, Επιθεώρησης Δικαίου Κοινωνικής Ασφάλισεως (ΕΔΚΑ), 2001 αριθμ.τευχ.1/505, σελ.270-286

Αναλυτής, Ν., (2007). Περίγραμμα μεταρρύθμισης του Ελληνικού Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης (Εκθεση Οκτώβριος 2007). Επιθεώρησης Δικαίου Κοινωνικής Ασφαλίσεως αρ.τ.10/586 σελ.737-742

Απολογισμός Ε.ΥΠ.Ε.Α. 2012, ΙΚΑ-ΕΤΑΜ
(<http://www.ika.gr/gr/inforpages/press/20120115.cfm>, 15/1/2013)

Βακαλόπουλος, Γ., (1993). Εξέλιξη της συνταξιοδοτικής προστασίας στην μεταπολεμική Ελλάδα. Επιθεώρησης Δικαίου Κοινωνικής Ασφαλίσεως (ΕΔΚΑ) τ. ΛΕ, σελ.500

Γράβαρης, Σ., (1979). Το πρόβλημα της επικουρικής ασφαλίσεως στην Ελλάδα. Επιθεώρησης Δικαίου Κοινωνικής Ασφαλίσεως (ΕΔΚΑ) ΚΑ, σελ.507

Εκθεση για το Ελληνικό Ασφαλιστικό Σύστημα, (1992), Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, Επιθεώρησης Δικαίου Κοινωνικής Ασφαλίσεως (ΕΔΚΑ), 2001 αριθμ.τευχ.1/505, σελ.290-299

Ζερβού, Φ. (2009) Η εξέλιξη και προβληματισμός για τη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος, Εκθέσεις 58. Αθήνα: Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ).

Η Ελληνική Έκθεση Στρατηγικής για τις συντάξεις, (2005). Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας, Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών.
(http://www.ggka.gr/syntaxeis_2005_el.pdf)

Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση. Ετήσια έκθεση 2012, ΙΝΕ Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, 14 Εκθέσεις, Αύγουστος 2012 Αθήνα.
(<http://www.inegsee.gr/sitefiles/studies/EKTHESH%2014.pdf>)

Η οδηγία 2003/41/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 3^{ης} Ιουνίου 2003, για τις δραστηριότητες και την εποπτεία των ιδρυμάτων που προσφέρουν υπηρεσίες επαγγελματικών συνταξιοδοτικών παροχών, Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 23.9.2003.
(<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:235:0010:0021:EL:PDF>)

Η προτεινόμενη μεταρρύθμιση του ελληνικού συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, (2001), Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων Επιθεώρησης Δικαίου Κοινωνικής Ασφαλίσεως (ΕΔΚΑ), 2001 αριθμ.τευχ.1/505, σελ .252-259

Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ). (1990) Εκθέσεις 10, Κοινωνική Ασφάλιση. Αθήνα

Κοινωνικός Προϋπολογισμός έτους 2009, Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Διεύθυνση Οικονομικού, Αθήνα 2010

Κρεμαλής, Κ. (1985). Δίκαιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Αθήνα-Κομοτηνή: Εκδόσεις Σάκκουλα

Κωστάρας, Σ. (1992) Η αναμόρφωση του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος της χώρας. Αθήνα

Νικολακοπούλου-Στεφάνου, Η. (1992) Σύγκλιση συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης. Εκδόσεις Σιδέρης.

Οικονομία και Συντάξεις: Συνεισφορά στον Κοινωνικό διάλογο, Έκθεση της Επιτροπής για την εξέταση της μακροπρόθεσμης οικονομικής πολιτικής, Οκτώβριος 1997, Επιθεώρησης Δικαίου Κοινωνικής Ασφαλίσεως (ΕΔΚΑ), σελ.676,686

Παπαρρηγοπούλου-Πεχλιβανίδη, Π. (2002) Η Επικουρική Κοινωνική Ασφάλιση στο Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο του Ανταγωνισμού. Αθήνα-Κομοτηνή: Εκδόσεις Σάκκουλα

Παπαρρηγοπούλου-Πεχλιβανίδη, Π., (2011). Οι προοπτικές ανάπτυξης της επαγγελματικής ασφάλισης στην Ελλάδα. Ένωση για την προάσπιση των κοινωνικών δικαιωμάτων (ΕΠΚΟΔΙ) (<http://www.epkodi.gr/site/>)

Παπαρρηγοπούλου-Πεχλιβανίδη, Π., (2012). Επικουρική Ασφάλιση, Το τέλος ή μια νέα αρχή; Επικουρικές συντάξεις. Επιθεώρησης Δικαίου Κοινωνικής Ασφαλίσεως (ΕΔΚΑ) αριθμ.τευχ.1/632, σελ.19-26

Πετρόγλου, Α. (1974) Δίκαιον Κοινωνικής Ασφαλίσεως, τ.Α'. Αθήνα: Έκδοσις Επιθεωρήσεως Δικαίου Κοινωνικής Ασφαλίσεως

Πετρόγλου, Α. (1974) Δίκαιον Κοινωνικής Ασφαλίσεως, τ.Β'. Αθήνα: Έκδοσις Επιθεωρήσεως Δικαίου Κοινωνικής Ασφαλίσεως

Πετρόγλου, Α., (2001). Η αναγκαιότητα μεταρρύθμισης του ελληνικού συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης. Επιθεώρησης Δικαίου Κοινωνικής Ασφαλίσεως (ΕΔΚΑ) αριθμ.τευχ.4/508, σελ.242-259

Πετρόγλου, Α., (2012). Επικουρική ασφάλιση: Το τέλος ή μια νέα αρχή; Επιθεώρησης Δικαίου Κοινωνικής Ασφαλίσεως (ΕΔΚΑ). αριθμ.τευχ.1/632, σελ.1-4

Πέτρουλας, Π., Ρομπόλης, Σ., Ευδέας, Ε. και Χλέτσος, Μ. (1993α). Ιστορική εξέλιξη του θεσμού της Κοινωνικής Ασφάλισης. Στο Ρομπόλης,

Σ., Χλέτσος, Μ. (1995) Η Κοινωνική Πολιτική μετά την κρίση του κράτους Πρόνοιας. Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής, σελ.77

Πουλοπούλου, Ήρ., ΕΜΚΕ, (1994) Το Δημογραφικό. Αθήνα: Εκδ. Ελλην

Πράσινη Βίβλος για επαρκή, βιώσιμα και ασφαλή ευρωπαϊκά συνταξιοδοτικά συστήματα SEC(2010)830, Βρυξέλλες, 7.7.2010, COM(2010)365 τελικό
(<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0365:FIN:EL:PDF>)

Ρομπόλης, Σ., Χλέτσος, Μ. (1995) Η Κοινωνική Πολιτική μετά την κρίση του κράτους Πρόνοιας. Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής

Σακελλαρόπουλος, Θ. (1999) Η μεταρρύθμιση του κοινωνικού κράτους τ.Α΄. Επιστημονική βιβλιοθήκη: Εκδόσεις Κριτική.

Συνθήκες Διαβίωσης στην Ελλάδα, Living Conditions in Greece, 4/1/2013, Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛ.ΣΤΑΤ.).
(http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/PAGElivingcond/content/LivingConditionsInGreece_0113.pdf)

Τεσσαρομάτης, Ν. (2010). Ο θεσμός της επαγγελματικής ασφάλισης διεθνώς: προοπτικές και επιπτώσεις από την χρηματοπιστωτική κρίση. Στο Αμίτσης, Γ., Αναγνώστου-Δεδούλη, Α. και Κατρούγκαλος, Γ. Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη. Το ελληνικό σύστημα ασφαλιστικής προστασίας Η μεταρρύθμιση των πυλώνων της δημόσιας και της επαγγελματικής ασφάλισης υπό το πρίσμα του ευρωπαϊκού κεκτημένου, σελ.242-253

Τεσσαρομάτης, Ν., (2012). Επικουρική ασφάλιση: Το τέλος ή μια νέα αρχή; Επιθεώρησης Δικαίου Κοινωνικής Ασφαλίσεως (ΕΔΚΑ). αριθμ.τευχ.1/632, σελ.15-16

Τεσσαρομάτης, Ν., Φράγκος, Ν., (2004). Επαγγελματικά Ταμεία: Διεθνής εμπειρία και προοπτικές στην Ελλάδα Επιθεώρησης Δικαίου Κοινωνικής Ασφαλίσεως (ΕΔΚΑ). αριθμ.τευχ.4/544, σελ.241-248

Τζιαφέτας Γ., Σιάμπος Γ., Πολύζος Ν., (1991) Ετήσια Έκθεση (1990) για τη δημογραφική κατάσταση στην Ελλάδα, Ίδρυμα αντιμετώπισης του δημογραφικού προβλήματος, Αθήνα: Εκδ. LEADER BOOKS

Το ελληνικό σύστημα Κοινωνικής Ασφάλισης, Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΓΓΚΑ).
(http://www.ggka.gr/asfalistiko_main.htm)

Υφαντόπουλος, Γ., Μπαλούρδος, Δ., Νικολόπουλος, Κ. (2009) Οικονομικές και κοινωνικές διαστάσεις του Κράτους Πρόνοιας. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.

Χατζηδημητρίου, Φ., (1980). Η καθολίκευση της επικουρικής ασφάλισης και το TEAM. Επιθεώρησις Δικαίου Κοινωνικής Ασφαλίσεως (ΕΔΚΑ), σελ.513-515

Rosen, H., Gayer, T., Ράπανος, Β. Καπλάνογλου, Γ. (2009) Δημόσια Οικονομική: Σύγχρονη Θεωρία και Ελληνική Πραγματικότητα, τ.Α΄. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.

II. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Averting the old age crisis, Policies to protect the old and promote growth, (1994) World Bank, A World Bank Policy Research Report, Oxford University Press, N.Y.

Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee of the Regions Dealing with the impact of an ageing population in the EU (2009 Ageing Report), Commission of the European Communities, Brussels, 29.4.2009 COM(2009) 180 final
(<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52009DC0180:EL:NOT>)

European Commission Eurostat, Unemployment Statistics, 1/2/2013
(http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Unemployment_statistics)

Eurostat Newsrelease Euroindicators, 8/1/2013,
(http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/3-08012013-BP/EN/3-08012013-BP-EN.PDF)

Eurostat Statistics in focus, 39/2012, Europe 2020 Strategy – towards a smarter, greener and more inclusive EU economy?, Iliyana SAVOVA
(http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-12-039/EN/KS-SF-12-039-EN.PDF)

Eurostat Statistics in focus, 52/2012, Economy and finance. Government expenditure by sub-sector of general government, 2011 data. Laura WAHRIG, Laurent FREYSSON, Irena TVARIJONAVICIUTE
(http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-12-052/EN/KS-SF-12-052-EN.PDF)

Hellenic National Reform Programme 2011-2014, Hellenic Republic Ministry of Finance, Athens, April 2011,
(http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nrp/nrp_greece_en.pdf)

Hellenic National Reform Programme 2012-2015 Report on the progress towards 'Europe 2020' and the implementation of the Euro plus Pact commitments, Hellenic Republic Ministry of Finance, Athens, April 2012,
(http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/nrp2012_greece_en.pdf)

International Monetary Fund (2002). Greece: Selected Issue-An Overview of Pension Reform, IMF Country Report No.02/58, March 2002, Washington, D.C.
(<http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2002/cr0258.pdf>)

Mylonas Paul and Christine de la Maisonneuve (1999) The problems and prospects faced by PAYG pension Systems: A case study for Greece, Economics Department Working papers No.215, OECD, May 1999
(<http://www.oecd.org/greece/1878430.pdf>)

OECD (2012). Pension Markets in Focus,9/2012, Issue 9.
(<http://www.oecd.org/daf/financialmarketsinsuranceandpensions/privatepensions/PensionMarketsInFocus2012.pdf>)

OECD Greece at a Glance, Policies for a Sustainable Recovery,
(<http://www.oecd.org/greece/44785912.pdf>)

Supplementary Pensions in the Single Market, A Green Paper, COM (97) 283, European Commission.
(http://europa.eu/documents/comm/green_papers/pdf/com-1997-283_en.pdf)

The 2012 Ageing Report, Economic and budgetary projections for the 27 EU Member States (2010-2060), European Economy 2, European Commission.
(http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2012/2012-ageing-report_en.htm)

World population ageing, 1950-2050
Department of Economic and Social Affairs, Population Division, United Nations
(<http://www.un.org/esa/population/publications/worldageing19502050>)

Y. Stevens, G. Gieselink, B. van Buggenhout. (2002). Towards a new role for occupational pensions in continental Europe: Elements and Techniques of solidarity used within Funded Occupational Pension Schemes. Netherlands: Kluwer Law International (KLI)

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΤΑΜΕΙΑ

1. Υπουργική Απόφαση Φ.51020/8370/117 (ΦΕΚ 727 Β/14.05.2004)
2. Υπουργική Απόφαση Φ.51020/20163/292 (ΦΕΚ 1307 Β/26.08.2004)
3. Υπουργική Απόφαση Φ.51020/19631/283 (ΦΕΚ 1364 Β/06.09.2004)
όπως τροποποιήθηκε και κωδικοποιήθηκε από την Υπουργική Απόφαση
Φ.51020/13061/162 (ΦΕΚ 1370 Β/14.07.2008)
4. Υπουργική Απόφαση Φ.51020/8889/122 (ΦΕΚ 818 Β/04.07.2006)
5. Υπουργική Απόφαση Φ.51020/20964/ 255 (ΦΕΚ 2192 Β/23.10.2008)
6. Υπουργική Απόφαση Φ.51020/12693/ 141 (ΦΕΚ 1028 Β/29.05.2009)
7. Υπουργική Απόφαση Φ.51020/15970/182 (ΦΕΚ 1903 Β/04.09.2009)
8. Υπουργική Απόφαση Φ.51020/10407/104 (ΦΕΚ 715/Β/26.05.2010)
9. Υπουργική Απόφαση Φ.51020/17229/147 (ΦΕΚ 1279/Β/06.08.2010)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΤΟΣ	ΑΣΦΑΛΙΣΜΕΝΟΙ			
	Κύρια Σύνταξη	Επικουρική Σύνταξη	Ασθένεια*	Πρόνοια
1974	3.100.778	632.092	3.740.966	381.686
1975	3.273.786	653.841	3.751.929	385.721
1976	3.301.842	669.913	3.794.231	405.386
1977	3.356.531	729.315	4.189.107	432.091
1978	3.404.106	774.636	4.276.825	467.095
1979	3.362.435	945.000	4.383.036	485.515
1980	3.494.782	984.000	4.485.331	490.922
1981	3.547.196	1.065.338	4.572.452	497.656
1982	3.602.410	1.102.444	4.750.000	519.592
1983	3.643.921	1.855.827	4.763.764	555.888
1984	4.088.702	1.950.963	5.259.566	556.580
1985	4.136.519	1.946.397	5.331.393	560.525
1986	4.201.671	2.023.003	5.344.217	573.985
1987	4.243.389	2.073.229	5.332.127	576.126
1988	4.304.463	2.091.331	5.417.145	608.112
1989	4.114.611	3.457.014	5.447.669	721.008
1990	4.015.255	3.360.299	5.717.036	870.832
1991	4.007.056	3.346.191	5.600.294	887.404
1992	4.035.366	3.387.653	5.682.671	900.022
1993	4.076.624	3.445.931	5.755.666	961.674
1994	4.105.478	3.153.823	5.867.687	934.435
1995	4.135.351	3.190.548	5.859.949	941.721
1996	4.144.906	3.366.642	5.885.127	989.225
1997	3.720.260	3.046.822	5.526.791	1.003.876
1998	3.727.896	2.297.094	5.563.427	1.036.427
1999	3.741.996	2.473.403	5.596.609	1.124.227
2000	3.744.567	2.535.759	5.611.367	1.112.197
2001	3.799.203	2.587.780	5.679.630	1.133.269
2002	3.824.568	2.603.548	5.767.696	1.140.589
2003	3.876.470	2.590.338	5.920.351	1.227.432
2004	3.927.159	2.654.816	5.954.185	1.235.824
2005	3.848.664	2.599.752	5.913.398	1.209.237
2006	3.871.759	2.635.335	5.959.883	1.235.835
2007	3.941.549	2.694.575	6.009.263	1.235.816
2008	4.060.899	2.806.950	6.083.445	1.273.664
2009**	4.084.480	2.887.873	6.136.494	1.284.093

** Εκτιμήσεις 31/12/2009

Πίνακας 1: Εξέλιξη του αριθμού των Ασφαλισμένων φορέων κοινωνικής ασφάλισης κατά κατηγορία

ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΙ

ΕΤΟΣ	Κύριας Σύνταξης	Επιχορηγικής Σύνταξης
1974	867.091	138.098
1975	893.789	146.535
1976	934.482	152.995
1977	980.901	158.901
1978	1.012.562	166.209
1979	1.049.938	173.956
1980	1.104.256	194.942
1981	1.156.702	220.450
1982	1.300.450	224.086
1983	1.360.450	242.202
1984	1.386.163	257.804
1985	1.432.787	278.655
1986	1.487.626	300.758
1987	1.532.095	349.078
1988	1.567.987	378.264
1989	1.609.672	1.160.141
1990	1.635.118	1.185.105
1991	1.668.699	1.212.139
1992	1.713.053	1.263.984
1993	1.751.690	629.351
1994	1.786.101	684.331
1995	1.830.454	737.799
1996	1.828.182	848.835
1997	1.942.616	925.023
1998	1.981.279	975.793
1999	2.352.821	684.294
2000	2.036.622	774.905
2001	2.065.323	815.516
2002	2.096.158	836.631
2003	2.154.005	861.589
2004	2.189.335	899.870
2005	2.148.902	884.399
2006	2.184.937	925.916
2007	2.215.602	981.992
2008	2.350.953	1.035.616
2009*	2.396.937	1.093.309

* Εκτιμήσεις 31/12/2009

Πίνακας 2: Εξέλιξη του αριθμού των Συνταξιούχων φορέων κοινωνικής ασφάλισης κατά κατηγορία

ΕΤΟΣ	ΚΥΡΙΑ ΣΥΝΤΑΞΗ	ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΗ ΣΥΝΤΑΞΗ
	Ασφαλισμένοι / Συνταξιούχοι	Ασφαλισμένοι / Συνταξιούχοι
1974	3,58	4,58
1975	3,66	4,46
1976	3,53	4,38
1977	3,42	4,59
1978	3,36	4,66
1979	3,20	5,43
1980	3,16	5,05
1981	3,07	4,83
1982	2,77	4,92
1983	2,68	7,66
1984	2,95	7,57
1985	2,89	6,98
1986	2,82	6,73
1987	2,77	5,94
1988	2,75	5,53
1989	2,56	2,98
1990	2,46	2,84
1991	2,40	2,76
1992	2,36	2,68
1993	2,33	5,48
1994	2,30	4,61
1995	2,26	4,32
1996	2,27	3,97
1997	1,92	3,29
1998	1,89	2,35
1999	1,59*	3,61
2000	1,84**	3,27
2001	1,84**	3,17
2002	1,82**	3,11
2003	1,80**	3,01
2004	1,79**	2,97
2005	1,79**	2,94
2006	1,77**	2,85
2007	1,78**	2,74
2008	1,73**	2,71
2009	1,70**	2,64

Πίνακας 3: Εξέλιξη της σχέσης Ασφαλισμένων προς Συνταξιούχους κατά κατηγορία

ΕΤΟΣ / ΣΧΕΣΗ	(1)*	(2)*	(3)*	(4)*	(5)*	(6)*	(7)*	(8)*	(9)*
1977	5,52	2,88	4,00	5,10	3,14	-	-	3,52	4,66
1978	6,01	2,67	3,98	5,01	2,95	-	-	3,43	4,91
1979	6,50	2,87	4,39	4,44	2,51	-	-	3,27	5,13
1980	6,23	2,79	4,38	4,47	2,66	-	-	3,19	4,96
1981	6,20	2,61	4,51	5,39	2,63	-	-	3,07	4,93
1982	6,10	2,61	4,45	6,13	3,33	-	-	3,08	4,92
1983	10,65	2,50	4,51	6,68	2,67	-	-	3,20	7,66
1984	10,57	2,14	4,44	5,55	2,54	-	-	3,10	7,56
1985	9,58	2,22	4,18	5,12	2,69	-	-	2,96	6,98
1986	8,97	5,23	4,03	5,36	2,62	-	-	2,95	6,73
1987	7,57	4,87	3,94	6,10	2,68	-	-	2,87	5,94
1988	6,90	3,62	3,85	6,35	2,71	-	-	2,86	5,53
1989	5,88	3,95	3,74	6,88	2,62	-	-	2,86	4,98
1990	5,82	3,70	3,66	6,63	2,36	1,72	-	2,82	2,88
1991	5,34	3,05	3,53	6,30	2,43	1,59	-	2,75	2,76
1992	4,99	2,98	3,49	6,46	2,52	1,61	-	2,65	2,71
1993	4,60	1,84	3,34	6,61	2,55	9,35	-	2,57	4,93
1994	4,47	1,84	3,07	6,76	2,11	7,12	-	2,59	4,59
1995	4,42	1,78	3,11	6,89	2,63	5,92	-	2,55	4,35
1996	4,43	1,76	3,29	6,57	3,38	5,08	-	2,40	4,06
1997	4,05	1,68	3,39	6,70	3,31	4,40	-	2,41	3,74
1998	4,00	1,61	3,10	6,98	3,48	-	-	2,35	2,44
1999	3,87	1,33	3,01	6,80	3,80	-	-	2,41	2,36
2000	3,86	2,24	2,89	6,78	4,13	-	-	2,54	2,40
2001	3,93	0,99	2,87	6,93	4,31	-	-	2,34	2,39
2002	3,59	0,96	2,71	6,91	4,88	-	-	2,36	3,18
2003	3,44	0,95	2,59	7,63	4,67	-	-	2,31	3,09
2004	3,35	1,13	2,52	7,85	4,96	-	-	2,33	3,02
2005	3,30	1,03	3,97	7,83	5,21	-	-	2,39	2,99
2006	3,06	1,47	4,01	9,37	6,19	-	-	2,33	2,83
2007	3,03	0,98	4,34	12,79	5,58	-	-	2,26	2,78
2008	2,97	0,84	4,00	12,78	5,60	-	-	2,12	2,69

(1)*: Φορείς Ασφάλισης Εργατών και Υπαλλήλων Ιδιωτικού Δικαίου.

(2)*: Φορείς Ασφάλισης Προσωπικού Τραπεζών και Επιχειρήσεων Κοινής Ωφελείας.

(3)*: Φορείς Ασφάλισης Ανεξαρτήτων Επαγγελματιών.

(4)*: Φορείς Ασφάλισης Ελευθέρων Επαγγελματιών.

(5)*: Φορείς Ασφάλισης Προσωπικού Τύπου.

(6)*: Φορείς Ασφάλισης Αγροτών.

(7)*: Φορείς Ασφάλισης Κληρικών.

(8)*: Ταμεία Δημοσίων Υπαλλήλων.

(9)*: Σύνολο Ομάδων (Σύνολο Συνταξιούχων προς Ασφαλισμένους).

Πίνακας 4: Εξέλιξη της σχέσης Ασφαλισμένων προς Συνταξιούχους κατά ομάδα απασχόλησης (Επικουρικής Ασφάλισης)